ELVERUM KOMMUNE

Handlings- og økonomiplan 2018-2021

Innholdsfortegnelse

- Kommunestyrets budsjettvedtak
- Rådmannens innledning
- Hovedtrekk i handlings- og økonomiplan 2018 – 2021
  - Først og fremst
  - Utviklingstrekk de siste årene
  - Investeringer i perioden 2018 - 2021
  - Nye driftstiltak og tjenester
  - Tjenestereduksjon og effektivisering
  - Tiltak ikke prioritert inn i Handlings- og økonomiplanen
  - Handlings- og økonomiplan 2018 - 2021 - oppsummert
- Statsbudsjettet for 2018 og andre budsjettforutsetninger
  - Statlige styringssignaler
  - Kommunens driftsinntekter
  - Kommunens driftsutgifter
- Handlingsplan 2018 – 2021
  - Innledning
  - Klima og energi
  - By- og bygdeutvikling
  - Samferdsel og infrastruktur
  - Verdiskaping og næringsutvikling
  - Natur, kulturmiljø og landskap
  - Helse, livskvalitet og oppvekstmiljø
- Økonomiplan 2018 – 2021 med budsjett 2018
  - Budsjettskjema 1A - drift
  - Budsjettskjema 1B - drift
  - Økonomisk oversikt - Drift
  - Tjenesteområdenes budsjettrammer - kommunestyrets rammevedtak
  - Budsjettskjema 2A - investering
  - Budsjettskjema 2B - investering
  - Økonomisk oversikt – Investering
  - Handlingsplan for vann og avløp 2018 - 2021
- Virksomhetsplan 2018
  - Innledning
  - Styring – ledelse – kontroll
  - Årshjul
  - Styringsplattformen
  - Planverket
  - Målhierarki og planhierarki
  - Overordnede styringsmål - indikatorer
  - Organisering av virksomheten
  - Personaloversikt
  - Tjenesteområder
  - Politisk styring - folkevalgte
  - Administrasjon
  - Barnehage

    - Skole
    - Barnevern
    - Helse – forebygging og behandling
    - Pleie og omsorg
    - Sosial - tjenestebistand
    - Sosial - økonomisk bistand
    - Kultur og religiøse formål
    - Teknisk forvaltning
    - Teknisk drift
    - Næringsutvikling
    - Fellesfunksjoner
    - Interne servicefunksjoner
- Kommunale tilskudd til ulike organisasjoner
- Gebyrregulativ 2018
    - Leie av Elverumshallen
    - Leie av skolelokaler
    - Leie av lokaler Folkvang
    - Leie Ungdommens hus
    - Leie rom Rådhuset
    - Leie Kulturhuset
    - Leie Rådhusplassen og Musikkpaviljongen
    - Billettpriser Elverum kino
    - Elverum Bibliotek
    - Elverum Svømmehall
    - Diverse tjenester
    - Alkoholloven - salgs- og skjenkebevillinger
    - Skolefritidsordning
    - Elverum Kulturskole
    - Elverum Læringssenter - norskopplæring
    - Opphold i Barnehage
    - Utenlandsvaksinering
    - Helse- og omsorgstjenester
    - Landbruk - gebyr for behandling av saker
    - Kart og oppmåling - gebyr for behandling av saker
    - Byggesak - gebyr for behandling av bygge- og delingssaker
    - Plansaker - gebyr for behandling
    - Vei, park og anlegg
    - Vann- og avløpsgebyrer
    - Innfordring - gebyr for behandling
    - Midt-Hedmark brann- og redningsvesen IKS
    - Sør-Østerdal Interkommunale Renovasjonsselskap IKS (SØIR)
    - Elverum Kirkelige Fellesråd
- Vedlegg
    - Innspill og søknader fra andre

Kommunestyrets budsjettvedtak

KS-129/17 Vedtak Hanslings- og økonomiplan 2018-21 og budsjett 2018, vedtatt av kommunestyret 14.12 2017.

KS Vedtak:

1. Rådmannens forslag til økonomiplan for 2018 – 2021 med budsjett for 2018 vedtas med de endringer som fremkommer av fremlagte forslag fra de borgerlige samarbeidspartnere.
2. Driftsbudsjettet for 2018 fordeles som netto rammebevilgninger til tjenesteområder. Rådmannen gis myndighet til å foreta en detaljert fordeling av rammebevilgningene på de enkelte virksomheters budsjettposter, i tråd med kommunestyrets prioriteringer og forutsetninger.
3. Investeringer i budsjettet for 2018 er kr 492 989 000,-, og finansieres med kr 388 117 000,- i lån, kr 76 560 000 i kompensasjon for betalt merverdiavgift, kr 22 812 000 i refusjon og kr 5 500 000,- i bruk av fond. I investeringsrammen ligger det opptak av lån fra Husbaken til videreformidling (Startlån) med kr 65 000 000.
4. Låneramme for nye låneopptak på kr 388 117 000,- til finansiering av kommunens investeringer i 2018 godkjennes i samsvar med gjeldene budsjett og regnskapsforskrifter. Det søkes Husbanken om lån på kr 65 000 000 til videreformidling som startlån.
   I henhold til kommunens økonomireglement har rådmannen myndighet til å oppta lån innenfor den vedtatte låneramme, og til å godkjenne lånebetingelsene, låneform og låneinstitusjon.
5. I medhold av Lov om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen (sosialtjenesteloven) §21. I 3. ledd fastsettes det totale garantibeløp for lån til kr 2 mill for budsjettåret 2018.
6. Gebyrregulativ for 2018 vedtas i samsvar med fremlagte dokument (datert 31.10.2017).
7. Ut over de lovregulerte selvkostområder skal Elverum kommune ha 100 prosent kostnadsdekning (selvkost) for følgende områder: Behandling av private plansaker (reguleringsplaner), Bygge- og delingssaker og for Arbeider etter matrikkelloven og seksjoneringsloven.
8. Tilskudd og overføringer til lag, foreninger og organisasjoner betinger at kommunen gis full innsynsrett i bruken av midlene, og gir kontrollutvalget adgang til å føre kontroll med hvordan midlene forvaltes.
9. Rådmannen gis fullmakt til å justere mellom budsjettrammer for tjenesteområder ved overgang fra leasing og leieavtaler til kommunal lånefinansiering for kjøretøy, maskiner og utstyr.
10. Rådmannen gis fullmakt til å justere mellom budsjettrammer for tjenesteområder ved korrigering av internhusleie gjennom året.
11. Rådmannen gis fullmakt til å justere budsjettet mellom tjenesteområder for kurante rutinemessige endring som f.eks. lønnsoppgjør, eller mindre og ikke prinsipielle endringer.
12. Det er ønskelig å få på plass muligheter for å dele opp betaling av eiendomsskatten over flere terminer årlig. Kommunestyret ber rådmannen prioritere arbeidet med å få på plass løsninger for dette. Det forutsettes at dette gjøres så raskt som mulig og innenfor ordinære budsjettrammer, men om nødvendig bes rådmannen fremme en politisk sak om finansiering.
13. Det gjennomføres en bred gjennomgang av Elverum kommune sitt gebyrregulativ i løpet av 1. halvår 2018. Det velges en representant fra både posisjonen og opposisjonen i kommunestyret til å bistp i dette arbeidet. Resultatet legges frem på kommunestyrets strategikonferanse i juni 2018.
14. **Heltid og deltidsarbeid i Elverum kommune** Kommunenes Sentralforbunds informasjonssystem viser at gjennomsnittlig stillingsstørrelse for kvinner ikke har den samme utviklingen som stillingsstørrelser for menn. I et likestillingsperspektiv er det viktig at denne forskjellen reduseres, og at bruken av ufrivillig deltid blant kvinnelige ansatte reduseres.
    Vi ber rådmannen fremme en sak til politisk behandling, der målet er strategier og tiltak for redusert bruk av deltidsstillinger i Elverum kommune.

15. **Bredbåndsatsing i hele Elverum** Elverum kommune har avsatt et betydelig millionbeløp til utbygging av bredbånd til bygdene. Bredbånd blir en like naturlig og viktig infrastruktur som annen infrastruktur, og er en forutsetning for framtidig tjenestetilbud og næringsliv i hele Elverum.
    Vi ber rådmannen fremme en sak til politisk behandling, der målet er dialog med oppsittere i bygdene og bredbåndleverandører om en raskest mulig oppstart av arbeidet med utlegging av bredbånd til de bygdene/områdene som ikke er satsingsområder for kommersielle utbyggere.
16. **Frivilligarenaen Møteplassen** Møteplassen i kommunehuset Folkvang er en viktig sammenslutning av frivillige foreninger i Elverum, der målet er aktivitet, kurs, sosialt samvær og økt livskvalitet for seniorer i ulike aldersgrupper.
    Vi ber rådmannen fremme en sak til politisk behandling, der målet er en dialog og avklaring med Møteplassen med tanke på faste kommunale rammebetingelser rundt tilbudet på Møteplassen, og der planer for bruk av private bidrag og egenandeler også synliggjøres.

Kommunestyrets endringer i forhold til rådmannens forslag er tatt inn i de ulike tabellene i dokumentet.

Oppsummering:

Elverum kommune	**Økonomiplan 2018 – 2021**			
				Tall i hele tusen kroner
	Driftsbudsjett			
År	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Reserve til driftsfond etter foretatte endringer	9 222	0	1 090	1 366
Netto endring av fondsbruk og -avsetning mot rådmannens forslag	-75	0	1 090	1 366
Sum virkning av egne valgte tiltak og foreslått disponering i rådmannens budsjettforslag:	9 372	0	-1 090	-1 366
Rådmannens avsetning til generelt driftsfond:	9 297	0	0	0
Netto ordinære avsetninger til disposisjonsfond		0	0	0
Sum rådmannens avsetninger til driftsfond	9 297	0	0	0
Valgte endringer for sunn kommuneøkonomi	75	75	75	75
Valgte endringstiltak for inntekter	0	-75	0	0
Valgte endringstiltak for utgifter	0	0	0	0
Valgte endringstiltak for driftskonsekvenser av investeringer	0	0	-1 165	-1 441
Netto virkning av egne valgte tiltak	**75**	**0**	**-1 090**	**-1 366**
Sunn kommuneøkonomi	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Bygningsmessig vedlikehold	15 200	17 200	18 500	19 300
Veivedlikehold	13 200	15 900	15 900	15 900
Kompetanseutvikling	2 700	2 700	2 700	2 700
Netto driftsresultat (disponeres i regnskapssaken)	-13 479	-7 822	-3 355	-5 186

Inntekter:

Elverum kommune	**Økonomiplan 2018 – 2021**			
				Tall i hele tusen kroner
	Driftsbudsjett			
År	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Netto virkning av egne tiltak og rådmannens udisponerte	**9 372**	**0**	**-1 090**	**-1 366**

Summering av valgte tiltak		**0**	**-75**	**0**	**0**
Nr	**Tiltaktsbeskrivelse**				
I 1	Bruk av disposisjonsfond		-75		

Utgifter:

Elverum kommune		**Økonomiplan 2018 – 2021**			
					Tall i hele tusen kroner
		Driftsbudsjett			
År		**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Netto virkning av egne tiltak og rådmannens udisponerte		**9 372**	**0**	**-1 090**	**-1 366**
Summering av endring sunn kommuneøkonomi		**75**	**75**	**75**	**75**
Summering av valgte tiltak		**0**	**0**	**0**	**0**
Nr	**Tiltaktsbeskrivelse**				
	Egen endringer til «Sunn kommuneøkonomi				
U 1	Økt tilskudd til Møteplassen	75	75	75	75

Investeringer:

Elverum kommune		**Økonomiplan 2018 – 2021**				Økt driftsutgift registreres med positivt tall			
		Driftskonsekvens av investeringer i hele tusen kroner				Redusert driftsutgift registreres med negativt tall			
		Driftsbudsjett				**Investeringsplan**			
År		**2018**	**2019**	**2020**	**2021**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Netto virkning av egne tiltak og rådmannens udisponerte		**9 372**	**0**	**-1 090**	**-1 366**				
Summering av valgte tiltak		**0**	**0**	**-1 165**	**-1 441**	**0**	**-20 000**	**-5 000**	**0**
Nr	**Tiltaktsbeskrivelse**								
Inv1	Tar ut planlagt riving og istandsetting Moen sykehjem			-1 165	-1 441		-20 000	-5 000	

Rådmannens innledning

Handlings- og økonomiplan for 2018-2021 med virksomhetsplan og årsbudsjett for 2018 er resultat av et omfattende arbeid i kommunens administrasjon.

Kommunen får overført økonomisk ramme fra staten. Det er forventet fra staten sin side at vi skal gi et tilstrekkelig og forsvarlig tjenestetilbud til våre innbyggerne ut fra denne overføringen.

I forbindelse med at statsbudsjettet ble lagt frem, ble det omtalt i media at Elverum kommune var budsjettvinner i Hedmark. Dette stemmer ut fra kriteriene i inntektssystemet. Årsaken er at forventet utgiftsbehov i Hedmark er generelt litt mindre neste år, men i Elverum har vi en liten økning i forventet utgifter neste år. Dette har en sammenheng med aldersfordelingen blant våre innbyggere og behov for tjenester.

I budsjett for 2018 er det lagt inn ny driftstiltak tilsvarende 9,9 millioner kroner. De største tiltakene er økt grunnbemanning i to sykehjemsavdelinger, økt grunnramme i barnevernet og fullfinansiering av leirskole. I tillegg er det foretatt endringer i driftsrammen som følge av urealistiske tiltak som tilsvarerer 13,6 millioner kroner.

I 2018 har vi budsjettert med 1 113 millioner kroner i overføring fra staten, i 2017 var det 1 080 millioner kroner. Dette er en økning på 32,4 millioner kroner, og utgjør tre prosent mer i økte rammer. Det skal dekke lønns- og prisstigning, endringer i innbyggernes behov for tjenester og nye oppgaver som forventes løst av kommunen.

Vi har hatt en stabil vekst i innbyggertall på cirka en prosent i mange tiår. I 2016 avtok befolkningsveksten noe og det ser ut som 2017 blir lik 2016 i antall innbyggere. I økonomiplanperioden er det justert ned forventet befolkningsvekst til 0,8 prosent. En korrigering av forventet befolkningsvekst innebær mindre inntekter fra staten i kommende økonomiplanperiode.

Dette gir oss utfordringer. På bakgrunn av tidligere forventet befolkningsvekst er det satt i gang store investereringer, som nytt helsehus og ny skole i Ydalir. Dette er prosjekter som ikke kan reverseres og som krever store låneopptak. Konsekvensen av dette er at en større andel av inntektene må brukes til å dekke økte finansutgifter (renter og avdrag på lån). Samlet sett øker renter og avdrag fra 110,9 millioner kroner i 2018 til 150,9 millionerkroner i 2021. I tillegg kommer økte driftskostnader når disse byggene er ferdige og klare til bruk.

Dette påvirker netto driftsresultat i kommende økonomiplanperiode. Lavere inntekter og økte finanskostnader vil påvirke hele driftsorganisasjonen og kommunens tjenestetilbud. Uten innsparingstiltak vil netto driftsresultat i perioden gå fra et positivt resultat i 2018 med 13,5 millioner kroner, til et negativt resultat på 25,5 kroner i 2019, 37,9 millioner kroner i 2020 og 31,5 millioner kroner i 2021.

Kommuneøkonomiproposisjonen av mai 2017, for budsjettåret 2018, forutsatte at kommunesektoren gjenomfører effektiviseringer tilsvarende 0,5 prosent. Rådmannen har videreført effektiviseringtiltak fra 2017 tilsvarende 0,74 prosent som utgjør 12,3 millioner kroner, dette for å oppnå et netto driftsresultat på 0,84 prosent som utgjør 13,5 millioner kroner. Det er et mål å ha et netto driftsresultat på 1,75 prosent, i 2018 tilsvarer det 27,9 millioner kroner. Sett ut fra omstendighetene har ikke rådmannen klart å legge inn realistiske tiltak som i sum vil utgjøre ønsket netto driftsresultat 1,75 prosent.

For å komme i balanse og oppnå et driftsresulatet på 1,75 prosent fra og med 2019, må vi finne innsparingstiltak som tilsvarer 50 til 60 millioner kroner. Hvordan dette vil påvirke kommunens tjenestetilbud må administrasjonen utrede de neste seks måneder. Vi må gå gjennom alle tjenesteområder, og legger opp til bred medvirkning. Dette vil bli krevende, og det vil kreve fleksiblitet av våre ansatte og vilje til i fellesskap å finne de beste løsningene for våre innbyggere. Budsjettet er saldert for årene 2019, 2020 og 2021 med en forventet effekt av dette.

I økonomiplanperioden er det ikke tilstrekkelig handlingsrom for uforutsatte utgifter. Det innebærer en stram økonomistyring og det er ikke å anbefale å legge inn nye driftstiltak som har en varig karakter.

Innbyggernes behov for tjenester endrer seg i løpet av et år og en økonomplanperiode. Det er derfor viktig å ha en «buffer» som kommunestyret kan disponere til aktivitet som avviker fra det som er planlagt. Budsjettert netto driftsresultat er derfor i sin helhet satt av til disposisjonsfond, og signaliserer at det kan skje at rådmannen må fremme saker som innebærer bruk av dette fondet, for å ivareta våre forpliktelser over for innbyggerne.

Kravet til omstilling, kompetanseutvikling og effektivitet ligger over oss hele tiden. Dette krever stor innsats både fra den politisk og administrative ledelsen i kommunen, og ikke minst fra medarbeidere i de ulike sektorer og staber. Som nevnt vil det bli krevende prosesser framover der vi må forvente fleksiblitet og omstillingsvilje fra både ledere og ansatte.

Selv om budsjett for 2018 er stramt, er rådmannen av den oppfatning at det gir rom for at innbyggerne skal oppleve et godt tjenestetilbud fra Elverum kommune.

Elverum, 31.10.2017

Kristian Trengereid

Rådmann

Hovedtrekk i handlings- og økonomiplan 2018 – 2021

Først og fremst

Rådmannen har som ett av sine viktige oppdrag å utarbeide Handlings- og økonomiplan for kommende fireårs periode, i denne runde for perioden 2018-2021, med virksomhetsplan og årsbudsjett for det første året i perioden – 2018. Planen er resultatet av en omfattende arbeidsprosess. Prosessen starter i mars med klargjøring av administrasjonens analyser, ønsker og prioriteringer. Den fortsetter med drøftinger og prioriteringer i kommunestyrekomitéene, blant tillitsvalgte, verneombud med flere i april og mai. Deretter følger kommunestyrets strategikonferanse 14. juni og kommunestyrets strategivedtak per 21. juni 2017 (jfr. kommunens årshjul – se beskrivelse under kapitlet Virksomhetsplan 2018). Prosessen går videre med koordinering og prioriteringer samt levering av «Drøftingsnotat» fra rådmannen undervegs i prosessen. Dette ble levert til formannskapet for drøfting 22. september. På bakgrunn av kommunestyrets vedtak 21. juni og signaler mottatt som følge av framlegg av «Drøftingsnotat» har arbeidet holdt fram med fullstendig utarbeidelse av Handlings- og økonomiplan for perioden 2018-2021.

Forutsetninger for den samlede prosessen som leder til Handlings- og økonomiplanen tas fra følgende kilder – oppsummert:

- Kommuneplanen – samfunnsdel og arealdel.
- Kommunedelplaner, sektor-/temaplaner (strategiske planer).
- Handlings- og økonomiplan fra forrige runde – 2017-2020.
- Årsrapport, årsberetning og regnskap 2016.
- Kommuneproposisjonen og forslag til statsbudsjettet.
- Kommunestyrets strategivedtak 21.06.17, som følge av strategikonferansen 14.06.17 med tilhørende utredningsmateriell.
- Politiske styringssignaler underveis i dialogen mellom folkevalgte og administrasjon – jfr. særlig dialog med formannskap i tilknytning til framlegg av «Drøftingsnotat» (22.09.17).

Siden 1996 har Elverum vært bykommune. Elverum er regionsenter i Sør-Østerdal, og har vært i stabil vekst i hele etterkrigsperioden. Denne posisjonen har gitt unike muligheter og en rekke utfordringer. Kommunen har vokst samtidig som den i stor grad tilføres nye oppgaver. Flere innbyggere, med økte forventninger, skal tilbys gode tjenester innenfor et stadig større tjenestespekter. Kommunen som organisasjon må være omstillingsdyktig og kunne håndtere forandringer i rammevilkår og forventninger fra befolkningen. Særlig gjennom 2014 og 2015 ble organisasjonen satt på prøve for å håndtere omstillinger på grunn av for høyt driftsnivå og dårlige økonomiske resultater i perioden fra 2012. Nedbemanning og effektiviseringer måtte til. Dette bidro til tilfredsstillende positive økonomiske resultater (netto driftsresultat) for kommunen både for 2015 og 2016 – jfr. årsrapporter. For 2017 forventes også positivt netto driftsresultat, om enn svakere enn budsjettert (normen) slik prognosen ser ut ved framlegg av Handlings- og økonomiplanen per oktober 2017.

Utviklingstrekk de siste årene

Store investeringer – handlingsrommet begrenses

I de årlige Handlings- og økonomiplaner er det, særlig i de foregående 5 år, særskilt redegjort for de investeringsutfordringer kommunen står overfor på skolesektoren og helsesektoren. Disse utfordringene er kommunen nå midt inne i, ved at store byggeprosjekter nylig er avsluttet, pågår eller er under oppstart. Dette

summerer seg opp til utredede brutto investeringsvolumer i kommunal regi på 1.244 millioner kroner innenfor kommende periode – 2018 – 2021 (se investeringsoversikten under). Det understrekes at dette fordeler seg på flere prosjekter som er i forskjellige faser (skisseprosjekt, forprosjekt, hovedprosjekt, kontrahert) med tilhørende forskjellig grad av usikkerhet. 857 millioner kroner av bruttobeløpet er investeringer hvor kommunen sjøl må bære kapitalkostnadene (renter og avdrag) i egen drift. Av disse kalkulerte 857 millioner kroner i investeringer utgjør momskompensasjon og investeringstilskudd i størrelsesorden 326 millioner kroner. Dette medfører at den samlede kalkulerte gjeld, hvor kommunen sjøl må bære kapitalkostnadene etter investeringstilskudd og momskompensasjon, øker med 531 millioner kroner over de kommende fire år som følge av det planlagte investeringsprogrammet. Det øvrige av de samlede 1.244 millioner kroner – ca. 387 millioner kroner – er investeringer i kommunens regi hvor statlige investeringstilskudd, leieinntekter og annet bærer investeringskostnadene.

Gitt et slikt investeringsprogram vil kommunens netto lånegjeld (definert som langsiktig gjeld, eksklusive pensjonsforpliktelser, fratrukket totale utlån og ubrukte lånemidler) ved utgangen av 2021 være på 2.492 millioner kroner. Dette tilsvarer 115.024 kroner per innbygger. Tilsvarende tall ved utgangen av 2016 var 91.036 kroner per innbygger.

Det vises til den samlede og oppdaterte investeringsoversikt for perioden 2018-2021 under, med kort omtale av hvert enkelt prosjekt. Det svært høye investeringsnivået som Elverum kommune er inne i og som fortsetter et stykke ut i økonomiplanperioden er et framtredende utviklingstrekk.

Befolkningsutvikling: Brudd i langsiktig trend? – ytterligere begrensning av handlingsrom

Situasjonen per 2017 forøvrig er at den kommunale driftsøkonomien er meget stram, men kontrollert. Kommunen har gående et kontinuerlig forbedringsarbeid med LEAN-konseptet som verktøy. Dette har vært et utviklingsprosjekt gjennom en treårs-periode. Prosjektet går fra 2018 over til å være en del av kommunens driftskonsept. Det vil si at kommunens tjenesteproduksjonen skal være i kontinuerlig målrettet forbedring gjennom konkret forbedringsarbeid på de arbeidsprosessene som fører til de tjenestene som ytes for Elverums befolkning. Kontinuerlig forbedringsarbeid/ utvikling er nødvendig og nyttig av flere årsaker – for å nå målene vi har satt oss i våre planer, for hele tiden å forbedre kvaliteten på tjenestene overfor kommunens innbyggere, for å ha fornøyde medarbeidere som trives på jobben og yter sitt beste og for å holde kontroll på kommunens økonomi og opprettholde en driftsmargin (netto driftsresultat) som gjør at egenkapital kan bygges opp og human- og realkapital kan vedlikeholdes – sunn kommuneøkonomi.

Gjennom de siste år ser det ut til at Elverum har fått en tilleggsutfordring – på lik linje med mange andre kommuner og landet forøvrig: En langsiktig stabil trend for Elverum sin del kan se ut til å være brutt ved at en gjennomsnittlig årlig befolkningsvekst tilsvarende om lag 1% er redusert. Dette gir utfordringer for kommende økonomiplanperiode, da det vurderes som helt nødvendig å regne med redusert innbyggervekst og derved redusert vekst i inntekter sett i forhold til hva som bare for 2-3 år tilbake så ut til å være en stabil prognose. Elverums omtalte betydelige investeringer i blant annet skole- og helsebygg er under gjennomføring, tilskyndet av flere faktorer – reformer, helt reelle behov for oppgraderinger, Elverums rolle som regionsenter og forventet befolkningsvekst m.m. Dette gjør at den andelen av kommunens inntekter som må anvendes til å dekke kapitalkostnader (renter og avdrag) vil øke betydelig i kommende økonomiplanperiode. Kombinert med sannsynlighet for redusert vekst i inntekter medfører dette at tilgjengelige ressurser til drift settes under press og handlingsrommet reduseres. Dette krever nøkternhet, stor grad av forsiktighet både hva angår nye driftstiltak og nye investeringer, og godt forbedrings- og effektiviseringsarbeid som en forsikring for å holde aktivitetsnivået innenfor tilgjengelige ressursrammer.

Investeringer i perioden 2018 - 2021

Innledning

I Handlings- og økonomiplanperioden 2018-2021 planlegges investeringer som vist i tabellen under. De investeringsprosjekter som er vist øverst i tabellen under (se tekstforklaring i tabell), er investeringsprosjekter som kan realiseres uten å påføre kommunen økt belastning i form av kapitalkostnader (renter og avdrag) eller økte driftskostnader. Dette forklares med at dette er prosjekter som enten har gebyrfinansiering, har egen inntjening i form av leieinntekter, statlige tilskudd og/eller særskilte fond for formålet.

Investeringstiltak/-prosjekt	Investeringsomfang – millioner kroner				Merknad (se tekst)
	2018	2019	2020	2021	
Investeringer hvor kapitalkostnadene finansieres av gebyrer/inntekter/fond:					
Egenkapitalinnskudd EKP	2,0	2,0	2,0	2,0	
Egenkapitalinnskudd KLP	2,3	2,3	2,3	2,3	
Startlån til videre utlån – boliger (fra Husbanken)	65,0	65,0	65,0	65,0	
Vann og avløp – infrastruktur (gebyrfinansiert)	25,0	25,0	25,0	25,0	1
12 leiligheter – yngre funksjonshemmede – indeksregulering	1,4				2
Svartholtet bofellesskap	2,2				3
Biler og maskiner (sektor for teknikk og miljø)	1,5	1,5	1,5	1,5	
Sum – investeringer uten belastning på driftsbudsjett	99,4	95,8	95,8	95,8	
Investeringer hvor kapitalkostnadene belaster kommunens driftsbudsjett:					
Helsehuset inkludert inneklimatiltak og brannsikring Moen sykehjem	189,8	20,0	5,0		4
Ydalir skole med gymsal	101,2	126,5			5
Ydalir barmehage	33,0	34,1			6
Hanstad skole – utbygging og rehabilitering	1,0	23,0	70,0	83,0	7
Lillemoen skole – indeksregulering	1,4				8
Utredning av Svenskebyvegen barnehage	1,0				
Badeanlegg – skisseprosjekt	3,0				9
Ydalir – ny veg og kryssing av Rv 25	8,1	7,3			10
Infrastruktur Vestad		22,5	5,0		11
Gater, veg, park	11,6	11,6	11,6	11,6	12
Gatelysinvesteringer	8,0	3,1	2,1		13
Eiendomsinngrep	0,2	0,2	0,2	0,2	
Rehabilitering bruer – kommunale veger	1,5	2,1	1,6	1,1	14
Tyngre anleggsmaskiner	1,5	1,5	1,5		
Trafikksikkerhetstiltak Søbakken skole	0,4				
Drifts- og vedlikeholdsmaskiner – Eiendomsstaben	0,2	0,2	0,2	0,2	
Renholdsmatter – inngangspartier i bygg	0,7				
Utfasing av oljekjeler	1,4	1,4	1,4		
IKT-investeringer – hele kommunen	2,9	2,9	2,9	1,8	
IKT i skole	2,2	2,2	2,2	2,2	
Agresso økonomistyringssystem – oppgradering	1,0	1,0	0,5	0,3	
IKT i tjenesteproduksjon, velferdsteknologi	1,3	1,3	1,3	1,3	
Kjøp av biler – jevn utskifting	6,0	3,9	3,9	3,9	
Utstyr kantinene	0,3				
Sum investeringer som belaster -driftsbudsjettet	377,7	264,6	109,3	105,6	
Sum alle investeringer – brutto	477,1	360,4	205,1	201,4	

Tabell: Tabellen viser kalkulerte brutto investeringskostnader fordelt på prosjekter i Elverum kommune som er

prioritert for perioden 2018-2021. Det hefter varierende grad av usikkerhet ved tallene, da det er knyttet forutsetninger til disse, samt at prosjektene er i forskjellig fase; skisse-, forprosjekt- eller hovedprosjektnivå. Til fradrag på brutto investeringstall kommer MVA-kompensasjon og på enkelte av prosjektene statlige investeringstilskudd. Se forøvrig forklaring i tekst relatert til merknadene i tabellen.

Vann og avløp – infrastruktur (tabellreferanse 1)

Investeringene i infrastruktur for vannforsyning og avløpshåndtering foregår på basis av gebyrfinansiering og i henhold til egen strategisk plan: Hovedplan vann og avløp 2015 – 2024.

12 leiligheter – yngre mennesker med nedsatt funksjonsevne (tabellreferanse 2)

Bofellesskapet med 12 leiligheter til yngre funksjonshemmede er godkjent tidligere, hvor det er bevilget 52,4 millioner kroner til prosjektet. Investeringsbehovet som er vist for 2018 er indeksregulert. Inkludert indeksregulering for 2018 vil rammen utgjøre 53,7 millioner kroner, hvorav investeringstilskudd og momskompensasjon i sum utgjør 27,3 millioner kroner.

Prosjektet innebærer bygging av 1270 m2 bruttoareal fordelt på 675 m2 boareal, 135 m2 personalbase og 460 m2 fellesarealer.

Det ble i 2016 avdekket dårlige grunnforhold for fundamentering og justerte utomhusløsninger på tomta på Vestad. Dette medførte at siste del av detaljeringen ble stoppet i påvente av en endelig avklaring med tilhørende tilleggsbevilgning.

Reguleringsplan har vært på høring etter 1. gangs behandling, og både Statens vegvesen og Bane NOR har levert innsigelser. Dette har bidratt til ytterligere forsinkelse, som er nærmere omtalt under prosjektet Infrastruktur Vestad. Spesielt innsigelsene fra Bane NOR synes utfordrende å løse, og ligger an til å gå til mekling. Mekling må påregnes å ta minimum ett år, og vil forsinke prosjektet ytterligere. Innsigelsene innebærer krav om bygging av gangbro over jernbanetrasèen, og medfører i praksis byggeforbud for Vestad Eiendomsutvikling AS sitt boligprosjekt. Eiendomsstaben vurderer nå i samråd med Pleie- og omsorgssektoren å utrede realisering av prosjektet på alternativ tomt i Ydalir, hvor kommunen besitter regulert tomt til formålet. Dette vil i så fall bli framlagt for politisk behandling i en egen sak.

Eventuell byggestart på Vestad er avhengig av tidshorisont for behandling av planbestemmelsene, og etterfølgende sluttforhandling av utbyggingsavtale med Vestad Eiendomsutvikling AS for etablering av nødvendig infrastruktur i området. På grunn av momskompensasjonsordningen er det forutsatt at kommunen står for utbygging av infrastrukturtiltakene, som blir å fordele i nevnte utbyggingsavtale basert på refusjonsbestemmelsene i plan-og bygningsloven. Det vises i denne sammenheng til omtale under prosjektet Infrastruktur Vestad.

Svartholtet bofellesskap (tabellreferanse 3)

Prosjektet innebærer bygging av et bofellesskap bestående av 5 leiligheter à 78 m2 med uteboder, samt tilhørende personalbase og fellesarealer til brukerne. Etter omprosjektering er samlet bruttoareal redusert fra 785 m2 til 691 m2. Generelt er det høyere byggekostnader for omsorgsboliger/bofellesskap enn ordinære boliger på grunn av at det er flere hensyn som må tas for å tilfredsstille krav om tilrettelegging for brukergruppen. Omprosjekteringen har også medført økte kostnader til rådgivere.

Det er tidligere bevilget 36,9 millioner kroner. Nye anbudspriser relatert til konjunkturene i markedet har avdekket behov for ytterligere 1,5 millioner kroner i 2018. Det har også kommet innspill om molok-løsning i forbindelse med avfallshåndtering som utgjør 0,25 millioner kroner. Dette er en avfallsløsning som er delvis nedgravd i bakken. Løsningen medfører færre tømminger i driftsfasen, og er mindre plasskrevende og rensligere for beboere og miljøet (unngår luktproblemer og risiko for flyt av avfall).

Denne avfallsløsningen ivaretar også eksisterende bofellesskap i Svartholtet. Tilknytningsgebyr for vann og avløp blir fakturert med høy sats og utgjør 0,26 millioner kroner. Dette var ikke tatt med i budsjettet tidligere, kun byggesaksgebyr. I tillegg er tidligere års ubrukte ramme indeksregulert med 0,182 millioner kroner. Totalt utgjør dette 2,2 millioner kroner i 2018, som innebærer en total kostnadsramme på 39,1 millioner kroner. Tilskudd fra Husbanken og momskompensasjon utgjør i sum 14,7 millioner kroner.

Prosjektet bidrar til at Sektor for pleie- og omsorg (PRO) får et nytt bofellesskap, som innebærer at Sektor for familie og helse overtar Sandbakken bofellesskap fra PRO. Hensikten er å lokalisere brukere med psykiske lidelser med geografisk nærhet til eksisterende personalbase på Øvre Sandbakken. Dette skal bidra til mer effektiv ressursutnyttelse samt et bedre tilbud til brukerne. Kommunen blir også i stand til å tilby plasser til øyeblikkelig hjelp og utskrivningsklare pasienter innenfor psykiatri, og vil bli i stand til å følge opp lovpålagte oppgaver gitt i Samhandlingsreformen innenfor helsesektoren.

Helsehuset inkludert inneklima og brannsikring Moen sykehjem (tabellreferanse 4)

Prosjektet ble i 2016 vedtatt med en total kostnadsramme på 498,8 millioner kroner. Av dette beløpet utgjør 5 millioner kroner strakstiltak brann ved Moen sykehjem, som ble utført i 2014 for å sikre videre drift fram til at Helsehuset blir utbygd. Beløpene i gjeldende Handlings- og økonomiplan er indeksregulert til 2018-priser.

Som følge av dette øker totalrammen med cirka 7 millioner kroner til 505,8 millioner kroner. Tilskudd fra Husbanken og momskompensasjon utgjør i sum for prosjektet 222,3 millioner kroner.

Det nye helsehuset vil i korte trekk inneholde 72 korttidsplasser fordelt på 3 avdelinger, aktivitetssone (rehabilitering og frisklivssentral), legevakt, PPT, helsestasjon og utleielokaler til BUP.

Utbygging av helsehuset gir mulighet til å samlokalisere tjenester til barn og deres familier i ett hus, med synergier både i form av bruk av kompetanse tverrsektorielt i organisasjonen og èn dør inn for kommunens innbyggere. Kommunen vil i større grad kunne forebygge innleggelse og reinnleggelse gjennom økt andel korttidsplasser. Utbyggingen tilrettelegger også for mottak av utskrivningsklare pasienter fra sykehuset. Elverum tar sitt ansvar og sikrer døgnopphold for øyeblikkelig hjelp som er lovpålagt fra 2016, samt sørger for at kommunens innbyggere sikres et tilbud om heldøgns korttidsopphold med økt fokus på rehabilitering og lindrende behandling. Utbyggingen legger til rette for tett samarbeid mellom legevakt og sengepost, noe som vil styrke kvaliteten på tjenesten. Et helsehus med det innhold som er skissert vil kunne bety mye for framtidig rekruttering av kompetent arbeidskraft, noe som vil være avgjørende for å sikre god kvalitet på kommunens helse- og omsorgstjenester.

Byggeprosjektet innebærer 9.480 m2 nybygg samt ombygging og rehabilitering av det gamle skolebygget fra 1970-tallet, i størrelsesorden 2.910 m2. I tillegg skal det gjennomføres inneklimatiltak med ventilasjon og akustikk i de tre eldste bygningene fra 1950-tallet. Nybygget er fordelt på fire etasjer med underetasje, mens rehabiliteringen av eksisterende bygningsmasse innebærer full ombygging av de gamle skolelokalene. Ventilasjons- og akustiske tiltak innebærer at store deler av underetasjene i eksisterende bygningsmasse bygges om til tekniske rom.

Ved ferdigstillelse er det planlagt å rive gamle delen av Moen sykehjem, som bidrar til at Elverum kommune unngår en stor investering knyttet til brannavvik. Opprinnelig plan om etablering av omsorgsboliger på tomta synes ikke nødvendig i kommende 4-års periode, og er således tatt ut fra kalkylen (94,2 millioner kroner). Det er imidlertid behov for å rive gammel del, samt bygge om overgangen mellom ny og gammel del etter at Helsehuset står ferdig. Det er derfor lagt inn kostnader til utredning, prosjektering, riving og istandsetting av gjenstående bygningsmasse og utomhusarealet. Det er foreløpig satt av 25 millioner kroner til arbeidet i 2019 og 2020, men disse kostnadene er høyst usikre da det foreløpig ikke er gjort noen detaljerte vurderinger av arbeidet. Kostnadene vil bli utredet i løpet av 2018.

En økning i driftsutgifter på 6,5 millioner kroner, som knytter seg til organisatoriske endringer med etablering av interkommunale øyeblikkelig hjelp døgn på Moen sykehjem i 2015, samt bortfall av ordningen med kommunal medfinansiering. Det er også gjennomført nedbemanning ved de avdelingene som skal følge over til Helsehuset, slik at PRO ikke i samme grad klarer å øke antall institusjonsplasser med samme bemanning. I tillegg kommer økte FDVR (forvaltning, drift, vedlikehold og renhold) på 5,7 millioner kroner.

Byggestart for Helsehuset skjedde per februar 2017. Byggeprosjektet er per oktober 2017 i god produksjon og har framdrift i henhold til plan. Prosjektet er avtalt overlevert medio desember 2018 med påfølgende møblering og innflytting.

Ydalir skole med gymsal (tabellreferanse 5)

Prosjektet er tidligere godkjent med bakgrunn i at det er behov for en ny 2-parallell barneskole i sentrum til skolestart 2019, og det er så langt bevilget 80,5 millioner kroner. Skolen skal ha kapasitet til inntil 350 elever, og vil bli tilrettelagt for en mulig utvidelse til 4-parallell skole på sikt.

Prosjektet er under utvikling gjennom kontrahert samspillsentreprise, hvor sektor for utdanning som bestiller har en sentral rolle i tett samhandling med Eiendomsstaben og valgt entreprenør. Skisseprosjektet ble framlagt og orientert om i formannskapet 23. juni 2017, hvor rammebehovet var estimert til cirka 300 millioner kroner. Tomtekjøpet utgjør forøvrig 40 millioner kroner av dette beløpet. Prosjektert skoleløsning med gymsal utgjør et arealbehov i størrelsesorden cirka 5.400 m2 bruttoareal.

Skisseprosjektet er under bearbeiding til et forprosjekt, hvor alternativ med både gymsal og idrettshall blir priset. Det faktum at byggetomta er dobbelt så stor for å kunne utvide til 4-parallell skole på sikt, og at ambisjonsnivået for uteområdet som det tredje klasserom og som bydelens hjerte og naturlige samlingssted er høyt, medfører økte kostnader til utomhusarbeider. Videre er det ønskelig å kunne ta valget mellom gymsal eller idrettshall i tilknytning til budsjettvedtaket for 2018-2021, uten at vi taper framdrift, men samtidig har det helhetlige økonomiske bildet som grunnlag. Forprosjektet skal være ferdig ultimo oktober 2017, og innebærer at utarbeidet kalkylebeløp kan bli lavere fram mot endelig vedtak av Handlings- og økonomiplanen i desember 2017. Forprosjektet danner grunnlaget for forhandling av målpris, som pågår frem til 8. november 2017. Eiendomsstaben vil på bakgrunn av dette måtte fremme saken til politisk behandling medio november, hvor forprosjektkostnaden med tilhørende målpris er mer realistisk som grunnlag for endelig vedtak i kommunestyret 14. desember 2017. Avhengig av vedtaket vil Eiendomsstaben kunne inngå byggekontrakt, som innebærer at vi kan opprettholde framdrift med påfølgende byggestart på nyåret 2018, og overlevering i forkant av sommerferie/skolestart 2019.

Ydalir – ny barnehage (tabellreferanse 6)

Det er tilrettelagt tomt for etablering av en 8-avdelingers barnehage i forbindelse med kjøp av tomt til ny sentrumsskole i Ydalir. Kostnadene er i skisseprosjektet, jfr. ny skole i sentrum/Ydalir, estimert til 67,1 millioner kroner basert på bygging av cirka 2000 m2 bruttoareal. Barnehagetomta som er finansiert i skoleprosjektet utgjør for ordens skyld cirka 4 millioner kroner, og ble frigjort til andre offentlige formål som følge av at barnehage og skole nå er samlokalisert på skoletomta, jfr. framlagt skisseprosjekt.

Behovet for en 8-avdelingers barnehage tar utgangspunkt i at Fjeldmoravegen barnehage og Husmorlagets Hus barnehage legges ned, tilsammen 5 avdelinger, og en forventet vekst i tilknytning til boligutbyggingen i Ydalir. I den nye barnehagen er det også planlagt med arealer for en egen spesialpedagogisk enhet, og en avdeling som er tilpasset barn med spesielle behov. Dette er ikke tilfredsstillende ivaretatt i dagens barnehager. Spesialpedagogene er i dag lokalisert i Sorenskrivergården barnehage. Ydalir barnehage vil også gi muligheter for blant annet å redusere noe på antall småbarnsplasser i Sorenskrivergården barnehage, som har noe uhensiktsmessige lokaler.

I gjeldende Handlings- og økonomiplan er det planlagt bygging av barnehage og skole samtidig. Ny barnehage ble framskyndet som følge av at det var behov for å frigjøre tomta til Fjeldmoravegen barnehage til parkeringsarealer i tilknytning til nytt helsehus. Barnehagen inngår således i kontrakten med entreprenør, hvor løsninger og kostnader utredes i samspill fra skisseprosjekt fram til forprosjekt og forhandling av målpris.

Parkeringsbehovet er forøvrig løst midlertidig på Prestegårdsjordet, jfr. leieavtalen med Sykehus Innlandet (SI) som formelt sett er uoppsigelig fra kommunens side. SI har imidlertid signalisert i møter at de har ønske om å etablere parkeringsplasser på egen grunn, og dette innebærer at det er høyst usikkert hvorvidt det er nødvendig å etablere parkeringsplasser på tomta til Fjeldmora barnehage. Leieavtalen på Prestegårdsjordet løper i første omgang frem til 1. juli 2019, og er basert på midlertidig godkjenning fra gjeldende reguleringsplan. Her er det et mulig handlingsrom for å kunne utsette byggingen av ny barnehage i Ydalir.

Det er imidlertid et spørsmål om det er strategisk riktig å utsette byggingen av ny barnehage i Ydalir – jfr. den planlagte boligetableringen i Ydalir og de fortrinn en barnehage vil gi i markedsføringen. I en slik vurdering bør barnehagens bidrag i attraktivitetsarbeidet, samt dens betydning for bilbruk i området vektlegges.

Det antas at tilbud om barnehage i nabolaget er avgjørende ved valg av bosted for den målgruppen som det antas at Ydalir bydel appellerer sterkest til. Det antas videre at lang avstand til barnehage i stor grad vil

påvirke bruk av bil mellom hjem og arbeidsplass. Et tredje element er at felles ferdigstilling av barnehage og skole vil bedre vilkårene for et tett og fruktbart samarbeid mellom barnehage og skole, og at dette vil redusere belastningen ved å drive virksomhet i en bydel der det ventes å være betydelig byggeaktivitet de neste 10-15 årene.

Barnehagebehovet i sentrum er dekket, men en ny barnehage med 8 avdelinger i Ydalir vil ifølge Sektor for utdannings vurderinger bidra til en mer robust og effektiv drift. Ut i fra dagens barnetall samt noe lavere befolkningsvekst enn hva som tidligere er lagt til grunn, kan det også være mulig å legge ned enda en barnehage i sentrum, dette i tillegg til de to som allerede er vedtatt nedlagt som følge av ny barnehage i Ydalir.

Et siste forhold er at det finansielt sett antas å bli dyrere for kommunen å utsette byggingen da det med stor sannsynlighet må gjennomføres ny anbudsprosess etter 2-4 år med tilhørende prisvekst. Kostnadsomfanget vil imidlertid være avhengig av hvor lang en eventuell utsettelse blir.

Hanstad skole – utbygging og rehabilitering (tabellreferanse 7)

Det er i byggetrinn 1, jfr. utarbeidet generalplan, ferdigstilt 4 midlertidige klasserom i massivtre. I samarbeid med miljørettet helsevern og Treteknisk institutt skal det nå forskes på inneklima gjennom et helt driftsår for å kunne dokumentere om krav i teknisk forskrift er oppfylt. Dette gir grunnlag for å avklare om det må gjennomføres oppgraderingstiltak for å få bygget permanent godkjent.

I slutten av 2018 er det planlagt å gjennomføre anbudsprosess for ytterligere 4 nye klasserom i massivtre (byggetrinn 2). Her skal erfaringer fra forskningsprosjektet legges til grunn, og innebærer videreutvikling av funksjons- og ytelsesbeskrivelsen som lå til grunn for byggetrinn 1. Videre er det planlagt gjennomføring av grunnundersøkelser, forberedelse av grunnarbeider samt søknad om byggetillatelse.

Kostnadsestimatet er basert på at ventilasjons- og energiløsningene som er valgt for den midlertidige modulen på Hanstad skole blir godkjent som permanent løsning. Merkostnaden for eventuell oppgradering er estimert til 7,2 millioner kroner for begge modulene. Dette er ikke medtatt i prosjektkostnaden.

Gjennomføring av byggetrinn 2 er forøvrig en forutsetning for at rehabilitering av eksisterende skolearealer kan påbegynnes. Arealene som skal rehabiliteres i byggetrinn 3 kan således tidligst frigjøres i 2019/2020 med påfølgende kontrahering av riving og oppbygging av nye etasjer i massivtre. I tillegg er det behov for å bygge en ny gymsal i størrelsesorden cirka 950 m2 inkludert garderober, som er planlagt bygd i tilknytning til byggetrinn 3.

Kostnadestimatene angitt for 2020 og 2021 vil bli kvalitetssikret i prosjekteringsfasen som gjennomføres i 2019. Det understrekes forøvrig at det hefter stor usikkerhet til de kostnadsestimatene som er anslått i generalplanen, og som i øyeblikket er angitt i investeringstabellen.

Lillemoen skole – oppgradering og tilbygg (tabellreferanse 8)

Gjennomført detaljering av prosjektet i 2016 bidro til at det ble vedtatt å øke prosjektrammen til 111,2 millioner kroner for å sikre en forsvarlig og framtidsrettet løsning for skolen. Bygging av 8 nye klasserom i massivtre samt utomhusarbeider med tilhørende omlegging av infrastruktur pågår. Etter planen skal overlevering av nybygget skje i februar 2018 med tilhørende avvikling av driften ved Melåsberget skole.

Rehabiliteringen sluttføres i juli 2018, og utomhusarbeidene ligger også i rute til å være ferdig til skolestart 2018. Grunnervervet skal også sikre tomt til nytt idrettsbygg med tilhørende parkering for hele prosjektet i henhold til ny reguleringsplan. I første omgang ble dette løst ved inngåelse av avtale om forhåndstiltrede til tomtearealet. Da det ikke har lyktes å komme til enighet om minnelig avtale, er det nå begjært skjønnsforretning for å sikre et oppgjør i samsvar med alminnelig rettspraksis.

Utover dette gjenstår det fortsatt å få avklart om det skal bygges gymsal eller flerbrukshall. Skolens behov for gymsal innebærer en hallflate på 240 m2, og et samlet areal på 435 m2 inkludert garderober og lagerplass. Kostnaden er i 2018 priser estimert til 17,5 millioner kroner (30 % usikkerhet), mens det i budsjettrammen opprinnelig er avsatt 12,8 millioner kroner til gymsal uten nye garderober. Bakgrunn for dette var at det opprinnelig ble bevilget kun 66,1 millioner kroner til prosjektet, og dette bidro til nøktern og etterhvert

urealistisk tilnærming til løsningsforslaget.

Ubrukte lånemidler er for 2018 prisframskrevet med 2,8 %, og innebærer at beløpet til gymsal vil utgjøre 13,2 millioner kroner avhengig av vedtak. En prisframskrivning av opprinnelig kostnad for gymsal til dagens prisnivå utgjør forøvrig cirka 1,5 millioner kroner (14,3 millioner kroner). Garderober, dusjrom mv. er imidlertid vesentlig dyrere arealer å bygge sammenlignet med hallflate, og bidrar derfor til differansen mellom 17,5 og 14,3 millioner kroner.

Søndre Elverum Idrettshall AS har etter søknad fått 0,5 millioner kroner til ny prosjektering og anbudsforespørsel. Videre jobber administrasjonen med å utrede regelverk rundt EØS/offentlig støtte, merverdiavgift og driftsøkonomi, samt å klargjøre det reelle behovet for økt kapasitet i idrettshaller i Elverum. Behovet blant barn og unge i dag og i framtida skal så langt det er mulig anslås. Videre skal det avklares om Søndre Elverum idrettshall AS kan gå inn med mer egenkapital i prosjektet, eventuelt også vurdere andre former for finansiering.

Forsinkelsen med avklaring av flerbrukshall kontra gymsal bidrar til at skolen vil måtte leve med en overgangsløsning etter nedleggingen av Melåsberget skole, hvor eksisterende gymsal og garderobeanlegg er underdimensjonert i forhold til skolens behov.

Ny svømmehall (tabellreferanse 9)

I forbindelse med mulighetsstudien som ble gjennomført i 2013 for utredning av OPS som mulig gjennomføringsmodell for anskaffelse av ny svømmehall, gjennomførte SINTEF en tilstandsvurdering av eksisterende svømmeanlegg i sentrum. SINTEF konkluderte i sin rapport med følgende; «Bygget har etter vår oppfatning (etter 36 år med drift) gjort jobben sin. En oppgradering av bygget vil på grunn av de tekniske utfordringene sannsynligvis bli like omfattende eller mer omfattende enn å rive bygget og bygge nytt». Videre gjennomførte Eiendomsstaben og Sektor for kultur en «grov»-programmering med tilhørende behovsvurdering, som blant annet bidrar til at urasjonell drift av to skolebasseng ved henholdsvis Lillemoen og Søbakken skole kan avvikles. Behovet er synliggjort i vedlagte investeringskalkyle til Handlings- og økonomiplanen.

I Handlings- og økonomiplan 2017-2020 ble det vedtatt å avsette 3 millioner kroner i 2018 til utarbeidelse av skisseprosjekt for nytt badeanlegg. Eiendomsstaben anbefaler at disse midlene benyttes til utredning av behovet med tilhørende programmering, samt valg av tomt og anskaffelsesstrategi. I utredningen må det tas hensyn til om dagens svømmehall må være i drift samtidig som bygging av ny hall gjennomføres. Utredningen med tilhørende anbefaling forutsettes fremlagt for politisk behandling, og bør samkjøres med pågående prosess vedrørende ny byplan.

Ydalir – ny veg og kryssing av riksveg 25 (tabellreferanse 10)

Dette prosjektet er en videreføring av vedtatte og igangsatte arbeider knyttet til Ydalir utbyggingen – i all hovedsak forpliktet – jfr. redegjørelser i tidligere Handlings- og økonomiplaner. Investeringsbeløpene gjelder kommunens anleggsbidrag til Elverum Tomteselskap AS som feltutbygger, og kommunens egne prosjekter knyttet til tilknytningsløsninger.

Infrastruktur Vestad (tabellreferanse 11)

I forbindelse med reguleringen av området Vestad, vil det være behov for utbygging av infrastruktur (rekkefølgebestemmelser). Omfanget av dette blir beskrevet i reguleringsplanbestemmelsene, og ligger som forutsetning for utvikling av området, og derav også som forutsetning for utbygging av 12 boenheter for unge mennesker med nedsatt funksjonsevne.

Kvalitetssikring av arbeider i prosjektet har avdekket at kostnadene vil bli vesentlig høyere enn tidligere anslått. I tidligere utgave av kostnadsoverslag utarbeidet av Norconsult AS var en del elementer ikke medtatt. Eksempelvis kostnader til grunnerverv og snuplass for buss i Grundsetvegen nedenfor skolen. Det var heller ikke tatt med kostnader til forarbeid som avskoging , prosjektering, byggeledelse med mer. Den nylig gjennomførte gjennomgangen har konkludert med en totalkostnad for prosjektet på totalt 50,5 millioner kroner, hvorav 9 millioner kroner av dette er infrastrukturtiltak relatert til prosjektet Vestad skole/Kompetanseenheten.

Innsigelsene fra Bane NOR vil forøvrig fordyre infrastrukturprosjektet ytterligere forutsatt at de opprettholder kravet om bygging av gangbro over jernbanetrasèen. Vesentlig økte kostnader relatert til infrastruktur med tilhørende forsinket framdrift aktualiserer nå behovet for å revurdere kommunens byggeplaner i området, jfr. prosjektet 12 leiligheter for yngre mennesker med nedsatt funksjonsevne (se egen omtale).

Gater, veg park (tabellreferanse 12)

Tiltaket er de løpende investeringer på områdene gate, veg og park. Dette inkluderer både vegoppgradering, faste dekker og nye veger. Forslag til prioriterte områder/prosjekter innarbeides i en langtidsplan, som behandles i Vekst og utviklingskomitéen årlig, jfr. kommunestyrets vedtak i sak 072/16.

Gatelysinvesteringer (tabellreferanse 13)

Dette prosjektet er videreføring av vedtatt oppgraderingsplan bl.a. som følge av nasjonale krav om tilrettelegging for målermontering i henhold til energilovforskriften § 4-5 og måling- og avregningsforskriften § 3-3.

Rehabilitering bruer – kommunale veger (tabellreferanse 14)

Dette er nødvendige utbedringsarbeider på bruer på kommunale veger for å opprettholde sikkerhet og bæreevne. Tiltaket følger delvis som krav etter gjennomførte bruinspeksjoner og delvis som konsekvens av å utøve en ansvarlig kommunal vegeierrolle.

Nye driftstiltak og tjenester

Nye driftstiltak og/eller **utvidelser av eksisterende drift** innenfor tjenesteproduksjonen, samt driftskonsekvenser av planlagte investeringer (kapitalkostnader + ny drift), er kostnadsberegnet og framgår av tabellen under. Disse tiltakene skal forstås som tillegg til hva som ligger inne i eksisterende drift – jfr. vedtatt Handlings- og økonomiplan for 2017-2020 (benevnes som basis).

Nye driftstiltak og **Driftskonsekvenser av nye investeringer**	**Kostnad – millioner kr**				**Merknad** **(se tekst)**
	2018	**2019**	**2020**	**2021**	
Nye driftstiltak:					
Tjenesteområde: Skole					
Kommunal finansiering av leirskole	0,7	0,7	0,7	0,7	1
Tjenesteområde: Helse – forebygging og behandling					
Nødnett	0,16	0,16	0,16	0,16	2
Økt bemanning – jfr. tilsyn og forskrift	0,75	0,75	0,75	0,75	3
Tilrettelagt arbeid og aktivitet	0,47	0,63	0,63	0,63	4
Tjenesteområde: Barnevern					
Økt grunnramme	2,0	2,0	2,0	2,0	5
Barnevernvakta	0,2	0,2	0,2	0,2	6
Tjenesteområde: Pleie og omsorg					
Psykisk helse – nytt bofellesskap	1,0	1,0	1,0	1,0	7
Jotuntoppen – PC-tilganger	0,16	0,16	0,16	0,16	8
Økt kjøp av av tjenester til enkeltbruker	0,36	0,36	0,36	0,36	9
Økt bemanning avdeling 2 Moen	1,1	1,1	1,1	1,1	10
Etablering barnebolig	1,0	1,0	1,0	1,0	11
Konsekvens av høyesterettsdom – avlastningstilbud til brukere	0,5	0,5	0,5	0,5	12
Lyngholtet sykehjem – økt bemanning	1,2	1,2	1,2	1,2	13
Tjenesteområde: Kultur og religiøse formål					

Økt bevilgning 17. mai	0,03	0,03	0,03	0,03	14
Driftskonsekvenser av nye investeringstiltak :					
Driftskonsekvenser av nye investeringer	0,27	0,55	0,77	0,88	15
Sum alle tiltakene	**9,9**	**10,4**	**10,6**	**10,7**	

Tabell: Tabellen viser prioriterte nye driftstiltak samt beregnede driftskonsekvenser som kommer som følge av investeringer som er tatt inn og fordelt på år i Handlings- og økonomiplanperioden 2018-2021. De nye tiltakene og driftskonsekvensene er å forstå som tillegg til det eksisterende driftsnivået slik det kommer til uttrykk i økonomiplanen 2017-2020 (basis). Se forøvrig forklaring i tekst relatert til merknadene i tabellen.

Tjenesteområde: Skole. Se tabell – merknad 1.

Nye driftstiltak i tjenesteproduksjonen innenfor tjenesteområdet Skole er:

- **Kommunal finansiering av leirskole –** Kommunen betaler for leirskoleopphold.

Tjenesteområde: Helse – forebygging og behandling. Se tabell – merknad 2 – 4.

Nye driftstiltak i tjenesteproduksjonen innenfor tjenesteområdet Helse – forebygging og behandling er:

- **Nødnett-** Økte kostnader til nødnett ifølge Helsetjenestens driftsorganisasjon for nødnett.
- **Økt bemanning legevakta –** Nødvendig bemanningsøkning for å tilfredsstille krav fra Arbeidstilsynet samt å oppfylle lovkrav i henhold til ny akuttforskrift.
- **Tilrettelagt arbeid og aktivitet –** Økt bemanning for å imøtekomme behovet for aktivitetstilbud for nye brukere på Sundsvoll.

Tjenesteområde: Barnevern. Se tabell – merknad 5-6.

Nye driftstiltak i tjenesteproduksjonen innenfor tjenesteområdet barnevern er:

- **Økt grunnramme –** Merutgifter i forhold til kjøp av juridiske tjenester, pålagte tiltak fra nemndsaker og avtaler om fosterhjem og institusjonsplasser.
- **Barnevernvakta –** Bevilgning til bakvakt i helger og høytider.

Tjenesteområde: Pleie og omsorg. Se tabell – merknad 7-13.

Nye driftstiltak i tjenesteproduksjonen innenfor tjenesteområdet pleie og omsorg er:

- **Psykisk helse – nytt bofellesskap –** Etablering av nytt tilbud for å møte stort bistandsbehov innen psykisk helse.
- **Jotuntoppen- PC-tilganger –** Behov for ytterligere PC-tilganger ved etablering av Jotuntoppen bo- og omsorgssenter.
- **Økt kjøp av tjenester til enkeltbruker –** Kjøp av tjenester til bruker på enhet for personer med nedsatt funksjonsevne.
- **Økt bemanning avdeling 2 Moen –** Ekstra aftenvakt for å sikre kontinuitet og forsvarlig drift.
- **Etablering av barnebolig-** Tilbud til barn på enhet for personer med nedsatt funksjonsevne.
- **Høyesterettsdom – «Avlaster 2» –**Forskriftsendring som følge av Høyesterettsdom som fastslår at avlastere skal anses som arbeidstakere, usikkert anslag på beløpet.
- **Lyngholtet sykehjem – økt bemanning –** Nødvendig for å sikre faglig forsvarlighet og sikkerhet for pasienter og ansatte.

Tjenesteområde: Kultur og religiøse formål. Se tabell – merknad 14.

Nye driftstiltak i tjenesteproduksjonen innenfor tjenesteområdet Kultur og religiøse formål er:

- **Økt bevilgning 17. mai –** Tilskuddet økes opp til 125.000 kroner for å kunne dekke kostnader som påløper.

Driftskonsekvenser av nye investeringstiltak. Se tabell – merknad 15.

Beløpet er renter og avdrag på nye investeringer i perioden: Tyngre anleggsmaskiner, Oppgradering av utstyr kantinene, Rehabilitering bruer og Utvidelse av Agresso inkl. lisenser.

Tjenestereduksjon og effektivisering

I økonomiplanen for 2018-2021 er det forutsatt en videreføring og et sterkere fokus i arbeidet med kontinuerlig forbedring (LEAN-arbeid). Dette er et prosjekt/prosess som ble etablert allerede i 2015. For å sikre økonomisk balanse i planperioden (2019-2021) må det settes fokus på flere prosesser. I dette ligger blant annet:

1. Kartlegge områder som får endret netto utgiftsbehov som følge av den demografiske utviklingen og brukersammensetning. De økonomiske effektene her vil rådmannen kunne innarbeide uten politisk vedtak. Det økonomiske omfanget og hvilke områder det gjelder er naturlig å rapportere.
2. Kartlegge områder som kan effektiviseres og dermed reduserer netto utgiftsbehov. Med effektivisering menes å jobbe smartere, og dermed reduseres ressursinnsatsen uten av det går utover tjenestetilbudet. De økonomiske effektene her vil rådmannen kunne innarbeide uten politiske vedtak. Det økonomiske omfanget og hvilke områder det gjelder er naturlig å rapportere.
3. Kartlegge områder som kan rasjonaliseres og dermed redusere netto utgiftsbehov. I rasjonalisering ligger det at oppgaver/tjenester endres delvis eller helt, og det vil få innvirkning på tjenestenivået til brukere og kommunens innbyggere. I dette arbeidet er det viktig at oppgaver og tjenester vurderes i forhold til myndighetskrav. Oppgavene/tjenestene kan sorteres inn i tjenester som må, bør og kan. Oppgaver som er direkte lovpålagt er «må-tjenester», «bør-tjenester» er av mer forebyggende karakter (for å unngå økning i må-tjenester), mens «kan-tjenester» er aktivitet som ikke er hjemlet i lov eller forskrift. I dette bildet vil det være tjenester og strukturer som inneholder må-tjenester, men som også kan defineres som kan-tjenester. Strukturer innen barnehager og skole er eksempel på kan-tjenester, men som ikke er lovpålagt. Tiltak som går på rasjonalisering legges fram for politisk beslutning før de økonomiske effektene innarbeides i budsjett og økonomiplan.
4. Kartlegge all kommunal bygningsmasse med tanke på hensikt og formål med eierskapet. De bygg og arealer som ikke er hensiktsmessige å sitte med bør selges. Arealer som kan omdisponeres må omdisponeres. Målet må være å få ned antall bygg og kvadratmeter som krever forvaltning, drift og vedlikehold, samt frigjøre kapital som alternativ finansiering av investeringer fremfor bruk av lån.
5. Kartlegge områder som kan øke kommunens inntekter må også utredes og melde inn som et politisk handlingsrom. Inntektene fastsettes gjennom kommunens gebyrregulativ og vedtak om eiendomsskatt og må naturligvis vedtas av kommunestyret selv.

Arbeidet innebærer å se på rutiner og organisering, samt muligheten for å ta i bruk ny teknologi i tjenesteproduksjonen. Endring i rutiner og organisering som går utover tjenestetilbud til kommunens innbyggere krever grundige prosesser før beslutninger vedtas. Endringer som påvirker arbeidssituasjonen med de ansatte skal også drøftes med de hovedtillitsvalgte i henhold til gjeldene regelverk i lov, hovedavtale og hovedtariffavtale.

Det å utfordre etablert praksis kan være krevende og kan skape motstand hos brukere, politikere og ansatte. Det er derfor viktig med god dialog og informasjon i prosessen for å unngå misforståelser og unødvendig støy.

Hensikt og mål med prosessene er å saldere I økonomiplan perioden 2019-2021, hvor det er følgende behov for saldering:

Økonomisk oversikt – Drift				
Tall i 1000 kroner	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Netto driftsresultat	-13.479	25.528	37.946	31.514
Regnskapsmessig mer-/mindreforbruk	-9.297	33.350	41.302	36.700
Resultatkrav i forhold til sunn driftsøknomi	-27.916	-27.889	-28.013	-28.238
Avvik i forhold minimumskrav		33.350	41.302	36.700
Avvik i forhold til sunn driftsøkonomi	-27.916	-53.417	-65.959	-59.751
Reduksjon i forhold til brutto dr.utgifter for å gå i balanse		1,62 %	2,39 %	1,98 %
Reduksjon i forhold til brutto dr.utgifter for å ha sunn driftsøkonomi	0,92 %	3,38 %	4,15 %	3,75 %

Minimumskravet til budsjett og økonomiplan er at det er økonomiske balanse, det vil si budsjettmessig mer- eller mindreforbruk skal være null. Sunn driftsøkonomi tilsier at netto driftsresultat bør være 1,75 % av netto driftsinntekter. Administrasjonens mål i prosjektet er å utarbeide salderingstiltak slik at kommunen oppnår sunn driftsøkonomi, så er det opp til kommunestyret selv å bestemme nivå på netto driftsresultat.

Prosessene må være avsluttet i medio mai 2018 slik at tiltak kan vedtas i juni 2018 og få virkning for budsjett 2019.

Tiltak ikke prioritert inn i Handlings- og økonomiplanen

Tiltak som ikke er prioritert inn i Handlings- og økonomiplanen

Driftstiltak og investeringstiltak

Undervegs i den årlige prosessen som fører fram til Handlings- og økonomiplanen for kommende periode, med Virksomhetsplan og årsbudsjett for det kommende år (2018), er en rekke tiltak og prosjekter oppe til drøfting og vurdering på basis av innspill fra forskjellige grupper – interessegrupper, folkevalgte, tillitsvalgte, administrasjonen og andre. Dette gjelder både investeringstiltak og driftstiltak som blir vurdert i forhold til planverk, disponible økonomiske rammer, krav i forhold til lovverk og forskrifter m.v. – må, bør –og kan-tiltak. Disse prosessene og vurderingene medfører at noe blir prioritert, andre tiltak blir ikke prioritert, og må settes på vent, henvises til andre arenaer for gjennomføring eller annet. Dette medfører at det blir et knippe av investerings- og driftstiltak som ved framlegget av Handlings- og økonomiplanen ikke er prioritert. Vi vurderer det som riktig å opplyse om disse:

Driftstiltak som ikke er valgt inn	**Kostnad – millioner kr**			
	2018	**2019**	**2020**	**2021**
Tjenesteområde: Skole				
Styrket arbeid med MOT	0,2	0,2	0,2	0,2
Styrke PPT (PR-tjenesten)	0,85	0,85	0,85	0,85
Tjenesteområde: Helse – forebygging og behandling				
KAD – tilskudd til drift av plasser	1,32	1,32	1,32	1,32
Tjenesteområde: Kultur og religiøse formål				
Ett årsverk – tekniker	0,5	0,5	0,5	0,5
Midler til arrangementer og møteplassfunksjon	0,05	0,05	0,05	0,05
Ungdommens hus – aktivitet	0,075	0,075	0,075	0,075
Møbler kulturhuskaféen	0,1	0	0	0
Sum	**3,0**	**3,0**	**3,0**	**3,0**

Tabell: Tabellen viser forslag til nye driftstiltak i tillegg til eksisterende driftsnivå (basis) som ikke er tatt inn i Handlings- og økonomiplanperioden 2018-2021.

Investeringstiltak som ikke er valgt inn	Kostnad – millioner kr			
	2018	**2019**	**2020**	**2021**
Renholdsmaskiner	0,5	0,3	0,3	0,3
Vestad skole	1,0	28,4		1,0
Bygg for lading og lagring av el-kjøretøy	0,3			
Ny svømmehall/badeanlegg	3,0	20,0	94,5	94,5
IKT i barnehage	0,8	0,8	0,8	0,8
PC til elever 8. klassetrinn	1,0	1,0	1,0	1,0
Sum	**6,6**	**50,5**	**96,6**	**97,6**

Tabell: Tabellen viser forslag til nye investeringstiltak som ikke er tatt inn i Handlings- og økonomiplanperioden 2018-2021.

Kommentar vedrørende Vestad skole

Skolens elevtall i skoleåret 2017/2018 er 239. Detter er 37 elever over det som skolen er bygget for. Elevtallsutviklingen viser at elevtallet er økende i neste 4 års periode (basert på barn folkeregistrert innenfor Vestad skolekrets):

Skoleår	Elevtall
2017-2018	239
2018-2019	238
2019-2020	252
2020-2021	246
2021-2022	248

Vestad skole inneholder en forsterket avdeling/kompetanseenhet for elever med tunge funksjonshemminger. Per høsten 2017 er det 12 elever som har tilbud i denne enheten. Det er ikke plass til å ta imot flere elever uten at kompetanseenheten bygges ut. Behovet er større enn kapasiteten. Det er i dag få grupperom i forhold til antall elever/grupper som trenger tilpassede undervisningstilbud. Det er også lite lagringsplass i forhold til rullestoler/hjelpemidler for elevene i kompetanseenheten. Et slikt rom må være i nærheten av eksisterende virksomhet. I tillegg er det behov for 3 nye grupperom i tilknytning til kompetanseenheten.

Vestad skole har store elevgrupper på flere trinn. Dagens romsituasjon innebærer at alle rom er tatt i bruk som klasserom slik at skolen ikke har spesialrom til annet enn gymsal. Dette innebærer at det er behov for å bygge ut skolen med fire klasserom i første omgang (fase 1).

En ambisjon om utbygging innebærer at det må avsettes midler til å utarbeide en behovs-, funksjons-, og ytelsesbeskrivelse med tilhørende gjennomføring. Dette må gjøres i dialog med markedet for å sikre optimale løsninger. Videre må det gjennomføres grunnundersøkelse og nødvendige grunnarbeider for å sikre fundamentering og nødvendig infrastruktur. Oppføring av et nybygg er tenkt utført i massivtre.

I løpet av 2018 vil det bli vurdert om det er mulig å justere skolekretser for å sikre optimal utnyttelse av eksisterende kapasitet ved sentrumsskolene. Søbakken skole har bevisst opprettholdt ledig kapasitet i form av moduler, som skal ta unna veksten i sentrum fram til Ydalir skole står ferdig høsten 2019. Eventuell ledig kapasitet i Ydalir vil også være naturlig å ta med i betraktningen før omfanget på Vestad skole besluttes for en eventuell fase 1.

Handlings- og økonomiplan 2018 - 2021 - oppsummert

Tabellene og tabellkommentarene over viser noen hovedtrekk som vil prege den kommende Handlings- og økonomiplanperioden ved at det vises:

- Investeringsvolum fordelt på tiltak/prosjekter og år.
- Prioriterte nye driftstiltak og driftskonsekvenser som følge av investeringene – altså årlig tilleggsbelastning som må inndekkes.
- Omtale av tjenestereduksjoner og effektivisering av tjenesteproduksjonen som bidrag til at virksomheten holdes innenfor disponible rammer i perioden 2018 – 2021.

Det vises til ytterligere informasjon i kapitlet «Virksomhetsplan 2018» som beskriver hovedtrekkene i tjenesteproduksjonen fra kommunen på alle tjenesteområdene.

Til grunn for «Handlings- og økonomiplan 2018 – 2021 med Virksomhetsplan og årsbudsjett 2018» ligger tiltak og beskrivelser slik de er redegjort for over, med de økonomiske rammer dette innebærer. Disse rammene er særlig:

- Låneopptak: Elverum kommunes økonomistyring har som en grunnleggende ambisjon at økonomien skal være sunn. Dette innebærer idéelt at lånegjeld bør begrenses. Dette gir som handlingsregel at nytt årlig låneopptak hvor finanskostnader belaster driftsbudsjettet, ikke skal overstige årlige låneavdrag eller helst holdes ned mot 75 prosent av årlige låneavdrag. En slik strategi ville derved gradvis redusere gjeldsbelastningen. Gitt de utfordringer kommunen står overfor, med de inntektsrammer som rår, og de investeringsutfordringer kommunen har, så vurderes det som umulig i denne økonomiplanperioden å overholde denne handlingsregelen. Økonomiplanen 2018-2021 medfører økt lånegjeld for kommunen, på den andelen som vil belaste kommunens drift, netto tilsvarende cirka 530 millioner kroner etter MVA-kompenasjon, investeringstilskudd m.v..
- Netto driftsresultat: Elverum kommune har som ambisjon om å budsjettere for en sunn kommuneøkonomi med netto driftsresultat som forutsettes fordelt til å styrke vei- og bygningsvedlikehold (vedlikeholde realkapitalen), kompetanseutvikling (vedlikeholde humankapitalen) og oppbygging av egenkapitalen. Denne økonomiplanen for 2018 – 2021 vurderes å ha for svakt netto driftsresultat for alle 4 årene, dog til å leve med i 2018, men så svakt for de øvrige år at særskilte tiltak kreves – jfr. redegjørelse over.
- Eiendomsskatt: Handlings- og økonomiplanperioden 2018 – 2021 er lagt opp med årlige inntekter fra eiendomsskatt på samme nivå som 2017.

Årsbudsjett for 2018 og økonomiplan for 2018-2021 viser:

1. økning av driftsnivået som følge av nye valgte driftstiltak, og økning av kapitalkostnader som følge av investeringer fra 2017 til 2018 tilsvarende ca. 10 millioner kroner (jfr. tabell over: Nye driftstiltak m.v.)
2. elementene i «Sunn kommuneøkonomi» for perioden som følger:

Elementene i «Sunn kommuneøkonomi»	Millioner kroner				
	2018	2019	2020	2021	Idéelt nivå
Bygningsvedlikehold (realkapital)	15,2	17,2	18,5	19,3	21,0
Veivedlikehold (realkapital)	13,2	15,9	15,9	15,9	20,0
Kompetanseutvikling (humankapital)	2,7	2,7	2,7	2,7	6,0
Netto driftsresultat (til fond/egenkapital)	13,5	7,8	3,4	5,2	30,0

3. investeringer som gir ny netto lånebelastning for kommunen (på investeringstiltak som belaster kommuns drift direkte) etter fradrag for investeringstilskudd og momskompensasjon på til sammen 530 millioner kroner for økonomiplanperioden.
4. budsjetterte eiendomsskatteinntekter for perioden tilsvarende:

- 67,8 millioner kr i 2018

- 67,8 millioner kr i 2019
- 67,8 millioner kr i 2020
- 67,8 millioner kr i 2021

Tilstrekkelig positivt netto driftsresultat og «sunn kommuneøkonomi» er svært nødvendig fordi:

1. Elverum kommune har ved inngangen av økonomiplanperioden begrensede fond/likvid egenkapital til å ta uforutsette hendelser på en omsetning på samlet cirka 1,6 milliarder kroner, derfor må det bygges opp egenkapital.
2. De viste summer i perioden for å dekke bygningsvedlikehold, veivedlikehold og kompetanseutvikling er til dels for lave, og bør økes for å hente inn etterslep og ikke tære på kapital samt skape forsvarlige vedlikeholdsnivåer særlig på nye formålsbygg.
3. I perioden som kommer etter 2021 vil ytterligere behov for både drifts- og investeringsmidler særlig innenfor skolesektoren gjøre seg gjeldende. Det vil legge ytterligere press på muligheten for «sunn kommuneøkonomi».
4. De synliggjorte «idéelle nivåene» er vist på grunnlag av følgende vurderinger:

- Bygningsvedlikehold er fastlagt ut fra norm fra Norsk Kommunalteknisk forening som for tiden er kr. 170 pr m2. Gitt Elverum kommunes areal på formålsbygg per 2017 (123.000 m2), så vil et forsvarlig nivå på bygningsvedlikeholdet være minimum 21 millioner kroner årlig.
- For veivedlikeholdet er resonnementet at veivedlikeholdet i Elverum bør ha som mål å ligge på 85% av gjennomsnittsnivået i den kommunegruppa Elverum hører til. Ut fra en slik vurdering er det anslått at veivedlikeholdet i Elverum bør har et årlig nivå i størrelsesorden 20 millioner kroner (227 km veg og gater).
- For kompetanseutvikling er det gjort en skjønnsmessig vurdering for å indikere et forsvarlig nivå.

Statsbudsjettet for 2018 og andre budsjettforutsetninger

Statlige styringssignaler

Regjeringen legger i statsbudsjettet for 2018 opp til en reell vekst i kommunesektorens samlede inntekter på 4,6 milliarder kroner. Videre legger Regjeringen opp til en realvekst i frie inntekter (rammetilskudd og skatt) på nesten 3,8 milliarder kroner. Veksten i frie inntekter fordeler seg med 3,6 millioner kroner til kommunene og 200 millioner kroner til fylkeskommunene.

Veksten i frie inntekter i 2018 må ses i sammenheng med anslåtte merutgifter knyttet til befolkningsutviklingen. Det er til statsbudsjettet gjort beregninger som indikerer at demografiutviklingen kan gi en merutgift på omlag 2,7 milliarder kroner i kommunesektoren. Det antydes at 2,2 milliarder kroner av dette må dekkes av frie inntekter. Merutgiftene er et uttrykk for hva det vil koste å opprettholde tjenesteytingen med uendret standard og produktivitet.

Kommunens driftsinntekter

Kommunesektorens frie inntekter består av rammetilskudd fra staten og skatteinntekter. Andelen frie inntekter anslås til 72 prosent av de samlede inntekter i sektoren. Frie inntekter kan disponeres fritt innenfor rammen av gjeldende lover og regelverk og gir rom for lokal tilpasning av virksomheten. I tillegg mottar kommunene øremerkede tilskudd som må benyttes i tråd med formålet som er angitt for bevilgningen. Disse utgjør 6 prosent av de samlede inntektene. Gebyrinntekter er kommunale avgifter og egenbetaling for tjenester. Gebyrene utgjør 13,6 prosent av kommunesektorens samlede inntekter.

Frie inntekter

I henhold til KS' prognosemodell for statsbudsjettet 2018 vil Elverum kommune motta nær 1,12 milliarder kroner i frie inntekter fordelt på skatt og rammetilskudd. Herav anslås skatteinntektene å bli 594,4 millioner kroner inklusive inntektsutjevning. I rammetilskuddet på 521,5 millioner kroner ligger også skjønnstilskudd som fordeles av fylkesmannen på 3,1 millioner kroner.

Nivået på de frie inntektene i økonomiplan for 2018-2021 er fastsatt med utgangspunkt i Regjeringens forslag til statsbudsjett og prognosemodellen fra Kommunenes sentralforbund. I prognosemodellen er landets innbyggertall og demografi fremskrevet med SSB sin MMMM-prognose. Utviklingen i Elverum er basert på en mellomting mellom utviklingen i perioden 2012-2017 og 2016-2017. Prognosen for utviklingen i innbyggertall i Elverum er usikker. Det er fortsatt lagt opp til en vekst i innbyggertallet. Tabellen nedenfor viser innbyggertallet som er lagt til grunn i planperioden.

Innbyggertall/demografi	IS 2018 med folketall per 1.7.2017	IS 2019 med folketall per 1.7.2018	IS 2020 med folketall per 1.7.2019	IS 2021 med folketall per 1.7.2020
Innbyggere ialt	**21 042**	**21 212**	**21 391**	**21 578**
Innbyggere 0-1 år	425	413	402	391
Innbyggere 2-5 år	909	911	913	916
Innbyggere 6-15 år	2 504	2 533	2 563	2 593
Innbyggere 16-22 år	1 911	1 894	1 876	1 859
Innbyggere 23-66 år	11 693	11 721	11 749	11 777

Innbyggere 67-79 år	2 568	2 707	2 853	3 007
Innbyggere 80-89 år	818	821	824	827
Innbyggere 90 år og over	214	212	211	209
Folketall per 1.1. i IS-året	**21 100**	**21 302**	**21 485**	**21 665**

Kommunesektorens inntekter

Integreringstilskuddet

Kommunen får utbetalt integreringstilskudd ved bosetting av personer, som får innvilget opphold på bakgrunn av søknad om asyl og familiegjenforente til disse. Tilskudd gis ordinært for en periode på fem år fra mottak. I tillegg mottar kommunen særskilt tilskudd ved bosetting av enslige mindreårige som får innvilget opphold på bakgrunn av asyl. Elverum kommune hadde en årlig økning i nye bosatte flyktninger fra 2012 (35 personer) til 2016 (84 personer). For 2017 ser det ut til at Elverum kommune vil motta 57 flyktninger. For 2018 er det foreløpig usikkert hvor mange flyktninger kommunen vil motta, siden IMDI har utsatt anmodningen til november. Vi har likevel laget en foreløpig prognose på totalt 30 flyktninger, hvorav 3 enslige mindreårige. Integreringstilskuddet er beregnet til 42 millioner kroner. Tilskuddet for enslige, mindreårige flyktninger er beregnet til 22 millioner kroner. Revidert budsjett 2017 er til sammenligning på 47 og 24 millioner kroner. Dette innebærer reduserte tilskudd på 7 millioner kroner i 2018.

Eiendomsskatt

Eiendomsskatten er i rådmannens budsjettframlegg en videreføring av gjeldende Handlings- og økonomiplan 2017-20 og ligger på 67,8 millioner kroner årlig i perioden 2018-2021. Den pågående klagebehandlingen etter omtakseringen i 2016 vil avgjøre hva promillesatsen blir for 2018. Utskriving av eiendomsskatt for 2018 og skattesats fremmes som egen sak.

Gebyrregulativet

De fleste gebyrer er betaling for tjenester som er arbeidsintensive og bør justeres ut fra lønnsveksten i kommunen. Den generelle lønnsveksten i 2017 var på 2,4 prosent. Det er derfor foretatt en regulering av de fleste gebyrer ut fra en generell økning på 2,4 prosent.

Det er endel unntak fra beregningen hvor gebyrene er foreslått justert spesifikt av den enkelte sektorsjef, og flere tjenester får sine satser fastsatt i statsbudsjettet eller av andre enn kommunen. Dette gjelder bl.a. oppholdssatsen i barnehage som er maksimalprisregulert og omsorgstjenester som reguleres ut fra grunnbeløpet i folketrygden.

Selvkost

Flere sektorer har gjort selvkostvurderinger og foreslår sine satser justert ut fra dette. På den måten vises de reelle kostnadene frem, og det kan legge grunnlag for en mer reell vurdering av hvilke brukergrupper man ønsker å subsidiere gjennom tilskudd eller styrte rabattordninger.

Vann- og avløpsgebyrer

I henhold til selvkostkalkylen for vann og avløp 2018-21 foreslås det en moderat økning i gebyrene for vann og avløp i 2018.

Vanngebyrene øker med 2 %, avløpsgebyrene med 3 % og tilknytningsgebyrene holdes uendret. Se eksempel

nedenfor.

Tabellen nedenfor viser konkrete priser for abonnenten i perioden.			
		2017	**2018**
Vann	per m³ i kroner	9,91	10,11
Kloakk	per m³ i kroner	14,95	15,40
Gebyr for en bolig med beregnet areal på 120 m^2. Tilsvarer et forbruk på 192 m³			
Vann per år		1.903	1.941
Kloakk per år		2.870	2.957
Sum vann og kloakk		4.773	4.898
Prisene er uten merverdiavgift.			

Skatt - personlige skatteytere

Det kommunale skattøret settes til det maksimale av det stortinget fastsetter. I forslag til statsbudsjett er det kommunale skattøret for personlige skattytere satt til 11,8 prosent, altså uendret fra 2017. Skattøren er satt utfra en målsetting om at skatteinntektenes andel av samlede inntekter for kommunene i 2018 skal ligge på 40 prosent.

Toppfinansieringsordningen for ressurskrevende brukere

Hensikten med ordningen er å sikre at tjenestemottakere som krever stor ressursinnsats fra det kommunale tjenesteapparatet får best mulig tilbud uavhengig av kommunens økonomiske situasjon. Ordningen gjelder ikke personer over 67 år. For 2018 foreslås det at kommunene får kompensert 80 pst. av egne netto lønnsutgifter i 2017 til helse- og omsorgstjenester ut over et innslagspunkt (utgifter som kommunen selv må dekke) på 1 235 000 kroner. Dette anordnes i kommunens regnskap for 2017. Innslagspunktet for 2018 er estimert til 1 322 000.

Utbytte fra selskaper

Det er i planperioden tatt inn effekten av endret struktur i Elverum Energi AS. Kommunen har tidligere benyttet seg av en unntaksbestemmelse vedrørende tidspunkt for inntektsføring av utbytter til selskapet. Kommunen har gjennom denne bestemmelsen inntektsført utbytter i det kalenderår selskapet skal benytte til opptjening av utbytte.

Denne bestemmelsen forutsetter at kommunen ved kommunestyret, selv har kontroll på selskapets utbyttevedtak gjennom eierkontroll. Utbytte fra Elverum Energi AS er derfor i 2017 og 2018 budsjettert i 0 og økt opp igjen til 6,1 millioner kroner fra 2019.

Utbytte fra KF Elverum kommuneskoger er i rådmannens forslag budsjettert med 0,1 millioner kroner i planperioden.

Kommunens driftsutgifter

Pris- og lønnsforutsetninger

Anslått pris- og kostnadsvekst (deflatoren) i kommunesektoren er i statsbudsjettet satt til 2,6 prosent for 2018. Lønnsveksten er satt antatt å bli 3 prosent og prisøkning på 1,8 prosent med en vekting med henholdsvis 2/3 og 1/3. I de budsjetterte driftsrammene for sektorene i Elverum kommune er det forutsatt en

inntektsvekst på 2,4 prosent på varer og tjenester levert av kommunen (se forøvrig eget avsnitt om vann- og avløpsgebyrer som er selvkostområde). Satsen er vurdert ut fra årets lønnsutvikling.

Når det gjelder lønn er resultatet av det sentrale lønnsoppgjøret i 2017 budsjettert inn i driftsrammene for sektorene med helårseffekt. Lokale lønnsforhandlinger fra høsten 2017 er ikke lagt inn i budsjettrammene til sektorene, men er lagt i en lønnsreservepott og vil bli budsjettjustert i 2018.

Det er budsjettert med en lønnsreserve for 2018 på 26 millioner kroner. Reserven skal dekke lønnsoppgjør i 2018 utover det som er lagt inn i driftsrammene, samt helårsvirkning av lokale forhandlinger for 2017.

Pensjon

Reserve til pensjon er budsjettert med 15,7 millioner kroner i 2018. Denne skal dekke reguleringspremien fra pensjonsselskapene Elverum kommunale pensjonskasse (EKP) og Kommunal Landspensjonskasse (KLP). Dette blir etterfakturert kommunene når lønnsoppgjøret 2018 sentralt er gjennomført. I tillegg skal justeringer som følge av premieavviksberegninger dekkes etter aktuarberegninger av pensjonskostnaden ved slutten av året.

Forskjellen mellom faktisk innbetalt premie til pensjonsselskapene ett år og pensjonskostnaden som regnskapsføres (aktuarberegning) benevnes premieavviket. Akkumulert premieavvik nedbetales over 15 år, men fra 2011 er nedbetalingen endret til 10 år og premieavvik fra og med 2014 skal nedbetales over kun 7 år.

Kapitalkostnader - Renteforutsetninger

Det er forbundet med stor usikkerhet å anslå budsjettrenter for økonomiplanperiodene. Med utgangspunkt i Norges banks renteprognose, har rådmannen lagt følgende renter til grunn i økonomiplanen:

2018: Flytende lånerente på 1,45 prosent for ordinære avdragslån, og 1 prosent for sertifikatlån.

2019: Flytende lånerente på 1,65 prosent for ordinære avdragslån, og 1,2 prosent for sertifikatlån.

2020-2021: Flytende lånerente på 2,15 prosent for ordinære avdragslån, og 1,7 prosent for sertifikatlån.

Per 2. tertial 2017 er andelen lån med flytende rente på 35 prosent. For de øvrige lån i gjeldsporteføljen har kommunen fastrenteavtaler. Snittrenten for kommunens fastrenteavtaler er 3,1 prosent. Merk at en renteøkning på én prosent vil gi årlig økte renteutgifter på 9,5 millioner kroner.

Innkjøp av varer og tjenester

Kommunen er deltager i et innkjøpssamarbeid med Hamar, Ringsaker, Løten og Stange, hvor man utlyser felles anbudskonkurranser slik at innkjøpsvolumene skal være mer interessante for leverandørene enn hva hver enkelt kommunen representerer. I tillegg deler vi på arbeidet med utlysninger. På noen innkjøpsområder utvides samarbeidet også slik at Hedmark Fylke og kommuner som Gjøvik, Lillehammer og Kongsvinger inngår.

Det interne prosjektet for å øke bruken av våre innkjøpsavtaler, hvor alle sektorer og staber deltar, har ikke vært i nok fokus. Innkjøpsverktøyet SAS Innkjøpsanalyse, viser at det er et potensiale om reduserte innkjøpskostnader. Det kjøpes i dag inn varer og tjeneste for ca. 300 millioner kroner til ordinær drift.

En viktig motivasjon i dette arbeidet er at enhetene i størst mulig grad får beholde de «gevinster» som oppnås innenfor egen budsjettramme. Samtidig som systemet hele tiden monitorerer sentralt hva man oppnår fra måned til måned.

I arbeidet blir det løpende vurdert hva vi kan gjøre for å lette tilgangen til verktøy som hjelper den enkelte enhet til å kjøpe riktig vare fra riktig leverandør, og vi vurderer om vi skal ta i bruk elektroniske rekvisisjoner gjennom Agresso som er vårt økonomisystem.

Kommunalt driftstilskudd til private barnehager

Kommunen skal, i samsvar med forskrift om likeverdig behandling ved tildeling av offentlig tilskudd til ikke-kommunale barnehager §§ 4 og 5, fastsette tilskuddssatser for driftskostnader og kapitalkostnader.

Forskriften sier at kommunens regnskap fra 2 år før tilskuddsåret skal ligge til grunn for tilskuddsberegningen. Det betyr at regnskapstallene for 2016 (funksjonene 201 og 221), framskrevet med gitte deflatorer, danner basis for tilskuddsberegning for 2018 (med noe teknisk korrigering for brukerbetaling bl.a.).

I 2018 skal tilskuddet utgjøre 100 % av kostnadene til kommunal barnehagedrift.

Det skal dokumenteres hvordan tilskuddssatsene er beregnet.

Kapitaltilskudd gis i henhold til nasjonale satser. Disse varierer i forhold til barnehagens byggeår.

For 2018 framkommer tilskuddssatsene slik:

- Små barn (0-2 år) kr. 211 833
- Store barn (3-6 år) kr. 102 048
- Kapitaltilskudd varierende nasjonal sats

Handlingsplan 2018 – 2021

Innledning

Handlings- og økonomiplan 2018-2021 redegjør for hovedtrekkene i den planlagte virksomheten for Elverum kommune de kommende fire år. **Handlingsplanen** gir en verbalbeskrivelse av prioriterte og planlagte tiltak. **Økonomiplanen** redegjør tilsvarende for det tilhørende budsjettet for fireårsperioden fordelt på investeringer og drift.

Handlingsplanen for den kommende fireårsperioden er det elementet i kommunens planhierarki (jfr. kommunens planstrategi) som skal søke å:

1. ta tak i de mål og strategier som er beskrevet i kommuneplanen, kommunedelplaner og tema-/sektorplanene (de strategiske planene)
2. ta tak i føringer for tjenesteproduksjonen og samfunnsutviklingen som foreligger, som er nødvendig å håndtere og som ikke er redegjort for i planverket.

Resonnementet (punkt 1 og 2 over) er at kommunen så langt råd er skal arbeide planmessig og omgjøre politisk prioriterte og vedtatte, langsiktige mål og strategier til praktiske tiltak. Samtidig må kommunen ha tilstrekkelig beredskap for å kunne håndtere muligheter og utfordringer som samfunnsutviklingen byr på «under reisen», og som planverket ikke har forutsatt.

Beskrivelsen i handlingsplanen struktureres innenfor de seks samfunnsområdene som er fastlagt som strukturen for samfunnsplanleggingen og beskrevet i planstrategien for Elverum. Disse samfunnsområdene er:

- Klima og energi
- By- og bygdeutvikling
- Samferdsel og infrastruktur
- Verdiskaping og næringsutvikling
- Natur, kulturmiljø og landskap
- Helse, livskvalitet og oppvekstmiljø

I tråd med kommunens planstrategi er ambisjonen å skape en «rød tråd» fra kommuneplan via kommunedelplaner/ tema-/sektorplaner og inn i Handlings– og økonomiplan. Handlingsplanen danner basis for ytterligere detaljering som gjøres i planens første år, denne gang for 2018. Dette finnes i Virksomhetsplan og korresponderende årsbudsjett for 2018, beskrevet og fordelt per tjenesteområde (se senere kapitler).

Klima og energi

Elverum kommune har strategisk plan: **Energi- og klimaarbeid i Elverum** – **2014 – 2018. Utslippsreduksjoner** – **Karbonbinding – Forebyggende tiltak,** godkjent i kommunestyret 19. juni 2014. Denne planen skal være utgangspunkt for klima- og energirelaterte tiltak som skal utføres i kommunen.

Klima og energiarbeidet i Elverum kommune i perioden fra 2009 har i vesentlig grad dreid seg om energiøkonomiseringsarbeid i kommunens egne bygg. Dette har for en stor del foregått i et samarbeid med de øvrige kommunene i Sør-Østerdal gjennom Regionrådet for Sør-Østerdal. Gjennom dette samarbeidet har en klart å opparbeide både nasjonal og internasjonal oppmerksomhet, og er kommet langt med energiøkonomiseringstiltak i egne formålsbygg. Dette har skjedd ved offentlig-privat samarbeid med EPC-

kontrakter som grunnlag (Energy Performance contracts). Gjennom dette samarbeidet har en klart å opparbeide både nasjonal og internasjonal oppmerksomhet, og er kommet langt på enkelte områder.

Arbeidet via Regionrådet for Sør-Østerdal pågår i et nytt prosjekt «Energi- og klima i Sør-Østerdal» med prosjektperiode ut 2018. Målet er å videreutvikle nettverket og aktiviteter mellom kommunene i Sør-Østerdal og kompetansen til ansatte, kommunens innbyggere og næringslivet innen energi- og klimaspørsmål. Prosjektet viderefører det nasjonale og det internasjonale engasjementet gjennom blant annet et EØS prosjekt med to småkommuner i Ungarn og Interregprosjektet «Ecoinside» med sikte på grønn næringsutvikling med fokus på sol, restressurser og bærekraftig byggeri. Kommunen deltar også i andre nettverk som Energiråd Innlandet med interregprosjektet «Green drive region» og Tretorget ved sin «Tredriver».

Klima- og energiarbeidet i Elverum kommunes regi for perioden 2018-2021 legges opp med tiltak som vist under – jfr. ni temaområder med mål og strategier i planen **Energi- og klimaarbeid i Elverum – 2014 – 2018**:

Tema	Tiltak som søkes gjenomført i perioden 2018 – 2021
Transport	· **Kollektivtransport** innad i Elverum og til- og fra Elverum skal det arbeides for å styrke. · **I by- og arealplanlegging** og ved realisering av disse planene i utbygginger skal framkommelighet for gående og syklende prioriteres. · Elverum kommune og by skal praktisere et **miljøvennlig og arealeffektivt utbyggingsmønster** med siktemål å redusere transportarbeidet. · Det skal gjennomføres en **«sykkelkampanje»** i perioden for å øke sykkelbruk innad i Elverum – dette skal være tverrfaglig samarbeid, jfr. folkehelsetiltak. · Det skal arbeides for å fortsette å bringe **kommunens bilflåte over på lavutslippsbiler, hybrid og eller el**. – dette vurderes ved innkjøp og den gradvise utskifting av bilparken.
Stasjonær forbrenning	· **ENØK i kommunale bygg** – arbeidet fortsetter for å opprettholde den relativt høye «standing» Elverum og Sør-Østerdalsregionen har. · **ENØK i private næringsbygg** – opparbeidet kompetanse i det interkommunale samarbeidet søkes anvendt også overfor private byggeiere i kommune/region. · **ENØK i privatboliger** –det vurderes om en klarer å skaffe seg kapasitet til å utvide arbeidet med å veilede på ENØK i privatboliger. · Elverum kommune skal legge til rette for fortsatt utvikling av **Elverum fjernvarme basert på bioråstoff.** · Både i nyutbygginger, påbygginger og restaurering skal det legges til rette for nye løsninger og **innovativ bruk av fornybar energi basert på biomasse, jordvarme, vind og solenergi –** jfr. særlig utbyggingen i Ydalir og Elverum Tomteselskaps engasjement. · Søke å opprettholde og forsterke ordning for **utskifting av ildsteder i private boliger**.
Avfallshandtering/slambehandling	· Samarbeide godt med Sør- Østerdal Interkommunale Renovasjonssleskap (SØIR) for å medvirke til at Elverums innbyggere bidrar ytterligere til **bedre og økt kildesortering**.
Jordbruk	· Veilede og stimulere jordbrukere i Elverum til tiltak og bruk av støtteordninger som fremmer **godt klimajordbruk**. · **Samarbeide med landbrukets rådgivingstjeneste** om informasjon og rådgivingstiltak. · Veilede og stimulere landbruksnæringens utøvere til **økt bruk av biomasse til oppvarming, biodiesel og bio-olje for transport- og produksjonsformål**.
Arealplanlegging	**Arbeide for at:** · Nye større utbyggingsområder for bolig og næring hovedsakelig **lokaliseres innenfor gang- og sykkelavstand til sentrum**, og nært eksisterende kollektivtilbud. · **Gode sykkel- og gangforbindelser** sikres i reguleringsplaner. · Utslipp av klimagasser skal være et **vurderingskriterium i reguleringsarbeidet**.

	· Det legges til rette for **fortetting av bebyggelse** langs/ved eksisterende kollektivtilbud. · Det angis bestemmelser om maksimumsnormer i stedet for minimumsnormer for antall **parkeringsplasser i nye byggeprosjekter**.
Fornybar energiproduksjon	**Arbeide for:** · **Økt produksjon av fornybar energi** – bioenergi, vannkraft, grunnvarme, vindkraft. · **Overgang til bruk av fornybar energi** og redusere energibehov i næringsbygg og husholdninger. · **Tilrettelegging for ENØK-tiltak** i offentlige og private bygg ved å veilede om alternativ, drive opplysning om støtteordninger – jfr. f.eks. ENOVA. · Etablering av **nærvarmeanlegg og gardsvarmeanlegg**. · Etablering av mer **klimavennlige kjøleløsninger på store bygg** med kjølebehov.
Karbonbinding i skog, bygg og trekonstruksjoner	**Arbeide for:** · En **aktiv skogpolitikk** og påvirkning til dette gjennom næringspolitikk. · Å sikre **høyt investeringsnivå på Elverums skogarealer** gjennom målrettet veiledning overfor skogeiere, slik at den den samlede netto tilveksten på skogarealene øker. · Bygging med fornybare og klimavennlige materialer, og **spesielt bruk av tre i bygg og øvrige konstruksjoner** i Elverum kommune. · **Bruk av tre som byggemateriale utredes** på linje med andre byggematerialer, og av fagmiljøer med relevant kompetanse på området, ved alle nye større byggeprosjekt i sentrum. Kommunens og Elverum tomteselskaps engasjement i utbyggingen av Ydalir med tilhørende deltakelse i ZEN-nettverket (Zero Emission Neighbourhood) har særskilt oppmerksomhet i ressursbruken.
Kommunens egen virksomhet	**Arbeide for at:** · Kommunen skal fortsette å vise vei ved selv å **ta i bruk tre som byggemateriale i sine bygg**. · Kommunen tilrettelegger for at det både i kommunens drift og ansatte kan bruke **elbiler og ha tilgang til parkering med lademuligheter**. · Det utformes **anskaffelsesspesifikasjoner** som stiller krav som fremmer utvikling av miljøeffektive løsninger ved innkjøp og bygg- og anleggsaktiviteter. · Kommunen som reguleringsmyndighet tilrettelegger for økt bruk av fornybare materialer med lavt CO2-avtrykk ved utforming av egnede bestemmelser for bygging. · Det utarbeides årlig statusrapport i årsberetningen for temaene klima-, energi og miljø. · Tilgjengelig teknologi til å redusere behovet for arbeids- og møtereiser utnyttes.
Informasjon og samfunnskontakt	· Det skal drives aktivt **holdningsskapende arbeid overfor kommunens innbyggere** for å redusere utslippet av klimagasser – jfr. alle tiltak som er beskrevet (ENØK, oppvarmingsalternativ, transportløsninger m.v.)
Forebyggende tiltak mot flom, skred og overvann	**Arbeide for at:** · Overvannshåndtering skal løses lokalt innen området (LOH) i alle nye utbyggingsområder. **«Blågrønne» overvannsløsninger** som kombinerer vannhåndtering og grønne områder i bystrukturen skal tilstrebes. · **Grønnstruktur** langs vassdrag sikres. · **Flomveger** i eksisterende og nye boligområder kartlegges og sikres. · **Åpne overvannskanaler** og bekker ikke lukkes. · **Sidevassdrag kartlegges med tanke på flomrisiko**, og områder det ikke bør bygges på identifiseres og hensyntas i alle byggesaker. · **ROS-analysen** for Elverum revideres, og eksisterende flomutsatt bebyggelse kartlegges.

By- og bygdeutvikling

I løpet av 2018/2019 er ambisjonen at Elverum kommune skal ferdigutvikle og vedta oppdatert planverk innenfor dette samfunnsområdet – jfr. planstrategi. Dette er:

- Byplan for Elverum kommune – ferdig i 2018.
- Samlet plan for boligbygging i Elverum kommune – fastlegges i planstrategien 2016 – 2020
- Samlet strategisk plan for bygdeutviklingen i Elverum kommune-– fastlegges i planstrategien 2016 – 2020.

Det har pågått et intensivt arbeid fra 2015 for å utvikle grunnlaget for en oppdatert byplan.

Samfunnsområdet er benevnt by- og bygdeutvikling fordi Elverum både er en by- og landkommune, med i størrelsesorden ¾ av befolkningen i by- og bynært område, ¼ av befolkningen i omkringliggende bygder. Dette krever et planverk som tar hensyn til de muligheter og utfordringer dette gir for å tilby og vedlikeholde både urbane og landlige bo- og leveområder– derfor byplan og plan for bygdeutvikling. I tillegg er det vurdert som nødvendig å arbeide på plass en samlet plan for boligbygging. Disse planverkene henger sammen, og forventes å kunne gi tilstrekkelig oversikt over de samlede, nødvendige og ønskede mål og strategier innenfor samfunnsområdet by- og bygdeutvikling.

Ved inngangen til Handlingsplanperioden 2018-2021 baseres den kommunale tjenesteproduksjon og samfunnsutvikling innenfor dette samfunnsområdet (i påvente av den oppdaterte byplan) i vesentlig grad på følgende:

- Kommuneplanens samfunnsdel og arealdel.
- Kommunedelplan – arealdelplan Elverum byområde.
- Kommunedelplan – Sentrumsplan.
- Et omfattende lovverk og forskrifter – i særlig grad Plan- og bygningsloven med tilhørende forskrifter.
- Særskilte vedtak i kommunestyre og formannskap, i tilknytning til de årlige budsjetter, i tilknytning til reguleringsarbeid e.a.

Kommunens ressurser vurderes som begrensede i forhold til å håndtere disse ambisjonene, sett ut fra at Elverum skal utvikle seg som by. I løpet av de siste år er det likevel etablert en styrking av kommunens kapasitet og kompetanse ved at både ytterligere arealplanlegger og byarkitekt er tilsatt, samt at konsulentbistand i byplanprosessen er leid inn. Det er sektor for teknikk og miljø som i hovedsak vil være operativ utfører for de ansvar og ambisjoner som finnes innenfor dette samfunnsområdet. By- og stedsutvikling blir til i samarbeid mellom private og offentlige interesser innenfor rammen av lovverk.

Selve byplanarbeidet kan særskilt følger her: se egen portal

Med det planverk og erfaringer en har innenfor samfunnsområdet by- og bygdeutvikling, så legges det opp til at kommunen prioriterer følgende tiltak for perioden 2018-2021:

- **Nyutvikling og revidering av planer** – byplan, boligbygging, bygdeutvikling. Byplanprosessen er per 2017 inne i et intensivt arbeid og vil bli levert våren 2018. Det må imidlertid tas høyde for at ressurssituasjonen kan begrense ambisjonene innenfor området. Dette oppfattes som sårbart og i enkelte tilfeller kritisk for å opprettholde overordnede mål og befolkningsutvikling spesielt, og by-/kommuneutvikling generelt.

- **Arealplanlegging – Byplanlegging – Reguleringsplanlegging** – på dette området planlegges det og gjøres det jevnt arbeid med de ressurser kommunen har til rådighet. Det har så langt vært et relativt stort arbeid å holde tritt med utbyggingstakten i kommunen, og planleggingen som må gjennomføres som følge av dette. Befolkningsutviklingen vil nå bli spennende å følge framover.
- **Byggesaksbehandling** – Denne tjenesteproduksjon er riktig dimensjonert ut fra behovet i kommunen. Den fortsetter som stabil gebyrfinansiert tjenesteproduksjon. Brukerdialog og kommunikasjon skal utvikles og effektiviserings- og forbedringsarbeid pågår (kontinuerlig forbedring med LEAN-konseptet).
- **Oppfølging av privat og offentlig utbygging** – Som følge av både privat og offentlig utbygging i Elverum, er det til enhver tid et betydelig antall prosjekter å følge i drøftinger, dialog, forhandlinger m.v. Dette arbeidet gir grunnlag for de forskjellige formene for arealplanlegging og byggesaksbehandling.
- **Elverum Tomteselskap** er et kommunalt eid selskap. Selskapets virksomhet inngår som en vesentlig del av den kommunale satsingen for å tilrettelegge for bygge- og boområder i byen. I årene som kommer, er det en forutsetning at administrasjonen og tomteselskapet har et løpende samarbeid for å sikre god produksjon hos begge parter. Utbyggingsområdet Ydalir har særskilt fokus.
- **Det er opprettet et eget prosjekt for byutvikling** med politisk-administrativ styringsgruppe. Det legges opp til at dette arbeidet fortsetter i årene framover i regi av styringsgruppa. Arbeidet forøvrig baseres på utredede delprosjekter som søkes løst steg for steg.
- **Arbeidet for å holde fast ved og søke å utvikle Elverum som «skoghovedstad» og treby.** Treveilederen for bygging utvikles og oppdateres, føringer for trebyggeri søkes ytterligere utviklet. Arbeidet for å utvikle næringsutviklingstiltak, konferanser og annet som er skog- og trerelatert fortsetter.
- **Kommunikasjons- og omdømmearbeid.** Det legges opp til at arbeidet med å markedsføre Elverumregionen som bosted, arbeidssted og som et sted å besøke, fortsetter. Det er tatt konkrete initiativ for å samordne det samlede attraktivitetsarbeidet ytterligere mellom kommunens virksomheter og selskaper. Dette arbeidet vil forhåpentligvis kunne utvikles gjennom perioden.

Rent konkret så planlegges det for og vil bli realisert betydelige investerings- og utbyggingsprosjekter innenfor samfunnsområdet by- og bygdeutvikling i Elverum gjennom perioden 2018 – 2021 – både i kommunal regi, annen offentlig regi og privat regi. Dette er prosjekter som har vært gjennom planlegging og reguleringer med kommunal medvirkning og vil komme til realisering. Vesentlige utbygginger vil være:

Bydelen Ydalir med ambisjoner om forsknings- og utviklingsbasert støtte for å sikre klimariktig utbygging. Dette er gjennomføring av en bydel med planlagt 800 – 1.000 boenheter. Kommunen og Elverum tomteselskap og et nettverk av private interessenter er delaktig i forsknings- og utviklingssamarbeid hvor Sintef og Byggforsk med flere er kompetansepartnere (ZEN – Zero Emission Neighbourhood). Grunnlagsinvesteringene i området er betydelige og har kommet godt i gang.

- Ydalir skole i kommunal regi – planlagt 2 parallell skole med inntil 350 elever i bydelen Ydalir. Planlagt byggestart er på nyåret 2018.
- Ydalir barnehage – planlegging og utbygging mot slutten av Handlingsplanperioden 2018-2021.
- Lillemoen skole i kommunal regi – utbygging og rehabilitering pågår med delvis ferdigstillelese i 2018.
- Elverum Helsehus i kommunal regi – bygging pågår med ferdigstillelse per desember 2018.
- Elverum videregående skole i fylkeskommunal regi. Utbygging og total renovering i 3 – års perioden 2016 – 2019.
- Utbygging av riksveg 3/25 på strekningen Omangsvollen – Grundset. Utbygging er startet høsten 2017 med ferdigstillelse ved årsskiftet 2019/2020.
- En rekke planlagte private utbyggingsprosjekter – så som: Slåttmyrbakken nord – boligområde; Sentrum Park – leiligheter; Trolltoppen 2; Nistilmarka 2 – regulering pågår av nytt boligfelt mot Hernes – ca 25 tomter samt en rekke mindre fortettingsprosjekter.

Samferdsel og infrastruktur

Samfunnsområdet samferdsel og infrastruktur er for første gang i forbindelse med utviklingen av planstrategi for Elverum for 2012-2015, løftet fram som et eget område i kommunen med forslag til tilordnet planverk. Dette er gjort ut fra tanken om at alle samferdsels- og infrastrukturelle utfordringer og behov i et lokalsamfunn er tjent med å bli sett under ett. Det er helt grunnleggende fysiske samfunnsstrukturer det gjelder, så som veg, bane, vanntilførsler, avløp, energiforsyning, datanettverk m.v. med tilhørende kommunikasjonstrafikk.

I 2015 fikk Elverum kommune på plass oppdatert planverk innenfor dette samfunnsområdet – jfr. planstrategi. Dette er:

- **Hovedplan vann og avløp** – planen har en særstilling på grunn av gebyrfinansieringen som ligger til grunn for gjennomføringen. Denne planen ble godkjent i kommunestyret 30.09. 2015.

I løpet av 2018/2019 er ambisjonen å utvikle følgende plan i henhold til planstrategi:

- **Samferdselsplan for Elverum kommune** – for å håndtere mål, strategier og koordinering som kan håndteres i lokalsamfunnsregi på veg, bane og prioriteringer på gange, sykkel, bil –og kollektivløsninger samt datakommunikasjon (bredbånd, fiber) m.v. Ferdigstillelsen av denne planen har vært skjøvet på, dels fordi de utfordringer som skal håndteres henger sammen med byplanen, dels av kapasitetsårsaker.

Ved inngangen til handlingsplanperioden 2018-2021 baseres den kommunale tjenesteproduksjon og samfunnsutvikling innenfor dette fokusområdet i vesentlig grad på følgende:

- Kommuneplanens samfunnsdel og arealdel.
- Hovedplan vann og avløp – jfr. godkjent plan for perioden 2015-2024.
- Et omfattende lovverk og forskrifter – i særlig grad Plan- og bygningsloven med forskrifter.
- Særskilte vedtak i kommunestyre og formannskap, i tilknytning til de årlige budsjetter, i tilknytning til reguleringsarbeid e.a.

Det legges opp til at arbeidet innenfor samfunnsområdet samferdsel og infrastruktur prioriteres på følgende tiltak for perioden 2018-2021:

- **Nyutvikling og revidering av planer** – samferdsel. Det er planen å starte planprosessen på strategisk plan for samferdsel i 2018/2019, men det må tas høyde for at ressurssituasjonen kan begrense ambisjonene innenfor området betydelig, samt at det skal vurderes om dette planverket skal inngå som en del av byplanen (se forøvrig over).
- **Vann og avløp** – dette er en stabil, gebyrfinansiert tjenesteproduksjon på forvaltning, drift, vedlikehold og utbygging av vann- og avløpssystemer i kommunen i henhold til rullerende strategisk plan. Enhet for vann og avløp i sektor for teknikk og miljø kan over år vise til meget gode faglige resultater. Vannforsyning og avløpshåndtering i Elverum er av landets beste. Det planlegges for at dette fortsetter langs samme linje, i henhold til oppdatert plan for perioden 2015-2024, med utbygginger som koordineres med øvrige utbygginger.
- **Vegbygging og vegvedlikehold** – bygdeveger og bygater. Dette er helt grunnleggende infrastruktur for at lokalsamfunnet skal fungere. I økonomiplanen ligger midler til vegvedlikehold som gradvis trappes videre opp fra et nivå på ca. 13 millioner kroner årlig i 2018 til ca. 16 millioner kroner fra 2019. Det er vurdert at det idéelle nivå i Elverum ville vært i størrelsesorden 20 mill kroner årlig. Det er også gjennom de siste år (2012 – 2016) tatt et betydelig løft for å oppgradere standarden på kommunale veger ved hjelp av omplassering av kapital fra skog til veg (økt hogst av hogstmoden skog).
- **Gater, veg og park** – forvaltning, drift, vedlikehold og utbygging av gater, veger og parker m.v. tilligger sektor for teknikk og miljø. Foruten vegbygging og vegvedlikehold, som får særskilt oppmerksomhet som grunnleggende infrastruktur (se omtale over), legges det vekt på å holde parker og uteområder i kommunen i beste mulige skikk. For de kommende år vil gatelys få særskilt oppmerksomhet gjennom betydelig oppgradering – se egen omtale av investeringsprosjekt.

- **Bredbåndutbygging** – det er planer under utvikling for å starte utbygging av bredbånd ytterligere i Elverum i et samarbeid mellom det offentlige ved kommune og fylkeskommune, bredbåndselskaper og potensielle abonnenter i de aktuelle geografiske områder gjennom dugnadsbidrag. Det pågår en relativt offensiv utbygging av bredbåndskapasiteten i sentrum av Elverum i regi av flere konkurrerende selskaper på kommersiell basis.

Det samlede planalternativet for hovedveger inn til, og i -og rundt Elverum ble vedtatt i kommunestyret per november 2016. Dette vedtaket ligger til grunn for bl.a. byutviklingen slik denne vil komme til uttrykk i byplanen.

Verdiskaping og næringsutvikling

Samfunnsområdet verdiskaping og næringsutvikling har tre strategiske planer:

- Strategisk næringsplan for Elverum 2014-2018 – oppdatert plan godkjent per 22.10.2014.
- Overordnet eierstrategi for Elverum kommune – skal utvikles i 2018.
- Strategisk plan: Internasjonalt arbeid – ferdigstilles i 2017.

Den strategiske næringsplanen er utgangspunkt for næringsutviklingsarbeidet som utføres i kommunens regi.

Den alt vesentlige delen av kommunens ressurser til næringsutviklingsarbeid sluses inn i selskapet ElverumRegionen Næringsutvikling AS (ERNU AS), selskap som eies sammen med nabokommunene Elverum og Åmot. I løpet av 2013 ble også Sør-Østerdal Næringshage AS stiftet som deleid datterselskap av ERNU AS, i den hensikt å bidra i nyskapingsarbeidet overfor de eksisterende bedrifter og gründere i regionen – se forøvrig nettsidene til Sør-Østerdal Næringshage AS.

Kommunen har ressurs til næringsutviklingsarbeidet gjennom egen næringssjef. Næringssjefen inngår i et funksjonelt samarbeid med ElverumRegionen Næringsutvikling AS gjennom kontorfellsskap, og er ansatt i Elverum kommune og tilknyttet Samfunnsutviklingsstaben.

Ved inngangen til handlingsplanperioden 2018 – 2021 baseres den kommunale tjenesteproduksjon og samfunnsutvikling innenfor dette fokusområdet i vesentlig grad på følgende:

- Kommuneplanens samfunnsdel
- Strategisk Næringsplan (se over)
- Særskilte vedtak i kommunestyre og formannskap, i tilknytning til de årlige budsjetter, i tilknytning til enkeltsaker e.a.

Det legges opp til at arbeidet innenfor samfunnsområdet verdiskaping og næringsutvikling prioriteres på følgende tiltak for perioden 2018-2021 – jfr. næringsplanen:

- Førstelinjetjeneste i regi av næringssjefen overfor bedrifter, gründere og nyskapere for å bistå disse med de første vurderinger og hjelpe de videre inn i virkemiddelapparat bestående av det en sjøl har i form av ERNU AS med tilhørende prosjekter og dernest Innovasjon Norge, finansieringsinstitusjoner o.a.
- Saksforberedelse og utredningsarbeid for å sikre god bruk av næringsfondspenger.
- Forvalte og bidra til utvikling av større og mindre næringsutviklingsinitiativ som er oppe. Erfaring tilsier at det til enhver tid oppstår muligheter for næringsutvikling på grunn av særskilte initiativ som kommer opp, og som har muligheter i seg og hvor næringsutviklingsapparatet v/næringssjef og ERNU kan organisere opp prosjekter og initiativ.

- I tråd med næringsplanen fortsette arbeidet for å rekruttere både innbyggere og virksomheter til Elverum – jfr. gjennomførte initiativ de senere år gjennom «Attraktivitetsprosjekter» i samarbeid innad i Elverumsregionen og med Hamarregionen samt initiativ som foregår i regi av pågående Byregionprogram. Det er i løpet av 2017 tatt initiativ for å samordne det samlede attraktivitetsarbeidet i Elverum, dette arbeidet fortsetter inn i perioden med ambisjon om utvikling.
- Forsterke og videreutvikle høgskolesamarbeidet. Elverum kommune er inne i flere funksjonelle samarbeid med Høgskolen i Hedmark (Terningen Nettverk, samarbeidsfora med øvrige vertskommuner for høgskole, praktiske fagsamarbeid på flere nivåer). Det er ambisjoner om å styrke å utvikle dette samarbeidet, og så involvere næringsliv for å søke å få til et funksjonelt «Triple-Helix»-samarbeid.
- Bidra til å gjennomføre det planlagte 5-årige prosjektet «Omstilling til ny næring og ny industriell produksjon» (2014 – 2018).
- Bidra til å styrke og stabilisere Elverum Næringsforum som møtested og talerør for næringslivet i kommunen.
- Søke å styrke og konkretisere samarbeidsinitiativ med NAV særlig i den hensikt å få større andeler av innvandrerpopulasjonen ut i arbeid.
- I tillegg er det vurdert som godt langsiktig næringsarbeid (jfr. utfordringene for Elverumssamfunnet slik det ble beskrevet i planstrategien) å sørge for god skole, gode skoleresultater og hindre frafall i videregående skole slik at barn og unge blir godt rustet for arbeidslivet.

Natur, kulturmiljø og landskap

Dette Samfunnsområdet handler om ansvaret for å forvalte og utvikle natur og landskap (jord, skog, utmark m.v.) for bruk og vern, samt kulturvern. Det dreier seg altså om å legge rammer for kommunens bidrag til forvaltning av landarealene innenfor Elverum kommunes geografiske grenser samt kulturvernet (bygninger, konstruksjoner, installasjoner o.a.)

I Elverum kommune forvaltes dette i stor grad i henhold til omfattende lovverk, forskrifter og ordninger innenfor jord- og skogbruket. Dette ivaretas særlig av sektor for teknikk og miljø – enhet for landbruk og miljø. Det kulturvernrelaterte ivaretas av sektor for kultur.

Det legges opp til at kommunens kulturvernplan skal forsøkes oppdatert – det har gjennom de siste år vært kapasitetsutfordringer for å ferdigstille påbegynt arbeid. Arbeidet gjøres på grunnlag av et registreringsarbeid som ble utført i 2014, men ikke sluttført. Videre er det gitt mandat fra kommunestyret i henhold til planstrategi for å produsere en ny, samlet strategisk plan for forvaltning av natur, kulturmiljø og landskap i Elverum. Dette blir en samling beskrivelser av det målrettede arbeid som foregår innenfor området. Arbeidet er forsinket grunnet kapasitetsutfordringer.

Ved inngangen til handlingsplanperioden 2018-2021 baseres den kommunale tjenesteproduksjon og samfunnsutvikling innenfor dette samfunnsområdet i vesentlig grad på følgende:

- Kommuneplanens samfunnsdel.
- Lover og forskrifter som regulerer saksbehandling.
- Særskilt vedtak i kommunestyre og formannskap, i tilknytning til de årlige budsjetter, i tilknytning til enkeltsaker e.a.

Det legges opp til at arbeidet innenfor samfunnsområdet natur, kulturmiljø og landskap prioriteres på følgende tiltak for perioden 2018-2021:

- Nyutvikling og revidering av planer – kulturvernplan og strategisk plan for forvaltning av natur,

kulturmiljø og landskap.

- Enhet for landbruk og miljø, innenfor sektor for teknikk og miljø, driver kontinuerlig forvaltning og tjenesteproduksjon i henhold til omfattende lovverk innenfor jord- og skogsektoren. Dette arbeidet fortsetter som bidrag til å holde og utvikle Elverums posisjon i skogsektoren. Arbeidet tenkes synliggjort i større grad ved å produsere en samlet strategisk plan for hele forvaltningsområdet (se omtale over).
- Det pågår prosjekter og initiativ for å søke å få til større grad av trebyggeri i Elverum. På dette området bidrar fagkompetansen i kommunen til å løfte fram og holde fast i initiativ som både har betydning for profilering, som klimatiltak og som byutvikling. Dette arbeidet fortsetter, og mye tyder på at langsiktig arbeid innenfor dette området nå bærer frukter ved at flere og flere utbyggingsprosjekter synes å bli planlagt og realisert med klimariktige, trebaserte konsepter.

Helse, livskvalitet og oppvekstmiljø

Samfunnsområdet helse, livskvalitet og oppvekstmiljø er det samfunnsområdet hvor kommunen som tjenesteprodusent bidrar med den absolutt største andel av virksomheten. Innenfor dette området finnes barnehage-, skole-, helse-, omsorg og sosialtjenester og kulturrelaterte tjenester. Dette omfatter i størrelsesorden 80 prosent av det årlige kommunale driftsbudsjettet.

Tjenesteproduksjonen innenfor dette samfunnsområdet foregår i henhold til en betydelig mengde lover og forskrifter, samt kommunale sektor-/temaplaner med mål og strategier.

Kommunen har nå følgende oppdaterte godkjente planverk innenfor dette samfunnsområdet:

- Strategisk plan: Helse og omsorg i Elverum 2016 – 2020.
- Strategisk plan: Utdanning i Elverum 2017 – 2022.
- Strategisk plan: Folkehelsearbeid i Elverum – 2013-2017.
- Strategisk plan: Barnefattigdom – Bekjempelse og forebygging – 2013-2016.
- Strategisk plan: Integrering i Elverum – 2015-2019.
- Strategisk plan for NAV i Hedmark – 2015-2020.
- Strategisk plan/kommunedelplan: Idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv – 2014-2018.

I sum er dette et tilnærmet komplett planverk på samfunnsområdet i henhold til planstrategien.

Det legges opp til at arbeidet innenfor samfunnsområdet helse, livskvalitet og oppvekstmiljø særlig prioriteres på følgende tiltak for perioden 2018-2021:

- Utbygging av Elverum Helsehus . Dette er en betydelig investering for Elverum kommune i kommende periode – se investeringsoversikt. Ferdigstilles per desember 2018.
- Utbygging og rehabilitering av Lillemoen skole – se investeringsoversikt. Ferdigstilles 2018.
- Utbygging av Ydalir skole – se investeringsoversikt. Ferdisgtilles 2019.
- Utbygging av Ydalir barnehage – se investeringsoversikt.
- Utbygging av leiligheter for yngre funksjonshemmede – se investeringsoversikt.
- Bygging av Svartholtet bofellesskap – se investeringsoversikt.
- Utbygging og rehabilitering av Hanstad skole – se investeringsoversikt.
- Bygging av Allaktivitetsarena v/Elverum Ungdomsskole.
- En rekke faglige utviklingsinitiativ som pågår på tjenesteområdene pleie og omsorg, helse, barnehage, skole og sosial fortsetter over flere år – se omtaler under «Virksomhetsplan 2018» på de aktuelle tjenesteområdene.
- Utviklingsarbeidet i prosjektet «Kontinuerlig forbedring i Elverum kommune» er i ferd med å «feste seg» og forbedrings- og effektiviseringsarbeid med LEAN-konseptet som grunnlag vil det bli arbeidet

med innenfor flere og flere tjenesteområder. Arbeidet i prosjektform avvikles ved utgangen av 2017 og arbeidet videreføres i vanlig drift under ledelse av egen rådgiver/koordinator.

- Fortsettelse av jevn og god drift i barnehagene og skolene støttet av utviklingsarbeid som foregår i egne prosjekter – se virksomhetsplanen for tjenesteområdene..
- Jevn og relativt stor kulturproduksjon på kino, kulturhusarrangementer og bibliotek fortsetter. Elverum kommune bidrar betydelig både økonomisk og praktisk, i samarbeid med frivillige og øvrige organisasjoner, på en rekke kulturarrangementer som festspill, Grundsetmartn, Elverumsdager, Jakt- og fiskedager, filmfestival (Movies on War), 17. mai, fotball- og håndballturneringer m.v.

Økonomiplan 2018 – 2021 med budsjett 2018

Budsjettskjema 1A - drift

Budsjettforskriftenes budskjettskjema 1A viser kommunens ressurstilgang i form av inntekter, virkning av vedtatte finansposter og fondsbevegelser og hva som står til disposisjon for tjenesteproduksjonen i driftsregnskapet.

	REGNSKAP	BUDSJETT	BUDSJETT	ØKONOMIPLANPERIODE		
Tall i 1000 kroner	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
FRIE DISPONIBLE INNTEKTER						
Skatt på inntekt og formue	-469 925	-492 788	– 499 990	– 501 928	– 505 418	– 509 116
Ordinært rammetilskudd	-584 564	-587 796	– 613 131	– 620 077	– 626 870	– 632 917
Eiendomsskatt verk og bruk	-8 350	-5 335	– 5 335	– 5 335	– 5 335	– 5 335
Eiendomsskatt annen fast eiendom	-57 296	-62 465	– 62 465	– 62 465	– 62 465	– 62 465
Andre direkte eller indirekte skatter	-382	-381	– 390	– 390	– 390	– 390
Andre generelle statstilskudd	-59 636	-69 990	– 64 338	– 53 466	– 50 736	– 50 736
Sum frie disponible inntekter	**-1 180 153**	**-1 218 755**	**-1 245 649**	**-1 243 661**	**-1 251 214**	**-1 260 959**
FINANSINNTEKTER/-UTGIFTER						
Renteinntekter og utbytte	-25 133	-13 263	– 12 890	– 19 851	– 21 417	– 22 422
Gevinst finansielle instrumenter (omløpsmidler)	–	–				
Renteutgifter, provisjoner og andre finansutgifter	52 177	59 248	50 780	56 138	65 173	62 551
Tap finansielle instrumenter (omløpsmidler)	–	–				
Avdrag på lån	60 603	65 158	59 991	81 854	84 276	86 741
Netto finansinntekter/-utgifter	**87 647**	**111 144**	**97 882**	**118 140**	**128 032**	**126 870**
AVSETNINGER OG BRUK AV AVSETNINGER						
Til dekning av tidligere års regnskapsmessige merforbruk	26 659	–				
Til ubundne avsetninger	1 570	27 625	10 222	0	0	0
Til bundne avsetninger	8 597	2 097	768	687	686	687
Bruk av tidligere års regnskapsmessige mindreforbruk	-67	–				
Bruk av ubundne avsetninger	-42	–				
Bruk av bundne avsetninger	-4 657	-5 544	– 2 568	– 577	– 2 312	– 482
Netto avsetninger	**32 060**	**25 154**	**8 422**	**110**	**– 1 626**	**205**
FORDELING						
Overført til investeringsregnskapet	467	–	0	2 730	0	0
Til fordeling drift	-1 059 979	-1 083 434	-1 139 345	-1 122 681	-1 124 808	-1 133 884
Sum fordelt til drift (fra skjema 1B)	1 052 297	1 083 434	1 139 345	1 122 681	1 124 808	1 133 884
Regnskapsmessig merforbruk/mindreforbruk	**– 7 682**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**

Frie inntekter i form av **rammetilskudd og skatt på inntekt og formue** fastsettes gjennom Stortingets vedtak av statsbudsjettet. Rammetilskuddet består av innbyggertilskudd (likt beløp pr innbygger), utgifts- og inntektsutjevning og andre ordninger som skjønnstilskudd, distriktstilskudd, overgangsordninger mv.

Nivået på inntektsutjevningen i rammetilskuddet må sees i sammenheng med skatt på inntekt og

formue. Nivået på de frie inntektene kan ikke kommunene selv påvirke, og de fastsettes i all hovedsak av innbyggertall, demografi og andre kriteriedata som indikerer kommunens utgiftsbehov.

Eiendomsskatt på verk og bruk, samt annen eiendom fastsettes av kommunen selv. Det gjøres gjennom årlige vedtak om utskriving av eiendomsskatt, skattesats og eventuelt bunnfradrag.

Andre direkte eller indirekte skatter er blant annet konsesjonsavgifter som skal avsettes til næringsformål.

Andre generelle statstilskudd består av blant annet integreringstilskudd som følge av bosetning av flyktninger i kommunen.

Netto finansutgifter består av renteinntekter på kommunens bankinnskudd, utbytte fra aksjeselskaper, renteutgifter og avdragsutgifter på kommunale innlån. I planperioden er det lagt til grunn en betydelig gjeldsøkning med påfølgende økte utgifter til renter og avdrag. Utbytte fra kommunalt eide selskaper kommer først og fremst fra Elverum Energi AS og i 2019 er det innarbeidet et forventet utbytte på 6,1 millioner kroner.

I **netto avsetninger** ligger det bruk og avsetninger til fond. Netto driftsresultat innarbeides som en avsetning eller bruk av fond.

I linjen som heter **til fordeling drift** ligger den rammen som disponeres til drift av de forskjellige tjenesteområdene som ligger i budsjettskjema 1B. Netto driftsresultat i skjemaet for økonomisk oversikt drift vil ligge som en del av netto avsetninger. Dersom det budsjetteres med et positivt netto driftsresultat, budsjetteres det med en avsetning til fond. I gitte situasjoner kan det budsjetteres med et negativt netto driftsresultat, men det forutsetter bruk av fond slik at det er budsjettbalanse. Forutsetningen for å budsjettere med bruk av fond er at det er fond i balansen som kan benyttes. Kravet til et budsjett og en økonomiplan er at det er budsjettbalanse i budsjettåret og resten av økonomiplanperioden.

Budsjettskjema 1B - drift

Budsjettforskriftenes budsjettskjema 1B spesifiserer linjen «Sum fordelt til drift» fra budsjettskjema 1A på de enkelte tjenesteområdene.

Budsjettskjema 1B (tall i 1000 kr)	REGNSKAP	BUDSJETT	BUDSJETT	ØKONOMIPLANPERIODE		
	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Tjenesteområder						
Politisk styring	9 329	10 020	9 370	10 239	9 494	10 357
Administrasjon	91 144	86 890	87 211	88 122	87 774	87 760
Barnehage	157 839	144 737	149 782	149 782	149 282	149 282
Skole	248 758	211 492	212 305	215 939	220 104	220 104
Barnevern	41 293	49 448	47 290	47 290	47 290	47 290
Helse	68 988	66 398	65 713	65 965	65 965	65 965
Pleie og omsorg	363 335	303 947	324 819	329 718	330 013	330 013
Sosial – tjenestebistand	11 594	1 652	5 149	4 363	3 797	3 797
Sosial – økonomisk bistand	50 449	48 606	58 120	53 620	53 620	53 620
Kultur- og religiøse formål	47 827	26 689	26 850	26 624	26 627	26 627
Teknisk forvaltning	6 833	7 462	6 482	6 452	6 400	6 319
Teknisk drift	32 424	12 339	12 123	11 501	12 155	9 049

Næringsutvikling	1 911	4 501	4 100	4 513	4 513	4 513
Fellesfunksjoner	-79 490	30 470	57 820	28 272	25 190	35 895
Interne servicefunk (fordeles)	0	77 807	72 211	80 282	82 585	83 293
Netto for tjenesteområder	**1 052 097**	**1 082 458**	**1 139 345**	**1 122 681**	**1 124 808**	**1 133 884**

Økonomisk oversikt - Drift

Økonomisk oversikt drift er et oppsett av det samme tallgrunnlaget som ligger i budsjettskjema 1A og 1B, men tallene er satt opp på en annen måte. I dette skjemaet fremgår kommunens samlede driftsinntekter og driftsutgifter hver for seg og summen av disse gir et brutto driftsresultat. Dette resultatet skal dekke kommunens eksterne finansutgifter og -inntekter (finanstransaksjoner). Brutto driftsresultat fratrukket resultat eksterne finanstransaksjoner viser kommunens netto driftsresultat. Sunn driftsøkonomi tilsier at dette resultatet bør være 1,75 % av sum driftsinntekter.

Et positivt netto driftsresultat avsettes til uforutsette hendelser og fremtidige investeringer. Et negativt netto driftsresultat må dekkes inn av fond og/eller i kommende års budsjetter/regnskap.

Økonomisk oversikt (tall i 1000 kr)	**REGNSKAP**	**BUDSJETT**	**BUDSJETT**	**ØKONOMIPLANPERIODE**		
	2016	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
DRIFTSINNTEKTER						
Brukerbetalinger	– 71 669	– 68 708	– 71 536	– 71 532	– 71 529	– 71 529
Andre salgs- og leieinntekter	– 120 985	– 110 330	– 114 524	– 120 275	– 120 406	– 123 593
Overføringer med krav til motytelse	– 244 664	– 151 146	– 162 266	– 157 966	– 157 366	– 157 266
Rammetilskudd	– 584 564	– 587 796	– 613 131	– 620 077	– 626 870	– 632 917
Andre statlige overføringer	– 59 636	– 69 990	– 64 338	– 53 466	– 50 736	– 50 736
Andre overføringer	– 3 468	– 1 151	– 1 229	– 229	– 229	– 229
Inntekts- og formuesskatt	– 469 925	– 492 788	– 499 990	– 501 928	– 505 418	– 509 116
Eiendomsskatt verk og bruk	– 8 350	– 5 335	– 5 335	– 5 335	– 5 335	– 5 335
Eiendomsskatt annen fast eiendom	– 57 296	– 62 465	– 62 465	– 62 465	– 62 465	– 62 465
Andre direkte og indirekte skatter	– 382	– 381	– 390	– 390	– 390	– 390
Sum driftsinntekter	**-1 620 939**	**-1 550 090**	**-1 595 203**	**-1 593 663**	**-1 600 744**	**-1 613 576**
DRIFTSUTGIFTER						
Lønnsutgifter	815 896	776 790	834 856	821 615	822 489	825 681
Sosiale utgifter	222 699	198 455	220 828	217 452	219 609	226 141
Kjøp av varer og tjen. som inngår i komm. tjenesteprod.	230 747	186 219	209 192	210 167	209 621	212 003
Kjøp av tjenester som erstatter kommunens tjensteprod.	164 439	157 732	176 564	176 626	176 188	176 244
Overføringer	104 207	122 184	84 885	84 323	83 857	83 857
Avskrivninger	71 185	68 000	78 000	78 000	78 000	78 000
Fordelte utgifter	– 44 860	– 27 973	– 42 180	– 42 180	– 42 180	– 42 180
Sum driftsutgifter	**1 564 313**	**1 481 407**	**1 562 145**	**1 546 002**	**1 547 583**	**1 559 745**
Brutto driftsresultat	**-56 625**	**-68 683**	**-33 058**	**-47 660**	**-53 161**	**-53 830**
EKSTERNE FINANSINNTEKTER						
Renteinntekter og utbytte	– 25 133	– 13 263	– 12 890	– 19 851	– 21 417	– 22 422
Gevinst finansielle instrumenter (omløpsmidler)						
Bruk av interne lån						
Mottatte avdrag på lån	– 305	– 397	– 377	– 377	– 377	– 377

Sum eksterne finansinntekter	**-25 438**	**-13 660**	**-13 266**	**-20 228**	**-21 793**	**-22 798**
EKSTERNE FINANSUTGIFTER						
Renteutgifter og låneomkostninger	52 177	59 248	50 780	56 138	65 173	62 551
Tap finansielle instrumenter (omløpsmidler)						
Avdrag på lån	60 603	65 158	59 991	81 854	84 276	86 741
Utlån	65	150	150	150	150	150
Sum eksterne finansutgifter	**112 845**	**124 556**	**110 921**	**138 141**	**149 599**	**149 442**
Resultat eksterne finanstransaksjoner	**87 407**	**110 896**	**97 654**	**117 914**	**127 805**	**126 644**
Motpost avskrivninger	– 71 185	– 68 000	-78 000	-78 000	-78 000	-78 000
Netto driftsresultat	**-40 403**	**-25 787**	**-13 404**	**-7 747**	**-3 355**	**-5 186**
BRUK AV AVSETNINGER						
Bruk av tidligere års regnskapsmessige mindreforbruk	– 67					
Bruk av disposisjonsfond	– 3 818	-600	– 310	– 385	– 310	– 310
Bruk av bundne driftsfond	– 4 657	-5544	– 2 568	– 577	– 2 312	– 482
Sum bruk av avsetninger	**-8 543**	**-6 144**	**-2 877**	**– 961**	**-2 622**	**– 792**
AVSETNINGER						
Overført til investeringsregnskapet	467			2 730		
Avsatt til dekning av tidligere års r.messige merforbruk	26 659					
Avsatt til disposisjonsfond	5 540	29835	15 589	5 292	5 292	5 292
Avsatt til bundne driftsfond	8 597	2 097	768	687	686	687
Sum avsetninger	**41 264**	**31 932**	**16 356**	**8 708**	**5 977**	**5 978**
Regnskapsmessig mer-/mindreforbruk	**-7 682**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**

Tjenesteområdenes budsjettrammer - kommunestyrets rammevedtak

Tabellen viser sum inntekter og utgifter per tjenesteområde inkl. finansposter som i henhold til budsjettforskriften skal vises i budsjettskjema 1A. Det er denne oppstillingen over budsjettrammer per tjenesteområde som det rapporteres på i tertialrapportene gjennom året.

Tjenesteområdenes budsjettrammer (tall i 1000 kr)	**REGNSKAP**	**BUDSJETT**	**BUDSJETT**	**ØKONOMIPLANPERIODE**		
	2016	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Tjenesteområde						
Politisk styring	9 572	10 070	9 370	10 239	9 494	10 357
Administrasjon	91 872	87 062	87 211	88 122	87 774	87 760
Barnehage	157 622	144 737	149 782	149 782	149 282	149 282
Skole	251 838	211 488	212 305	215 939	220 104	220 104
Barnevern	41 300	24 462	25 288	31 496	31 496	31 496
Helse	68 826	66 893	65 713	63 235	65 965	65 965
Pleie og omsorg	362 437	305 654	324 819	329 718	330 013	330 013
Sosial – tjenestebistand	11 550	1 652	5 149	4 363	3 797	3 797
Sosial – økonomisk bistand	48 716	48 606	58 120	53 620	53 620	53 620
Kultur- og religiøse formål	40 490	26 789	26 850	26 624	26 627	26 627
Teknisk forvaltning	7 587	7 238	6 596	6 465	6 411	6 369
Teknisk drift	30 789	7 179	9 819	11 207	10 128	8 814
Næringsutvikling	2 219	5 480	5 070	4 483	4 483	4 483

Fellesfunksjoner	-1 124 821	-1 025 115	-1 058 303	-1 075 575	-1 081 779	-1 081 980
Interne servicefunk (fordeles)	1	77 806	72 211	80 282	82 585	83 293
Netto for tjenesteområdene	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**

Budsjettskjema 2A - investering

Budsjettforskriftenes budsjettskjema 2A viser summen av planlagte investeringer og utlån, og hvorledes disse planlegges finansiert.

BUDSJETTSKJEMA 2A (Tall i 1000kr)	**REGNSKAP**	**BUDSJETT**	**BUDSJETT**	**ØKONOMIPLANPERIODE**		
	2016	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
FINANSIERINGSBEHOV						
Investeringer i anleggsmidler	242 046	429 131	407 802	271 089	130 718	132 025
Utlån og forskutteringer	96 707	65 000	65 000	65 000	65 000	65 000
Kjøp av aksjer og andeler	4 309	4 300	4 300	4 300	4 300	4 300
Avdrag på lån	31 537	14 405	15 887	156 450	55 613	29 494
Dekning av tidligere års udekket						
Avsetninger	42 806					
Årets finansieringsbehov	**417 405**	**512 836**	**492 989**	**496 839**	**255 631**	**230 819**
FINANSIERING						
Bruk av lånemidler	– 285 752	– 410 105	– 388 117	– 283 441	– 173 374	– 174 420
Inntekter fra salg av anleggsmidler	– 2 741					
Tilskudd til investeringer	– 6 033					
Kompensasjon for merverdiavgift	– 36 163	– 82 826	– 76 560	– 48 718	– 21 144	– 21 405
Mottatte avdrag på utlån og refusjoner	– 39 246	– 14 405	– 22 812	– 156 450	– 55 613	– 24 494
Andre inntekter	– 20 704					– 5 000
Sum ekstern finansiering	**– 390 638**	**– 507 336**	**– 487 489**	**– 488 609**	**– 250 131**	**– 225 319**
Overført fra driftsregnskapet	– 467			– 2 730		
Bruk av tidligere års udisponert						
Bruk av avsetninger	– 26 300	– 5 500	– 5 500	– 5 500	– 5 500	– 5 500
Sum finansiering	**– 417 405**	**– 512 836**	**– 492 989**	**– 496 839**	**– 255 631**	**– 230 819**
Udekket / Udisponert	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**

Budsjettskjema 2B - investering

Budsjettforskriftenes budsjettskjema 2B viser en spesifikasjon av de tiltak som planlegges gjennomført i form av investeringer og utlån.

Investeringer som medfører økt finanskostnad (lån)		**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
14321000	Helsehuset inkl inneklima og brannsikring Moen sykehjem	189 767	–	–	–
31125000	Renholdsmatter	700	–	–	–
31128000	utredning av svenskebyvegen bhg	1 000	–	–	–
40600017	IT investeringer	2 850	2 850	2 850	1 830
40700018	velferdsteknologi	1 265	1 265	1 265	1 265
40800018	Agresso	1 000	1 000	500	300
62103110	Hanstad skole nybygg og rehabilitering	1 000	23 000	70 000	83 000

62120004	IKT i skole	2 150	2 150	2 150	2 150
62201000	indeksregulering Lillemoen skole	1 439	–	–	–
62204100	Ydalir skole med gymsal	101 236	126 531	–	–
62205100	Ydalir ny barnehage	33 040	34 068	–	–
66309000	Badeanlegg skisseprosjekt	3 000	–	–	–
90100018	Kjøp av biler – jevn utskifting	6 000	3 885	3 885	3 885
90120018	Tyngre anleggsmaskiner	1 500	1 500	1 500	–
90200018	Utstyr kantinene	300	–	–	–
90329300	Drifts- og vedlikeholdsmaskiner	–	346	346	–
90329300_2	Drifts- og vedlikeholdsmaskiner korrigert bevilgning	200	-171	-171	175
90329410	Utfasing av oljekjeler	1 380	1 380	1 380	–
90441018	Gatelysinvesteringer	8 000	3 093	2 093	–
90462000	Infrastruktur Vestad	–	22 472	5 000	–
90463000	Trafikksikkerhetstiltak Søbakken	400	–	–	–
92800118	Eiendomsinngrep	200	200	200	200
95204018	Gate, veg, park	11 640	11 640	11 640	11 640
95205018	Rehabilitering av bruer	515	1 080	1 080	1 080
95205018_ 2	Rehabilitering av bruker økt bevilgning	1 000	1 050	500	–
95206000	Ydalir, ny veg x RV 25 med tilknytninger	8 125	7 250	–	–
Sum brutto investeringer		**377 707**	**244 589**	**104 218**	**105 525**
Investeringer hvor finanskostnader er dekket av inntekter eller fond		**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
14418001	indeksregulering 12 boenheter for unge med nedsatt funksjonsevne	1 403	–	–	–
14319000	Svartholtet bofellesskap	2 192	–	–	–
90110018	Biler og maskiner (miljø og teknikk)	1 500	1 500	1 500	1 500
95180018	Handlingsplan VA	25 000	25 000	25 000	25 000
Sum brutto investeringer		**30 095**	**26 500**	**26 500**	**26 500**
Sum alle investeringer brutto		**407 802**	**291 089**	**135 718**	**132 025**

Økonomisk oversikt – Investering

Budsjettforskriftenes hovedoversikt investering viser inntekter, utgifter og tilknyttede finanstransaksjoner, samt hvorledes dette er planlagt finansiert ved disponering av egenkapital og bruk av lån.

Økonomisk oversikt – Investering (tall i 1000 kr)	**REGNSKAP**	**BUDSJETT**	**BUDSJETT**	**ØKONOMIPLANPERIODE**		
	2016	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
INNTEKTER						
Salg driftsmidler og fast eiendom	– 2 741					
Andre salgsinntekter	– 20 696					– 5 000
Overføringer med krav til motytelse	– 5 110		– 6 925	– 137 700	– 34 000	
Kompensasjon for merverdiavgift	– 36 163	– 82 826	– 76 560	– 48 718	– 21 144	– 21 405
Statlige overføringer	– 4 906					
Andre overføringer	– 1 127					
Renteinntekter og utbytte	– 8					
Sum inntekter	**– 70 750**	**– 82 826**	**– 83 485**	**– 186 418**	**– 55 144**	**– 26 405**
UTGIFTER						

Lønnsutgifter						
Sosiale utgifter						
Kjøp av varer og tjen. som inngår i komm. tjenesteprod.	205 634	420 131	407 802	271 089	130 718	132 025
Kjøp av tjenester som erstatter kommunens tjensteprod.		9 000				
Overføringer	36 114					
Renteutgifter og omkostninger	298					
Fordelte utgifter						
Sum utgifter	**242 046**	**429 131**	**407 802**	**271 089**	**130 718**	**132 025**
FINANSIERINGSTRANSAKSJONER						
Avdrag på lån	31 537	14 405	15 887	156 450	55 613	29 494
Utlån	96 707	65 000	65 000	65 000	65 000	65 000
Kjøp av aksjer og andeler	4 309	4 300	4 300	4 300	4 300	4 300
Dekning av tidligere års udekkede merforbruk						
Avsatt til ubundne investeringsfond	25 449					
Avsatt til bundne investeringsfond	17 357					
Sum finansieringstransaksjoner	**175 359**	**83 705**	**85 187**	**225 750**	**124 913**	**98 794**
Finansieringsbehov	**346 655**	**430 010**	**409 504**	**310 421**	**200 487**	**204 414**
FINANSIERING						
Bruk av lån	– 285 752	– 410 105	– 388 117	– 283 441	– 173 374	– 174 420
Salg av aksjer og andeler						
Mottatte avdrag på utlån	– 34 136	– 14 405	– 15 887	– 18 750	– 21 613	– 24 494
Overført fra driftsregnskapet	– 467	0	0	– 2 730	0	0
Bruk av tidligere års udisponerte mindreforbruk						
Bruk av disposisjonsfond	– 5 772	– 5 500	– 5 500	– 5 500	– 5 500	– 5 500
Bruk av bundne driftsfond						
Bruk av ubundne investeringsfond	– 2 002					
Bruk av bundne investeringsfond	– 18 526					
Sum finansiering	**– 346 655**	**– 430 010**	**– 409 504**	**– 310 421**	**– 200 487**	**– 204 414**
Udekket / Udisponert	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**

Handlingsplan for vann og avløp 2018 - 2021

Forslaget legger opp til utvidelse av forsyningsområdet nordover mot Strandbygda, iht. hovedplan vann og avløp. Rehabilitering og oppgradering er økt noe som følge av generell prisstigning, samt kjente kostnadsøkninger. Budsjettet på «B1-B41» er økt noe, da vi erfarer at dette er en kostnadsbesparende måte å gjennomføre mindre VA-prosjekter på. F.eks. utskifting av gamle kummer i nærheten av private utbygginger.

Tiltak/prosjekter Tall i mill 2017 kroner	**Tiltak** **2018**	**Tiltak** **2019**	**Tiltak** **2020**	**Tiltak** **2021**	**Kommentar** **(revisjon pr. 28.08.2017)**
Ledningsnett					
Sanering av ledningsnett vann	6,5	6,5	6,5	7,0	Rehabilitering av gamle vannledninger
Sanering av ledningsnett avløp	6,5	6,5	6,5	7,0	Rehabilitering av gamle avløpsledninger
Oppgradering overvannsnett	2,0	2,0	2,0	2,0	Behov for å løse overvannsproblemer. Problemene med styrtregn øker. Kan medføre skader på eiendom hvor kommunen blir erstatningspliktig
Oppgradering av hovedledningen til Elverum Renseanlegg		4,0	4,0	2,0	Rehabilitering av gammel 800 mm, betong, hovedledningen til Elverum Renseanlegg. Planlegges utført på entreprise i to deletapper.

Utvidelse av forsyningsområdet					
Utbygging Heradsbygd; herunder Kvithammerberget	3,0	2,0			Utvidelse av forsyningsområdet jfr hovedplan
Søstugrenda	2,0				Utvidelse av forsyningsområdet jfr hovedplan
Strandbygda (Sundsvoll/Voldmogrenda)	4,0	3,0	5,0	5,0	Utvidelse av forsyningsområdet jfr hovedplan. Oppstart etter ferdigstillelse av prosjekt Søstugrenda.
Nye utbyggingsområder					
B1-B41 (samlede kostnader)	1,0	1,0	1,0	2,0	Gjelder kommunal klargjøring i forb. med bl.a. privat utbygging. Det er synergieffekter å hente, i forhold til å utføre tiltak sammen med andre. Herunder vannledning i Ydalir/Prestmyra
Andre prosjekter					
SUM	**25**	**25**	**25**	**25**	

Virksomhetsplan 2018

Innledning

Virksomhetsplan og årsbudsjett forklarer hovedtrekkene i tjenesteproduksjonen som er planlagt på de forskjellige tjenesteområder i Elverum kommune i 2018. Virksomhetsplanen forklarer med ord og tabeller/figurer hva som skal gjøres, årsbudsjettet redegjør for de økonomiske rammene for denne virksomheten.

Virksomhetsplanen tar utgangspunkt i:

1. tiltak som er beskrevet i Handlingsplanen (fireårs-perspektiv). Handlingsplanen i sin tur baserer seg på mål og strategier i det overordnede planverket (kommuneplanen og de strategiske planene).
2. føringer for tjenesteproduksjon, myndighetsforvaltning og samfunnsutvikling som er nødvendig å håndtere i ettårs perspektiv, og som ikke er redegjort for i planverket – altså utfordringer som kommer på undervegs og ikke er tatt høyde for i planverket.
3. føringer som er kommet fram gjennom arbeidsprosess og foreslåtte prioriteringer fra folkevalgte (kommunestyrekomitéene), administrasjonen (sektorer og staber), tillitsvalgte, verneombud m.fl., og som drøftes på kommunestyrets strategikonferanse medio juni og som oppsummeres i kommunestyrets vedtak i junimøtet (jfr. årshjulet for styring).

Virksomhetsplanen for kommunen er strukturert på **tjenesteområder** med tilhørende **funksjoner og tjenester** (15 tjenesteområder). Denne strukturen ble gjennomført fra og med 2017. Det er vårt håp at vi for 2018 har klart å utvikle virksomhetsplanen ytterligere slik at det er synlig hvilke tjenester kommunen produserer, innenfor hvilke rammer samt hva målene er for tjenesteproduksjonen, hvilke utviklingsambisjoner vi har m.v. Det er også vårt håp at presentasjon av virksomheten strukturert på tjenesteområder skal lette folkevalgtes styring av ressursbruken, og innbyggernes mulighet til innsyn i hvordan kommunens ressurser anvendes til tjenesteproduksjon, myndighetsforvaltning og samfunnsutvikling. Ressursbruken på tjenesteområdene er samtidig fordelt ut på rammer til sektorer og staber (økonomistyringen), slik at rådmannen har grunnlag for utformingen av lederkontraktene og oppfølging av rammestyringen. Kommunens virksomhet er organisert i seks sektorer som ivaretar kommunens rolle som tjenesteprodusent, forvaltningsmyndighet og samfunnsutvikler. I tillegg er virksomheten organisert med fem staber som primært ivaretar støttefunksjoner for sektorene. Dernest er enkelte funksjoner/tjenester ivaretatt i hel- eller deleide selskaper/virksomheter og interkommunale virksomheter (avfallshåndtering, brann og redning samt revisjon).

Kommunens overordnede planverk er i henhold til planstrategien fordelt på seks samfunnsområder (jfr. nærmere beskrivelse i Handlingsplan 2018-2021 foran). Virksomhetsplanen er det nivået i planverket som **beskriver kommende års tjenesteproduksjon** innenfor rammen av det vedtatte budsjett. Dette betyr at tiltak som er beskrevet i Handlingsplanen (se foran) er beskrevet mer detaljert på hvert tjenesteområde. Dette er i neste omgang grunnlaget for:

- rådmannens lederkontrakt med resultatavtale og arbeidsfordeling for driftsåret med sektor- og stabssjefer.
- sektor- og stabssjefenes tilsvarende lederkontrakt med sine enhetsledere.
- tjenesteproduksjonen den enkelte medarbeider utfører.
- oppfølging/rapportering gjennom året – jfr. i særlig grad månedlige økonomirapporter, tertialrapporter og årsmelding.

Redegjørelsen for neste års (2018) tjenesteproduksjon innenfor tjenesteområdene har følgende underkapitler:

- **Funksjoner og tjenester innenfor tjenesteområdet –** kort beskrivelse av hvilke type tjenester kommunen produserer og yter overfor innbyggerne/målgruppen på det aktuelle tjenesteområdet.
- **Målgrupper for tjenestene** – redegjørelse for hvilke målgrupper som er mottaker av de aktuelle tjenestene.
- **Lovgrunnlag – Statistikk – Fakta** – beskrivelse av hvilke lov- og forskriftshjemler som ligger til grunn for

tjenestene på tjenesteområdet, eventuell statistikk og andre fakta som er relevant for å forstå tjenesteområdet og tjenesteproduksjonen.

- **Planverk på tjenesteområdet** – kort beskrivelse av kommunalt planverk som er grunnlag for tjenestene innenfor tjenesteområdet.
- **Mål for tjenesteproduksjonen – målekort 2018** – målekort med indikatorer for tjenestene (jfr. mål og planhierarki). Indikatorene gjør det mulig å følge utvikling over tid og viser om målene nås.
- **Organisering av tjenesteproduksjon** – kort om hvem som har ansvar for at de aktuelle tjenestene på tjenesteområdet blir produsert og levert.
- **Planlagt utviklingsarbeid i 2018** – utviklingsarbeidet som planlegges gjennomført for å forbedre eksisterende tjenester og eventuelt utvikle nye.

Styring – ledelse – kontroll

Kommunestyret og formannskapets styring

Kommunen styres i tråd med overordnet planverk og i henhold lover og forskrifter, regler og rutiner fra overordnet myndighet. Kommunen må ha et tilfredsstillende system for:

- **styring** (dvs. sette mål, sørge for tilstrekkelige planer og ha nødvendige rutiner for oppfølging) – utføres i hovedsak av de folkevalgte politikere i formannskap og kommunestyre.
- **ledelse** (dvs. ta i mot styringssignalene, organisere ressursene, målrette virksomheten, gjennomføre og rapportere) – utføres i hovedsak av den kommunale administrasjon under rådmannens ledelse.
- **kontroll** (dvs. kommunens egenkontroll og ekstern kontroll gjennom tilsyn).

«Handlings- og økonomiplan 2018-2021 – Virksomhetsplan og årsbudsjett 2018» er en vesentlig del av dokumentasjonen for styrings-, ledelses- og kontrollarbeidet i kommunen.

Figur: Illustrasjon av Elverum kommunes system for styring, ledelse og kontroll av virksomheten

Delegasjon

Kommunestyret er kommunens øverste myndighet og treffer vedtak på kommunens vegne så langt ikke annet følger av lov eller delegasjonsvedtak. For å lette og sikre den daglige driften av kommunen har kommunestyret delegert sin myndighet så langt det er lovlig adgang til formannskapet, andre folkevalgte organer og til administrasjonen ved rådmann. Delegeringsreglementet er vedtatt av kommunestyret i utvalgssak 069/17 den 21. juni 2017.

Rådmannen har myndighet til å videredelegere sin myndighet så langt ikke annet følger av lov eller vedtak. For å sikre faglig forsvarlig, operativ og praktisk drift i kommunen, har rådmannen videredelegert deler av sin myndighet til sektor- og stabssjefene i kommunen. Delegeringen er lagt inn i Delegeringsreglementet for kommunen, vedtatt av kommunestyret 21. juni 2017.

Lederkontrakter og ledelsesfora

Rådmannen ivaretar ledelse og administrasjon av kommunens samlede virksomhet. Elverum kommunes virksomhet er organisert i seks sektorer og fem staber (se kapitlet om organisering). Lederne for disse sektorene og stabene danner sammen med rådmann og assisterende rådmann rådmannens ledergruppe. For å gjennomføre den årlige virksomheten (virksomhetsplan og årsbudsjett vedtatt av kommunestyret – dette dokumentet) fordeler rådmannen ansvar til sektorsjefene og stabssjefene. Denne ansvarsfordelingen er formalisert gjennom en årlig lederkontrakt i tre deler:

- **Generell del** – generell forventningsavklaring med leder – lik for alle ledere.
- **Resultatavtale** – spesifikk forventningsavklaring med den enkelte leder vedrørende hvilke resultater som forventes i driftsåret (jfr. virksomhetsplanen og budsjettet med målekort, beskrivelser, økonomiske rammer m.v.)
- **Vedlegg** – et spesifisert vedlegg som sikrer ansvarsfordelingen for at særskilte oppgaver i kommunestyrets vedtak på den samlede Handlings- og økonomiplan og Virksomhetsplan og årsbudsjett blir gjennomført. Sektor- og stabssjefene skriver tilsvarende kontrakt med sine enhetsledere for å fordele resultatansvar og arbeid i hver enkelt sektor/stab.

For å styrke hele kommunens evne til å nå målene innenfor tilgjengelige ressursrammer, og styrke ledergjerningen, har organisasjonen flere ledelsesfora – faste og temporære. Dette gjelder for rådmannens ledergruppe og sektor- og stabssjefenes ledergrupper i den enkelte sektor og stab. Slike fora er:

- Ukentlige ledergruppemøter med forberedte saker av felles betydning for virksomheten og ledergjerningen.
- Budsjettdialog med ledere fem ganger per år i tilknytning til tertialrapportering og månedsrapportering.
- Årlige medarbeidersamtaler med leder med grundig gjennomgang av årets virksomhet i henhold til lederkontrakten.
- Ledertrening og lederutvikling i forskjellige fora med forberedte tema – jfr. særlig kommunens eget lederutviklingsprogram («Ugleskolen»).

Egenkontroll

Kommunen har egenkontroll av virksomheten i henhold til lover og forskrifter. Dette gjøres for å sikre lovlig og forsvarlig anvendelse av felleskapets midler, redusere risiko for styringssvikt, feil og mangler, sikre åpenhet og forhindre mislighold. I praksis sikres dette særlig gjennom systematisk revisjon av virksomheten, årlig regnskapsrevisjon og periodiske forvaltningsrevisjoner av kommunens virksomheter og selskaper. Kommunens kontrollutvalg har et særskilt ansvar i dette kontrollarbeidet. I tillegg har kommunen et system for internkontroll i sektorer og staber som bl.a. innebærer å oppdatere en risiko- og sårbarhetsanalyse (ROS-analyse) for tjenesteproduksjonen årlig, anvende et kvalitetssystem med avvikshåndteringer, og drive forebyggende utviklingsarbeid. Kommunen har et eget antikorrupsjonsprogram under utvikling og som vil bli gjort gjeldende i løpet av 2018.

Ekstern kontroll

Kommunens virksomhet er underlagt ekstern kontroll. Dette ivaretar i særlig grad Fylkesmannen gjennom tilsyn av utvalgte virksomhetsområder. Dette inngår som ledd i den statlige todelte rolle overfor kommunene: På den ene side ved å vedta lover og forskrifter for innbyggeres rettigheter og bevilge økonomiske midler til kommunenes drift; og på den andre side å føre tilsyn (Fylkesmannens rolle) med at kommunene utfører denne rollen forsvarlig. Som følge av tilsyn får kommunen tilsynsrapporter med anbefalinger og eventuelt pålegg om utbedringer, alt avhengig av hvilke funn tilsynet gir.

Årshjul

Årshjulet for styring viser viktige milepæler i styringsarbeidet gjennom året. Her vises samspillet mellom folkevalgt styring og administrativ ledelse og gjennomføring.

Styringsplattformen

Kommunens styringsplattform er grunnlag for styrings- og ledelsesarbeidet:

Figur: Elverum kommunes styringsplattform.

Planverket

Elverum kommune har planverk i henhold til egen planstrategi (jfr. plan- og bygningsloven). Planverket er styringsgrunnlaget for den samlede virksomheten. Kommunens planverk er illustrert i figuren under. Følgende vises:

- Kommuneplanen med samfunnsdel og arealdel er overordnet
- Avledet av kommuneplanen finnes sektor-/temaplaner. Disse planene må forstås som nødvendig detaljering av kommuneplanen for å sikre tilstrekkelig styringsgrunnlag. Dette planverket er strukturert på 6 samfunnsområder med tilhørende planverk slik figuren viser (navn på planene). Samfunnsområdene er:
  - Klima og energi.
  - By og bygdeutvikling.

- Samferdsel og infrastruktur.
- Verdiskaping og næringsutvikling.
- Natur, kulturmiljø og landskap.
- Helse, livskvalitet og oppvekstmiljø.

- Mål og strategier fra planverket er grunnlag for utviklingen av- og prioriteringene i den årlig rullerende Handlings- og økonomiplanen med Virksomhetsplan og årsbudsjett for det kommende året. Sammenhengen er forsøkt illustrert med de «røde tråder».

Figur: Planverket i Elverum kommune per høsten 2017. 6 samfunnsområder med tilhørende planverk under kommuneplanen med samfunnsdel og arealdel. På dette grunnlaget utvikles den årlige rullerende Handlings- og økonomiplanen (4 år) med Virksomhetsplan og årsbudsjett (1 år). Svart skrift = godkjente planer. Blå skrift = planer underutvikling (høsten 2017). Rød skrift = planlagte planer, ennå ikke oppstartet.

Målhierarki og planhierarki

De overordnede planene (kommuneplanen og temaplaner/sektorplaner (strategiske planer)) har overordnede langsiktige mål og tilhørende strategier. Gjennom planarbeidet skal «den røde tråden» holdes fra langsiktige og overordnede mål og strategier til den daglige tjenesteproduksjonen.

Figur: Illustrasjon av det samlede mål- og planhierarki i Elverum kommune med «rød tråd»

Figur: Illustrasjon av sammenhengen mellom langsiktige overordnede planer (kommuneplanen med samfunnsdel og arealdel) og detaljeringen av disse i kommunedelplaner og sektor/temaplaner (de strategiske planene), samt sammenhengen mellom 4-års syklusen og 1-års syklusen i henholdsvis handlings– og økonomiplan og virksomhetsplan (arbeidsprogram) – årsbudsjett. Planstrategien legger grunnlag for innhold, omfang og tidsperspektiv i dette planverket innenfor en kommunestyreperiode. Kilde: Kommunal- og regionaldepartementet.

Overordnede styringsmål - indikatorer

Kommuneplanens samfunnsdel er kommunens overordnede plan med visjonen: ”Elverum har hjerterom”. Det

langsiktige målet i kommuneplanen er at «Elverum skal være et godt og sunt sted å leve, med aktive, glade og friske innbyggere». Som vist over har kommunen et planverk i et hierarki med kommuneplanen øverst (som grunnlag). Avledet av kommuneplanen følger sektor/temaplaner for å sikre tilstrekkelig styringsgrunnlag (nødvendig detaljering) for den samlede og mangfoldige virksomheten. Sektor-/temaplanene er fordelt på seks samfunnsområder. På grunnlag av dette planverket, den årlig rullerende Handlings- og økonomiplanen (denne planen), arbeidsgiverstrategien m.v., er det tatt ut noen overordnede styringsmål (indikatorer) som gjelder for hvert år for hele den kommunale virksomheten (se målekortet under). Spesifikke mål (indikatorer) på årsbasis for tjenesteproduksjonen kommer i tillegg (se virksomhetsplanen for hvert tjenesteområde). Målnivåene er justert ut i fra strategivedtaket i kommunestyret i juni 2017, og den forventede økonomiske utviklingen i perioden, befolkningsutvikling m.v. (se målekortet under).

OVERORDNEDE STYRINGSMÅL FOR HELE ORGANISASJONEN							
DIMENSJONER MED INDIKATORER	**Resultat 2015**	**Resultat 2016**	**Mål 2017**	**Mål 2018**	**Mål 2019**	**Mål 2020**	**Mål 2021**
Samfunnsdimensjonen							
Innbyggertall ved årsslutt – gjennomsnittlig 0,8% vekst per år i perioden.	20 915	20 987	21 400	21 302	21 485	21 665	21 838
Innbyggertilfredshet (skala fra 1–6, 6 er høyest).	4,1	4,5	4,5	4,5	4,5	4,5	4,5
Reduksjon i energiforbruket i kommunale bygg i % i forhold til referanseåret 2009-2010, korrigert for utetemperatur, areal og brukstid.	-24	-23	-21	-21	-21	-21	-21
Økonomidimensjonen							
Netto driftsresultat i % av brutto driftsinntekter (anbefalt norm = 1,75 %)	1,9	2,5	1,73	0,84	0,49	0,21	0,32
Andel finanskostnader i % av frie inntekter (ekskl. eiendomsskatt og flyktningetilskudd)	11,9	9,4	10,3	7,6	9,4	10,2	10,1
Organisasjonsdimensjonen							
Nærværsprosent (antall arbeidsdager på arbeid i forhold til antall tilgjengelige arbeidsdager – i %)	92,5	91,05	92,5	92,5	92,5	92,5	92,5
Medarbeidertilfredshet – 10 faktor (basert på svar fra medarbeidere der den enkelte svarer på en skala fra 1–5 (1=svært uenig og 5=svært enig)).							
1: Oppgavemotivasjon – oppleves oppgavene som en drivkraft og som spennende og stimulerende.		4,3	–		–		–
2: Mestringstro – tiltro til egen kompetanse og mulighet til å mestre utfordringer.		4,3	–		–		–
3: Selvstendighet – opplevelse av å ha mulighet til å jobbe selvstendig.		4,3	–		–		–
4: Bruk av kompetanse – brukt egen jobbrelevant kompetanse på en god måte.		4,3	–		–		–
5: Mestringsledelse – ledelse som vektlegger at den enkelte medarbeider skal få utvikle seg best mulig i forhold til egne forutsetninger.		4,0	–		–		–
6: Rolleklarhet – forventningene til jobben som skal utføres er tydelig definert og kommunisert.		4,4	–		–		–
7:Relevant kompetanseutviling – best mulig rustet til å utføre sine oppgaver med høy kvalitet.		3,7	–		–		–
8:Fleksibilitetsvilje – fleksibel på jobb og tilpasse sin måte å jobbe på til nye behov og krav.		4,5	–		–		–
9: Mestringsklima – motiveres av å lære, utvikle seg og gjøre hverandre gode.		4,1	–		–		–
10: Nytteorientert motivasjon – nyttig og verdifullt for andre.		4,7	–		–		–
Tjenestekvalitetsdimensjonen							
Tjenestene skal være innenfor lov og forskrift – jfr. kontroll v/tilsyn fra Fylkesmannen.	ja	ja	ja	ja	ja	ja	ja
Brukerundersøkelser på ulike tjenester (et gjennomsnitt av gjennomførte brukerundersøkelser i det enkelte rapporteringsår)							
Resultat for bruker	4,7	4,6	4,7	4,7	4,7	4,7	4,7

Respektfull behandling	5,1	5,2	5,1	5,1	5,1	5,1	5,1
Tilfredshet med informasjon	4,5	4,0	4,5	4,5	4,5	4,5	4,5

Tabell: Overordnede styringsindikatorer – utvalgte indikatorer som gjelder for Elverum kommune som samlet virksomhet.

Organisering av virksomheten

Organisasjonskart

Organisasjonskartet viser den administrative organiseringen i Elverum kommune med seks sektorer som har ansvar for tjenesteproduksjon, myndighetsforvaltning og samfunnsutvikling samt staber som har støttefunksjoner. Sektorene og stabene er videre organisert med enheter med enhetsledere (vises ikke i kartet under), samt at de største sektorer også har avdelinger med avdelingsledere innenfor sine enheter.

Figur: Organisering av Elverum kommunes administrasjon med sektorer for tjenesteproduksjon, myndighetsforvaltning og samfunnsutvikling samt støttefunksjoner samlet i staber.

Personaloversikt

Oversikten viser omfanget av personalressurser som benyttes i tjenesteproduksjonen i kommunen, målt i antall årsverk.

	Antall	Antall

Sektorer og staber	årsverk per.	årsverk per.
	31.12.2016	31.08.2017
Rådmannskontoret og Samfunnsutviklingsstaben	7,0	8,0
Sektor for teknikk og miljø	59,0	56,0
Eiendomsstaben	90,4	92,1
Sektor for utdanning	514,0	520,1
Sektor for familie og helse	85,9	97,1
NAV Elverum	24,0	23,5
Sektor for kultur	79,7	35,7
Sektor for pleie, rehabilitering og omsorg	477,8	472,6
Personalstaben	12,8	12,4
Service- og IKT-staben	24,1	25,3
Økonomistaben	25,0	25,0
Sum kommunen	**1 399,7**	**1 367,8**

Tabell: Bemanning i Elverum kommune målt i antall årsverk fordelt på sektorer og staber per 31.12.16 og per 2. tertial 2017.

Tjenesteområder

Politisk styring - folkevalgte

Funksjoner og tjenester innenfor tjenesteområdet

Tjenesteområdet «Politisk styring» er gruppert på funksjoner med tilhørende tjenester som vist i tabell og tekst under, med budsjett- og regnskapstall i 1.000 kroner:

Tjenesteområde med tilhørende funksjonsgrupper	Regnskap 2016	Budsjett 2017	Budsjett 2018
10 Politisk styring			
100 Politisk styring	7 180	7 858	7 074
110 Kontroll og revisjon	2 392	2 211	2 296
Totalsum	**9 572**	**10 070**	**9 370**

Tabell: Funksjoner innenfor tjenesteområdet politisk styring med regnskapstall og budsjettall (1.000 kroner). Kostnadstallene viser kommunens samlede kostnader til møtegodtgjørelser og innkjøp av varer og tjenester til tjenesteområdet.

Funksjon 100 – Politisk styring – inneholder tjenestene:

- Kommunestyre og formannskap
- Barn og unges kommunestyre
- Kommunestyrekomitéene
- Andre politiske utvalg
- Valgavvikling
- Vennskapssamarbeid

I tjenestene inngår godtgjørelse til folkevalgte og utgifter som følger med møteavvikling, representasjonsutgifter, befaringer/høringer mm. arrangert av folkevalgte organer. Utgifter til interkommunale og regionale politiske råd og samarbeidstiltak inngår. . Utgifter til valgavvikling inngår også.

Funksjon 110 – Kontroll og revisjon – inneholder tjenestene:

- Kontrollutvalg
- Revisjon

Tjenestene innebærer utgifter og inntekter til kommunens kontrollutvalg etter kommunelovens § 77 og revisjon etter kommunelovens § 78. Møtegodtgjørelser og andre utgifter til møteavvikling i kontrollutvalget, kontrollutvalgssekretariatet og utgifter til regnskapsrevisjon og forvaltningsrevisjon inngår.

Administrasjon

Funksjoner og tjenester innenfor tjenesteområdet

Tjenesteområdet «Administrasjon» er et særskilt og vidtfavnende tjenesteområde å beskrive i en virksomhetsplan. KOSTRA-funksjonen (KOSTRA = Kommune-Stat-rapporteringen) «Administrasjon» i en kommune er vesentlig mer omfattende enn de fleste tenker over. Tjenesteområdet forbindes ofte bare med sentraladministrasjonen i kommunen. I tillegg vil det på en del områder bli lagt et budsjett på tjenesteområdet «Administrasjon» som i regnskapet blir omfordelt til de reelle tjenestefunksjonene. Et eksempel kan være budsjettet for lærlinger hvor budsjettet blir lagt på «Administrasjon», men hvor den reelle kostnaden i regnskapet blir ført på de KOSTRA-funksjoner hvor lærlingen får sin kontrakt. Videre har særlig Service- og IKT-staben og Økonomistaben i kommunen betydelige kostnader som etter regelverket må utgiftsføres på «Administrasjon», men hvor det foreligger tjenesteavtaler for utførelse av tjenester overfor kommunens selskaper, interkommunale selskaper og andre, og som gir vesentlige inntekter til dekning av kostnadene. Tjenesteområdet «Administrasjon» er gruppert på funksjoner med tilhørende tjenester som vist i tabell og tekst under, med budsjett- og regnskapstall i 1.000 kroner.

Tjenesteområde med tilhørende funksjonsgrupper	Regnskap 2016	Budsjett 2017	Budsjett 2018
12 Administrasjon			
120 Administrasjon	69 062	69 298	68 780
121 Forvaltningsutgifter i eiendomsforvaltningen	8 203	17 764	18 431
130 Administrasjonslokaler	14 607		
Totalsum	**91 872**	**87 062**	**87 211**

Tabell: Funksjoner innenfor tjenesteområdet administrasjon med regnskapstall og budsjettall

Funksjon 120 Administrasjon inneholder tjenestene:

- **Administrativ ledelse** – rådmann, assisterende rådmann, sektorsjefer, stabssjefer, enhetsledere, avdelingsledere. **Fordeling av andel lederstilling:** Dersom en administrativ leder på funksjon 120 yter tjenester for ett eller flere tjenesteområder, og dette utgjør 20 % av stillingen eller mer, skal denne andelen henføres til det aktuelle tjenesteområdet i regnskapet.
- **Stab/støttetjenester:** Stabs-/støttetjenester knyttet til planlegging, styring og ledelse av hele kommunen. Dette omfatter blant annet alle oppgaver knyttet til økonomiforvaltning, personalforvaltning (HR), kommunejurist, utvikling av lokalsamfunn og deler av næringsutviklingsarbeidet.
- **Fellestjenester:** Kommunikasjon og servicekontor, felles journalføring, post og arkivfunksjon, felles lønns- og regnskapsfunksjon, fakturering og innfordring, felles IKT-drift for hele kommunen, lærlingeordning og beredskap.
- **Fellesutgifter:** Kantine, sekretariat for politisk ledelse, bedriftshelsetjeneste for kommunens ansatte, overordnet HMS-arbeid, kontingent til KS, frikjøp av hovedtillitsvalgte, utgifter knyttet til innføring og

administrasjon av eiendomsskatt.

Funksjon 121 Forvaltningsutgifter i eiendomsforvaltningen inneholder tjenestene:

- Utgifter knyttet til forvaltning av kommunens bygg og eiendom, bl.a. eiendomsforvaltning, eiendomsledelse og administrasjon, forsikringer av bygg og skatter og avgifter knyttet til bygg. Deler av opprinnelig budsjett henføres til riktig tjenesteområde i regnskapet.

Funksjon 130 Administrasjonslokaler inneholder tjenestene:

- Utgifter til drift og vedlikehold av administrasjonslokaler. Dette budsjetteres på funksjon 190 interne servicefunksjoner og henføres i regnskapet til aktuelle tjenesteområder i løpet av året (internhusleiemodellen).

Målgrupper for tjenestene

Felles for de administrative tjenestene er at målgruppene i hovedsak er organisasjonsinterne. De administrative tjenestene skal støtte og legge til rette for tjenesteproduksjonen som utøves i sektorene overfor kommunens innbyggere slik at tjenesteproduksjonens mål nås (se øvrige tjenesteområder).

Lovgrunnlag - Statistikk - Fakta

Tjenesteområdet, som består av økonomi- og personalforvaltning, informasjons- og kommunikasjonsarbeid, IKT-drift og utvikling, eiendomsforvaltning, utvikling av lokalsamfunn, næringsutvikling og en rekke koordinatorfunksjoner (i hovedsak funksjoner lagt til stabene) må forholde seg til et omfattende sett av både generelle lover og kommunespesifikke lover, forskrifter på de enkelte fagområder, avtaler mv. I kommunens delegasjonsreglement framgår det hva som er delegert av myndighet til rådmannen.

Planverk på tjenesteområdet

Alt av kommunalt planverk ligger til grunn for de administrative tjenester/støttetjenester som utføres – dette er:

- Kommuneplanen med samfunnsdel og arealdel
- De strategiske planene på samfunnsområdene
- Handlings- og økonomiplanen med virksomhetsplan og årsbudsjett (denne planen).

Mål for tjenesteproduksjon - målekort 2018

På grunnlag av langsiktige strategiske mål (i kommuneplan, i strategiske planer) og arbeidsmålene for 2018 på de øvrige tjenesteområdene i kommunen, er det satt arbeidsmål for tjenesteområdet «Administrasjon» for 2018. Målene for tjenesteproduksjonen for 2018 er vist som indikatorer for forhold som vi vurderer som vesentlige for de administrative tjenestene. Indikatorene gjør det mulig å følge utvikling over tid og viser om kortsiktige (1 år) og langsiktige (flere år) mål nås.

120: Økonomi. Indikatorer på tjenestekvalitet	**Resultat 2016**	**Mål 2017**	**Mål 2018**
Økonomiske rapporter gir et korrekt bilde og er levert til avtalte tider – ledere (skala fra 1–6, 6 er høyest).	4,7	4,5	4,6
Tilfreds med økonomiske analyser og rapporter fra Agresso (skala fra 1–6, 6 er høyest).	4,4	4,5	4,5
Opplever Økonomistaben som serviceinnstilt og fleksibel (skala fra 1–6, 6 er høyest).	5,0	4,5	5,0
Avvik vedrørende tidsfrister og feil i leverte terminoppgaver.	0	0	0
Tidsfrist for ferdigstillelse av kommuneregnskap.	15. feb	15.feb	15.feb

Forbehold i revisjonsberetning for kommuneregnskapet.	0	0	0
Uavklarte leverandørfakturaer eldre enn 90 dager.	0,6 %	0,0 %	0,0 %
Andel av totalt utestående kommunale krav eldre enn 90 dager.	30,1 %	25,0 %	25,0 %
Refusjonskrav sykepenger eldre enn 90 dager, innsendt etter 01.01.2013.	60,2 %	20,0 %	20,0 %
Pålegg i rapport etter stedlig kontroll av skatteregnskapet.	0	0	0
Andel av kommunens arbeidsgivere hvor planlagt regnskapskontroll er gjennomført. (Norm for plan er 5 % av arbeidsgivere).	2,3 %	5,0 %	5,0 %
Innbetalt restskatt, person, siste år av sum krav.	94,7 %	95,0 %	*
*) Mål for innbetalt restskatt 2017 fastsettes av skattemyndigheten i desember			
120: Personal. Indikatorer på tjenestekvalitet	**Resultat 2016**	**Mål 2017**	**Mål 2018**
Tilfreds med faglige råd i arbeidsgiver- og personalspørsmål (skala fra 1–6, 6 er høyest).	5,0	4,7	5,0
Personalstaben som initiativtaker til forbedringer og utvikling av organisasjonen (skala fra 1–6, 6 er høyest).	4,9	4,2	5,0
Opplever personalstaben som serviceinnstilt og fleksibel (skala fra 1–6, 6 er høyest).	5,3	5,0	5,0
I hvor stor grad gir personalstaben kvalitativt gode råd og veiledning i vanskelige saker (skala fra 1-6 , 6 er høyest).	–	–	4,5
Personalstaben bidrar til utøvelse av god ledelse innenfor personal – og organisasjonsområdet (skala fra 1-6 , 6 er høyest).	–	–	4,5
120: Service- og IKT. Indikatorer på tjenestekvalitet	**Resultat 2016**	**Mål 2017**	**Mål 2018**
Forbrukerrådets kommunetest for servicetjenester – rangering i Hedmark.	4. plass	Måles ikke	1. plass
Dagens inngående post, mottatt før kl 12.00, journalført og lagt ut på postlista samme dag.	96%	98%	98%
«Den digitale kommunen» – Flest mulig skjemaer skal kunne håndteres og sendes digitalt fra innbyggerne (indikator = andel av totalt antall).	70%	90%	90%
Kommunikasjon og service: Vi skal være førstevalget for informasjon om Elverum kommune, og foretrukket valg uavhengig av kanalvalg – om det er besøk, på telefon eller digitalt (se 3 indikatorer under).			
Brukertilfredshet på nettsiden og sosiale medier – måles direkte i kanalene: • Innbyggerne, hvor fornøyd er du med informasjonen fra kommunen (skala fra 1–6, 6 er høyest). • Økning i antall brukere på nettsiden og chatløsningen, antall henvendelser. • Svartid på Facebook – antall minutter på hverdager	320		4,5 600 15 min
120: IKT-drift. Indikatorer på tjenestekvalitet	**Resultat 2016**	**Mål 2017**	**Mål 2018**
Opplever responstid ved kontakt med IKT-brukerstøtte som tilfredsstillende (skala fra 1–6, 6 er høyest).	4,6	4,8	4,8
Opplever IKT-drift som serviceinnstilte og fleksible (skala fra 1–6, 6 er høyest).	4,8	4,9	4,9
Oppetid for nettverksinfrastruktur, måles 24/7, unntatt planlagt nedetid.	99,8%	99 %	99%
Oppetid for servere, målt i tiden 07.00 – 23.00, 24/7.			99%
120: Beredskap. Indikator på tjenestekvalitet	**Resultat 2016**	**Mål 2017**	**Mål 2018**
Minimum en skrivebordsøvelse i kommunens kriseledelse per år.	100%	100%	100%
120: Kantinedrift. Indikator på tjenestekvalitet	**Resultat 2016**	**Mål 2017**	**Mål 2018**
Gjennomsnittlig besøk per dag i kantina Elvarheim	27	34	35

121/130: Eiendomsfunksjoner. Indikatorer på tjenestekvalitet.	Resultat 2016	Mål 2017	Mål 2018
Opplevelse av driftsteknikers evne til å løse avtalte oppgaver i henhold til gjeldende driftsplan (skala fra 1–6, 6 er høyest).	4,9	4,5	4,5
Opplevelse av renholders evne til å løse avtalte oppgaver i henhold til gjeldende renholdsplan (skala fra 1–6, 6 er høyest).	4,8	4,5	4,5
Opplevelse av oppfølgingen av dine henvendelser til eiendomsstaben (eiendomssjef, enhetsledere, teamledere) (skala fra 1–6, 6 er høyest).	4,3	4,5	4,5
Opplevelse av utførelsen av vedlikehold i henhold til vedtatt vedlikeholdsplan (skala fra 1–6, 6 er høyest).	4,2	4,5	4,5
Opplevelse av at byggeprosjekt at er utført i henhold til inngått oppdragsavtale (skala fra 1–6, 6 er høyest).	3,4	4,5	4,5
Opplevelse av Eiendomsstabens samlede leveranser (skala fra 1–6, 6 er høyest).	4,3	4,5	4,5
121/130: Eiendomsfunksjoner. Indikatorer på økonomi.	**Resultat 2016**	**Mål 2017**	**Mål 2018**
Økonomi i byggeprosjekter i henhold til årsplan	99 %	100 %	100 %
Framdrift på byggeprosjekter i henhold til entreprisekontrakter.	100 %	100 %	100 %
Korrigerte brutto driftsutgifter til vedlikeholds-aktiviteter i eiendomsforvaltningen per m^2	87	170	170
Samlet arealer for administrasjonslokaler i m^2 per innbygger	0,9	0,9	0,9
121/130: Eiendomsfunksjoner. Indikator samfunnsperspektivet.	**Resultat 2016**	**Mål 2017**	**Mål 2018**
Reduksjon i energiforbruket i kommunale bygg i forhold til referanseåret 2009-2010, korrigert i forhold til utetemperatur, areal og brukstid.	-23 %	-21 %	-21 %

Organisering av arbeidet

Tjenestene innen tjenesteområdet «Administrasjon» (se kapitlet «Funksjoner og tjenester innenfor tjenesteområdet» over) produseres særlig i stabene:

Økonomistaben

Økonomistaben består av enhetene økonomirådgivning, regnskap, lønn og skatt/innfordring, som ledes av hver sin enhetsleder. I tillegg har staben to innkjøpsrådgivere, to rådgivere knyttet til systemdrift av Agresso (økonomisystem) og GAT (turnus- og ressursstyringssystem) og en controller. Staben har det direkte ansvaret for kommunens egne økononomifunksjoner, kommunens skatteregnskap og økonomifunksjonene for tre stiftelser. I tillegg involveres staben i andre forhold/saker av økonomisk karakter og internkontroll.

I tillegg yter staben økonomitjenester gjennom Agresso til følgende virksomheter med kommunalt eierskap, basert på inntektsgivende tjenesteavtaler:

- Midt-Hedmark brann- og redningsvesen IKS
- Sør-Østerdal Interkommunale Renovasjonsselskap IKS
- SØIR Husholdning AS
- SØIR Næring AS
- Labpartner AS
- Elverum kirkelige fellesråd
- Elverum kommunale pensjonskasse
- Terningen Arena Idrett og Kultur AS
- Terningen Arena Idrett og Kultur Drift AS

Målet med leveranse av tjenester til denne næringsvirksomheten hvor kommunen selv er en betydelig eier, er todelt. For det første sikrer vi virksomhetene rimelige tjenesteleveranser gjennom stordriftsfordeler og et tilnærmet selvkostprinsipp i tjenesteavtalene. For det andre bygger vi et større og mer kompetanserikt fellesskap innenfor økonomiområdet, og blir selv ut fra størrelse innenfor økonomistaben mindre sårbare ved ferie og fravær.

Personalstaben

Personalstaben produserer støttetjenester på to hovedområder: Vi ivaretar og videreutvikler den overordnede arbeidsgiverstrategien, og vi er en faglig støtte for kommunens ledere på personalfunksjonene. Personalstaben bidrar til oppfølging og videreutvikling av organisasjonen. Det innebærer at vi skal:

- utarbeide, oppdatere og følge opp kommunens system for personalforvaltning. I dette ligger alle reglementer og prosedyrer fra ansettelse til opphør av arbeidsforhold. Det omfatter også oppfølging og tilrettelegging av IA-arbeid og sykefraværsoppfølging. Alle slike dokumenter skal være digitalt tilgjengelige via kommunens kvalitetssystem på intranett. Staben leder og følger opp forhandlinger om ansattes lønns- og arbeidsvilkår.
- drive organisasjons – og ledelsesutvikling. Dette skjer gjennom ulike kompetansehevende tiltak, både individuelt og i grupper.
- bidra med kontinuerlig forbedring av arbeidsprosessene i tjenesteproduksjonen.
- være administrativt ansvarlig for tillitsvalgtordningen, vernetjenesten og lærlingeordningen.

Staben har totalt 8 medarbeidere.

Service- og IKT-staben

Service- og IKT staben er ansvarlig for og driver intern og ekstern tjenesteproduksjonen organisert i følgende enheter:

- IKT-drift og utvikling, som også drifter/leverer tjenester til kommunale og interkommunale selskaper.
- Kommunikasjon og service.
- Digitalt dokumentsenter (fellesarkiv).
- Boligsosialt team, er beskrevet under tjenesteområdet «Sosial tjenestebistand».
- Felles prosjekter som: «Bolig for alle», «Velferdsteknologi», Beredskaps- og Kommune-ROS (risiko- og sårbarhetsanalyse).

Staben disponerer totalt 26 årsverk.

Eiendomsstaben

Eiendomsstabens tjenesteproduksjon foregår i regi av enhetene

- Utleie
- Vedlikehold
- Drift
- Renhold
- Byggeprosjekter

Hver enhet har sin enhetsleder, under samlet ledelse av eiendomssjef. Tjenesteproduksjonen er særlig å:

- forvalte kommunens eiendomsportefølje med tilhørende FDV-dokumentasjon (FDV = forvaltning, drift, vedlikehold). Det innebærer å ivareta kommunens eierinteresser og forpliktelser, herunder verdibevaring, forsikring av kommunal eiendom, innleie- og festeavtaler samt forvaltning av interne og eksterne utleieavtaler.
- synliggjøre eiendomskostnader relatert til tjenesteproduksjon (internhusleiemodellen).
- gjennomføre og styrke tilstandsbasert vedlikehold av eiendomsmassen for å redusere etterslep.
- gjennomføre forsvarlig og kostnadseffektivt renhold og løpende drift.
- bidra til energiøkonomisering i byggene gjennom fysiske og organisatoriske tiltak.
- utføre saksbehandling i henhold til lovverk knyttet til enhetenes ansvarsområder.
- gjennomføre investeringsprosjekter i henhold til årsplan med fokus på bærekraftige kvaliteter, framdrift og økonomi.
- avhende overflødig eiendom, bygg og anlegg (EBA) i henhold til vedtak, samt erverve eiendom i henhold til gjeldende reguleringsplaner.

Staben disponerer totalt 93 årsverk.

Planlagt utviklingsarbeid

Utviklingsarbeid i Økonomistaben i 2018:

Økonomisystemet ble oppgradert i slutten av 2015 og det har gjennom 2016 og 2017 blitt tatt i bruk mye ny funksjonalitet. Dette arbeidet fortsetter i 2018:

- Kommunens økonomisystem med tilhørende forsystemer må videreutvikles for å imøtekomme sentrale myndigheters forventninger om økt digitalisering og effektivisering i offentlig sektor. Det er meldt inn et behov for midler til anskaffelser av moduler/lisenser og konsulenttimer i dette arbeidet (eget tiltak i investeringsbudsjettet). Eksempler på moduler/områder det vil settes fokus på er e-handel, timeregistrering, automatisering av filtransport til/fra økonomisystemet, samt HR-området ved å ta i bruk skreddersydde rapportløsninger for lønns- og personaldata.
- Oppgraderingen fører til at en rekke interne prosedyrer og rutiner vil gjennomgås i løpet av 2018 med LEAN-prinsipper som metode, for å forenkle hverdagen hos våre brukere. I kommunens LEAN-arbeid vil det være naturlig å se på forhold mellom stab/støtte og sektorer. Dette vil også innebære en gjennomgang av kommunes økonomireglement med tanke på rolleavklaringer og hensiktsmessige fordeling av ansvar, myndighet og oppgaver. Målet må være ha gode og rasjonelle rutiner og god kvalitet på arbeidet som gjøres.
- Arbeide for økt bruk av EHF-faktura både inn fra leverandører og ut til næringskunder. Samtidig arbeide for økt bruk av e-faktura mot våre privatkunder. Dette gir både intern effektivisering og besparelser i porto for utgående fakturaer.

Utviklingsarbeid i Personalstaben i 2018:

- **Arbeidsgiverstrategi:** Implementering av arbeidsgiverstrategien skjer blant annet gjennom kommunens lederutviklingsprogram. Det er innført en ny 4. kursdag hvor elementer i arbeidsgiverstrategi og 10-faktor medarbeiderundesøkelsen er tema.
- **Medarbeiderundersøkelsen 10-faktor:** Denne ble første gang gjennomført i november 2016. Resultatene fra undersøkelsen er et viktig grunnlag for å utvikle gode arbeidsforhold og gode kommunale tjenester. Det er fra personalstaben planlagt tiltak for å bistå ledere i oppfølgingen av medarbeiderundersøkelsen.
- **Lederutvikling:** Kommunens eget program for lederutvikling er blitt gjennomført for 5. gang i 2017. Ca. 100 ledere har siden november 2015 gjennomført programmet. Vi har til hensikt å kjøre programmet hvert 2. år fremover. I løpet av 2018 er målet å etablere en 5.kursdag hvor verktøy, prinsipper og filosofi knyttet til kontinuerlig forbedring (LEAN-konseptet) er tema.
- **Tilsetting/rekruttering.** Vi har startet arbeidet med å revidere og videreutvikle våre rutiner for tilsetting og rekruttering. Hensikten er å dyktigjøre kommunens ledere med å få rett person på rett plass.
- **«Ned med sykefraværet»:** Elverum kommune er deltager i en større satsing i regi av KS sammen med 32 andre kommuner, der målet er et redusert sykefravær innenfor de sektorer hvor dette er høyest. I denne satsingen blir ledere og ansatte presentert for et nytt verktøy, «dialogduken». Denne måten å tenke nærvær på setter i stor grad fokus på ledelse, involvering og medarbeiderskap. Sistnevnte temaer er sammenfallende med vårt fokus i arbeidsgiverstrategien, kommunens lederutviklingsprogram og det som måles i 10-faktor medarbeiderundersøkelsen.
- **Rutiner for lønnsfastsettelse:** Vi har satt ned en arbeidsgruppe som skal lage rutiner/veilder for ledere vedrørende lønnsfastsettelse. Denne skal forklare hvordan lønn i Elverum kommune fastsettes ved tilsetting, samt hvordan denne reguleres og hvorfor det er slik. Hensikten er å få lik praksis rundt lønnsfastsettelse, og skape bedre forståelse for hvordan lønn fastsettes og reguleres i kommual sektor**.**

Utviklingsarbeid i Service- og IKT staben i 2018:

- Kommunen skal realisere et digitalt førstevalg (ref Norge.no), det vil si at den primære kommunikasjonskanalen mellom kommunen og innbyggere/næringsliv/det offentlige skal være digital.
- Digitale tjenester må etableres på en felles robust og sikker plattform med moderne verktøy og støtte i tjenesteproduksjonen.
- Felles arkivkjerne – sak/arkiv + fagsystemer

- Oppgradering til office2016 Exchange – migrering av domene – skytjenester
- Gode kommunikasjonskanaler i digitale flater, sosiale medier, nettsider, eDialog
- Min Eiendom – tilgjengelig gjøre dokumenter til innbyggerne – selvbetjening
- Kvalitetssystem – behandling av store mengder personopplysninger krever at kommunen har system for internkontroll og personvernombud/personvern rådgiver med spesialkompetanse i informasjonssikkerhet.
- En digital kommune krever høyhastighetsbredbånd i hele kommunen. Det må settes fart i utbygging i samarbeid med leverandører og innbyggerne.

Utviklingsarbeid i Eiendomsstaben i 2018

- I samsvar med planverk vil utviklingsarbeid i 2018 innenfor eiendomsfunksjonene i særlig grad være å:

- utarbeide og revidere avfallsplaner.
- utarbeide handlingsplan for å trappe opp vedlikeholdsrammen for å hente inn etterslep på bygningsvedlikehold. Dette skal bidra til at bygg ikke blir stengt og at behovet for rehabiliteringsprosjekter elimineres.
- utrede helsesenteret (helsestasjon) som mulig bygg for samlokalisering av Enhet for drift med tilhørende effektivisering av ressursbruk.
- kontrahere rammeavtale for renholdstjenester for å sikre daglig drift ved fravær og behov utover gjeldende renholdsplan.
- videreføre fokuset på økt bruk av tre i kommunens byggeprosjekter, jfr. kompetanseprogrammet for økt bruk av tre (Fylkesmannen i Hedmark og Oppland).
- videreføre det kontinuerlige forbedringsarbeidet med LEAN-konseptet for å sikre effektiv ressursbruk og samarbeid både internt i staben og mellom sektorene i kommunen.
- etablere en enhetlig og felles prosjektstrategi med tilhørende webhotelløsning (prosjektportalen).
- videreføre fokuset på innovative anskaffelser – koordinert med NHOs leverandørutviklings-program og ERNU (ElverumRegion Næringsutvikling AS)
- følge opp ZEN-ambisjonen (Zero emission Neighbourhood) for ny bydel i Ydalir i samarbeid med Elverum tomteselskap – fokus på bygging av skole og barnehage.

Barnehage

Funksjoner og tjenester innenfor tjenesteområdet

Tjenesteområdet «Barnehage» er gruppert på funksjoner med tilhørende tjenester som vist i tabell og tekst under, med budsjett- og regnskapstall i 1.000 kroner:

Tjenesteområde med tilhørende funksjonsgrupper	Regnskap 2016	Budsjett 2017	Budsjett 2018
20 Barnehage			
201 Førskole	139 240	137 639	143 143
211 Styrket tilbud til førskolebarn	8 855	7 098	6 639
221 Førskolelokaler og skyss	9 527		
Totalsum	**157 622**	**144 737**	**149 782**

Tabell: Funksjoner innenfor tjenesteområdet barnehage med regnskapstall og budsjettall (1.000 kroner). Kostnadstallene viser kommunens samlede kostnader til lønn, sosiale kostnader og innkjøp av varer og tjenester til tjenesteområdet barnehage – nettokostnad etter innberegning av foreldrebetaling.

Funksjon 201 – Førskole – inneholder tjenestene:

- Kommunal barnehagedrift
- Privat barnehagedrift (dvs. kommunens økonomiske bidrag til private barnehager, samt den kommunale tilsynstjenesten overfor private barnehager.)

Funksjon 211 inneholder tjenestene:

- styrket spesialpedagogisk opplæring til førskolebarn med særskilte behov
- tiltak for to-språklige
- ekstra assistanse og tilsyn/omsorg

Funksjon 221 inneholder tjenestene:

- barnehagelokaler og uteanlegg
- skyss av barn som har vedtak om dette

Målgrupper for tjenestene

Målgruppe for tjenestene er alle barn i førskolealder i Elverum kommune.

Lovgrunnlag - Statistikk - Fakta

Tjenesteproduksjonen foregår i henhold til barnehageloven. En vesentlig intensjon er at barna skal utvikle sin basiskompetanse gjennom lek og læring i et sosialt samspill med andre barn og voksne.

Planverk på tjenesteområdet

Elverum kommune har nylig utviklet og godkjent (kommunestyret mai 2017) egen strategisk plan: «Utdanning i Elverum 2017 – 2022». Denne er plangrunnlaget for bl.a. tjenesteområdet barnehage. Se planen her: https://www.elverum.kommune.no/files/Planer-og-strategier/Strategisk-plan-utdanning-i-Elverum.pdf.

Mål for tjenesteproduksjonen – målekort 2018

På grunnlag av langsiktige mål i kommuneplan, den strategiske planen: «Utdanning i Elverum 2017 – 2022» og overordnede mål i denne Handlings- og økonomiplanen, er det satt arbeidsmål for tjenesteområdet «Barnehage» for 2018. Målene for tjenesteproduksjonen for 2018 er vist som indikatorer for funksjonene/tjenestene. Indikatorene korresponderer med indikatorer i den strategiske planen «Utdanning i Elverum 2017 – 2022». Indikatorene gjør det mulig å følge utvikling over tid og viser om kortsiktige (1 år) og langsiktige (flere år) mål nås.

201: Barnehage. Indikatorer på tjenestekvalitet	**Resultat 2016**	**Mål 2017**	**Mål 2018**
Opprettholde 100% barnehage dekning utfra antall søkere i henhold til barnehageloven.	100%	100 %	100%
BRUKERUNDERSØKELSE/KARTLEGGING: Kultur for læring Alle barnehager skal delta i utviklingsarbeidet Kultur for Læring i regi av Fylkesmannen i Hedmark. Her vil det i 2017, 2019 og 2021 gjennomføres brukerundersøkelser/kartlegging rettet mot ansatte, barn og foresatte. I denne perioden erstatter denne kartleggingen brukerundersøkelsene som tidligere har vært benyttet. Det blir ikke satt mål for indikatorer før etter første kartlegging. Undersøkelsen benytter en poengskala der 500 er gjennomsnittet for Hedmark. Indikatorer på de 3 dimensjonene under vil bli tatt med inn fra foreldreundersøkelsen:			
Informasjon og samarbeid			
Tilfredshet			
Aktiviteter			

Organisering av tjenesteproduksjonen

Barnehagetilbudet i Elverum kommune er organisert gjennom ti kommunale barnehager samt åtte private barnehager med cirka 550 barn samlet i de kommunale og 550 barn i de private barnehagene (høsten 2017). De kommunale tjenestene innen tjenesteområdet «Barnehage» produseres av Sektor for utdanning med sine organisatoriske enheter:

- Sorenskrivergården – 5 avdelinger
- Terningen – 5 avdelinger
- Solkroken – 3 avdelinger
- Søbakken – 3 avdelinger
- Husmorlagets hus – 2 avdelinger
- Stavåsbakken – 4 avdelinger
- Bakkebygrenda – 3 avdelinger
- Vestad – 3 avdelinger
- Fjeldmoravegen – 3 avdelinger
- Kirkeby – 2 avdelinger

Sektor for utdanning er tillagt veiledningsplikt og tilsynsansvaret overfor de private barnehagene i kommunen i henhold til §8 og §16 i barnehageloven. Sektoren innvilger, etter søknad, redusert foreldrebetaling og gratis kjernetid til barn fra familier med lav inntekt i henhold til barnehagelovens § 15.

Planlagt utviklingsarbeid 2018

Utviklingsarbeid i 2018 innenfor tjenesteområdet «Barnehage» vil i særlig grad være å:

- delta i utviklingsarbeidet Kultur for Læring. Alle barnehagene i Elverum, både de kommunale og de private, skal delta i det treårige utviklingsarbeidet Kultur for Læring. Høsten 2017 vil alle barnehager gjennomføre en kartleggingsundersøkelse utarbeidet av SEPU (Senter for praktiskrettet utdanningsforskning). Resultatene vil bli bearbeidet våren 2018.
- gjennomføre Jåttamodellen – en metode i forbindelse med tilknytning og tilvenning av nye barn og familier. En barnehage er pilot, med mulig videreføring i alle barnehager.
- videreutvikle bruken av programmet «Mitt valg» i alle barnehager. «Mitt valg» er et program, i regi av Lions, for utvikling av læringsmiljø og læring av sosial og emosjonell kompetanse.
- drive veiledning av nyutdannede barnehagelærere.
- gjennomføre Minikursprogram – kurs for assistenter og fagarbeidere.

implementering av den nye rammeplanen gjennom:

- Fagforum for barnehagelærere
- Minikurs for assistenter/fagarbeidere
- Styre/ledermøter
- Arbeid i hver enkelt barnehage

Skole

Funksjoner og tjenester innenfor tjenesteområdet skole

Tjenesteområdet «Skole» er gruppert på funksjoner med tilhørende tjenester som vist i tabell og tekst under, med budsjett- og regnskapstall i 1.000 kroner:

Tjenesteområde med tilhørende funksjonsgrupper	Regnskap 2016	Budsjett 2017	Budsjett 2018
21 Skole			
202 Grunnskole	193 092	192 297	193 810
213 Voksenopplæring	6 253	6 203	5 086
215 Skolefritidstilbud	2 159	1 115	1 959
222 Skolelokaler	38 845		
223 Skoleskyss	6 138	6 847	6 525
383 Musikk- og kulturskoler	5 351	5 025	4 925
Totalsum	**251 838**	**211 488**	**212 305**

Tabell: Funksjoner innenfor tjenesteområdet skole med regnskapstall og budsjettall (1.000 kroner). Kostnadstallene viser kommunens samlede kostnader til lønn, sosiale kostnader og innkjøp av varer og tjenester til tjenesteområdet skole.

Funksjon 202 – Grunnskole – inneholder tjenestene:

- Vanlig grunnskoleopplæring (10-årig grunnskole). **Grunnskolen i Elverum** gir tilpasset opplæring slik at hver enkelt elev stimuleres til høyest mulig grad av måloppnåelse i henhold til læreplanens kompetansemål. Følgende fem grunnleggende ferdigheter er integrert på det enkelte fags premisser: 1. kunne uttrykke seg muntlig; 2. kunne uttrykke seg skriftlig; 3. kunne lese; 4. kunne regne; 5. kunne bruke digitale verktøy.
- Spesialpedagogiske tiltak – enkeltvedtak med bakgrunn i sakkyndig tilråding fra PPT
- Mottaksenhet/-undervisning – særskilt mottaksenhet for innvandrerelever som mangler grunnleggende norskopplæring
- PPT i grunnskolen (pedagogisk/psykologisk tjeneste). PP-tjenesten bistår barnehage og skole med kompetanseutvikling og organisasjonsutvikling for å legge opplæringen bedre til rette for elever med spesielle behov.
- Logopedtjenesten i grunnskolen – denne tjenesten dekker tilbudet for barn, unge og voksne i Elverum kommune. Her inngår også salg til Sykehuset Innlandet.

Funksjon 213 – Voksenopplæring – inneholder tjenestene:

- Grunnskoleopplæring for voksne – opplæring til voksne som har rettigheter i henhold til introduksjonsloven og voksenopplæringsloven. **Elverum læringssenter** (voksenopplæringen) tilbyr norskopplæring med samfunnskunnskap for voksne fremmedspråklige som gir mulighet for kvalifisering til arbeidsliv og videre utdanning.
- Spesialundervisning for voksne – enkeltvedtak med bakgrunn i sakkyndig tilråding fra PPT.

Funksjon 215 – Skolefritidstilbud – inneholder tjenesten:

- Opphold i SFO – SFO (Skolefritidsordningen) skal være preget av trygghet, omsorg og opplevelser. Dette skal stimulere til vekst og utvikling, i naturlig samvær med andre barn og voksne.

Funksjon 222 – **Skolelokaler** – inneholder tjenesten:

- Skolelokaler og uteanlegg – tjenesten omfatter lokaler til opplæring i grunnskolen, voksenopplæring og kulturskole samt tilhørende uteanlegg.

Funksjon 223 – Skoleskyss – inneholder tjenesten:

- Skyss i grunnskolen – tjenesten til skoleelever som av forskjellige årsaker har rett til skyss til og fra skole.

Funksjon 383 – Musikk og kulturskole inneholder tjenesten:

- Opplæring i kulturskolen – **Elverum kulturskole** gir barn og unge opplæring i kultur og kunstfag. Kulturskolen er et kompetansesenter innenfor ulike former for kulturuttrykk som er preget av høy faglig kvalitet, kreativitet og tverrfaglig miljø. Kulturskolen samarbeider tett med frivillige lag og foreninger.

Målgrupper for tjenestene

Tjenestene innenfor tjenesteområdet skole gis til målgruppene slik:

- Grunnskoletjenesten til alle barn og unge i Elverum i alderen 6 – 16 år.
- Skolefritidstilbudet for barn på 1.-4. trinn i grunnskolen samt på 5.-7. trinn for barn med spesielle behov.
- Voksne med rettigheter i henhold til introduksjonsloven og voksenopplæringsloven.
- PP-tjenesten for tilrettelegging for elever med spesielle behov.

Lovgrunnlag - Statistikk - Fakta

Tjenesteproduksjonen foregår i henhold til:

- Lov om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa.
- Lov om voksenopplæring.
- Lov om introduksjonsordning og norskopplæring for nyankomne innvandrere (introduksjonsloven).

Planverk på tjenesteområdet

Elverum kommune har nylig utviklet og godkjent (kommunestyret mai 2017) egen strategisk plan: «Utdanning i Elverum 2017 – 2022». Denne er plangrunnlaget for bl.a. tjenesteområdet barnehage. Se planen her: https://www.elverum.kommune.no/files/Planer-og-strategier/Strategisk-plan-utdanning-i-Elverum.pdf.

For grunnskolen finnes det i tillegg flere dokumenter som er tilknyttet den overordnede strategiske planen, og som gir ytterligere detaljerte føringer og rammer for driften, blant annet:

- Handlingsplan mot krenkende atferd
- Ordensreglement
- Handlingsplan for SFO
- Kommunale vedtekter for SFO
- Leseplan for 1. 10- klassetrinn
- Kommunal minstestandarder for den gode læringsøkt
- Planer for elevenes skolemiljø
- Reglement for skolens driftsstyrer/skolemiljøutvalg
- Virksomhetsplan/årshjul for virksomheten

Mål for tjenesteproduksjonen – målekort 2018

På grunnlag av langsiktige mål i kommuneplan, den strategiske planen: «Utdanning i Elverum 2017 – 2022» og overordnede mål i denne Handlings- og økonomiplanen, er det satt arbeidsmål for tjenesteområdet «Skole» for 2018. Målene for tjenesteproduksjonen for 2018 er vist som indikatorer for funksjonene/tjenestene. Indikatorene korresponderer med indikatorer i den strategiske planen «Utdanning i Elverum 2017 – 2022». Indikatorene gjør det mulig å følge utvikling over tid og viser om kortsiktige (1 år) og langsiktige (flere år) mål nås.

202: Grunnskole. Indikatorer på tjenestekvalitet	**Resultat 2016**	**Mål 2017**	**Mål 2018**
Nasjonale prøver 5. trinn: Leseferdighet – andel elever på nivå 1	25%	<20 %	<20 %
Nasjonale prøver 5. trinn: Engelsk – andel elever på nivå 1	20,6%	<20 %	<20 %
Nasjonale prøver 5. trinn: Regneferdighet – andel elever på nivå 1	17,8%	<15 %	<15 %
Nasjonale prøver 8. trinn: Regneferdighet– andel elever på nivå 1 og 2	30,1%	<20 %	<20%
Nasjonale prøver 8. trinn: Leseferdighet – andel elever på nivå 1 og 2	26,7%	<20 %	<20 %
Nasjonale prøver 8. trinn: Engelsk – andel elever på nivå 1 og 2	21,6%	<15 %	<15 %
Nasjonale prøver 9. trinn: Leseferdighet – andel elever på nivå 1 og 2	21,6%	<15 %	<15%
Nasjonale prøver 9. trinn: Regneferdighet – andel elever på nivå 1 og 2	16,3%	<15 %	<15 %
Gjennomsnittlig grunnskolepoeng	39,9	43	43
Prosentvis andel av elevene som ligger under 35 grunnskolepoeng skal ikke overstige	–	15%	15%
SFO brukerundersøkelse: Respektfull behandling (skala 1-6, 6 er høyest)	5,4	5,5	5,5
SFO brukerundersøkelse: Resultat for bruker (skala 1-6, 6 er høyest)	5,1	5,2	5,2
SFO brukerundersøkelse: Brukermedvirkning (skala 1-6, 6 er høyest)	4,6	4,7	4,7
Elevundersøkelse 7. trinn: Faglig utfordring (skala 1-5, 5 er høyest)	3,9	4,0	4,0
Elevundersøkelse 7. trinn: Mobbing på skolen – skala ? (skala 1-5, 1 er best).	1,3	1	1
LUS-leseutvikling, % andel barn på nivå 3 i LUS-trappa ved skolestart – tidlig innsats	93 %	95 %	95 %
Andelen elever som får spesialundervisning i henhold til § 5.1	8,8%	8,6%	8,6%

Andel skolestartere som mestrer utvalgte ferdigheter innenfor rammeplanens fagområde kropp, bevegelse og helse – tidlig innsats.	97 %	98 %	98 %
PC – tetthet i grunnskolen – antall elever per PC	3,3	2,6	2,6
383: Kulturskolen. Indikatorer på tjenestekvalitet	**Resultat 2016**	**Mål 2017**	**Mål 2018**
Antall brukere som svarer på brukerundersøkelsen skal økes	25%	50%	50%
Andel foresatte som mener at elevene har godt utbytte av opplæringen	87%	90%	90%
213: Voksenopplæring. Indikatorer på tjenestekvalitet	**Resultat 2016**	**Mål 2017**	**Mål 2018**
Andel elever i grunnskolen som gjennomfører eksamen i løpet av to år	100%	100 %	100%
Andelen som består norskprøve A1 skriftlig og muntlig	100%	100 %	100%
Andelen som består norskprøve A2 skriftlig og muntlig	67%	70 %	70%

Organisering av tjenesteproduksjonen

Tjenestene innen tjenesteområdet produseres av Sektor for utdanning med slik organisering:

Grunnskole

Per høsten 2017 er det 2483 elever i grunnskolen, hvorav 530 barn deltar i skolefritidsordningen. Tjenesteproduksjonen foregår i følgende enheter:

- Elverum ungdomsskole
- Hanstad barne- og ungdomsskole
- Frydenlund skole
- Søbakken skole
- Vestad skole, inneholder også forsterket enhet for elever med sammensatte hjelpebehov
- Lillemoen/Melåsberget skoler
- Hernes skole
- Sørskogbygda skole
- Kirkeby oppvekstsenter (barnehage og skole)
- Fjeldmora skole, skole for ungdom henvist av Sykehuset Innlandet med beliggenhet på Sanderud. Skolen er finansiert av fylkeskommunen med Elverum som arbeidsgiver.

PPT, læringssenter og kulturskolen

- Kulturskolen har 350 ordinære elever. I tillegg yter kulturskolen tjenester i barnehager og grunnskoler. Den selger også tjenester til kirken, kor og korps, lag/foreninger. Kulturskolen administrerer den kulturelle skolesekken rettet mot grunnskolen samt den kulturelle spaserstokken med de eldre som målgruppe.
- Elverum læringssenter (ELS) består av 3 avdelinger med totalt 145 elever.
- PPT arbeider med individ og systemsaker samt kompetanseutvikling ut mot brukere og ansatte.

Elverum kulturskole, Elverum læringssenter og PPT er organisert som egne enheter, stasjonert i kommunehuset Folkvang. PP-tjenesten er organisert som en felles tjeneste for Elverum, Åmot, Stor-Elvdal, Våler og Hedmark fylkeskommune.

Planlagt utviklingsarbeid 2018

Utviklingsarbeid i 2018 innenfor tjenesteområdet vil i særlig grad være**:**

- Deltagelse i prosjektet Kultur for læring i regi av Fylkesmannen i Hedmark. I 2018 vil skolene arbeider med resultatene fra kartleggingen som ble gjennomført i 2017.
- Foreldreskole for alle foreldre med elever på 1. klassetrinn er innført ved alle barneskolene under navnet «Hjerterom».

- Deltakelse i Inkluderende barnehage og skolemiljø i regi av Utdanningsdirektoratet. 3 årig utviklingsarbeid der Elverum er en av to kommuner i Hedmark som er blitt utvalgt til å delta.
- Pågående samarbeid mellom læringssenteret, enheten bosetting og introdukasjon og NAV med mål om å få flyktninger raskere ut i arbeidspraksis og arbeid. Dette er en videreføring av FIA (flyktninger i arbeid).
- Kulturskolen implementerer ny rammeplan for Norske kulturskoler i tråd med sentral veiledning.
- Et team sammensatt av lærere fra kulturskolen og grunnskolen samarbeider om musikkopplæring på 5 trinn på alle skoler. Dette er kulturskolens breddetilbud i rammeplanen, og sikrer at elever i grunnskolen får kompetanse på instrument og notelære ved bruk av melodika og rytmeinstrumenter i undervisningen. Hvis evalueringen av pilotprosjektet er positiv, er det et mål å utvide ordningen til å gjelde enda et trinn fra høsten 2018.
- Brasstastick for barn med spesielle behov. Initiativ ledet av kulturskolen i samhandling med grunnskolene og Elverum videregående skole, Solør videregående skole, kompetanseenhet på Vestad og bofellesskapene.
- Elverum kulturskole og Elverum læringssenter samarbeider om opplæring i norskfaget ved bruk av drama som metode. Og begge virksomhetene arbeider med Internasjonal uke, og har som mål mer kontinuerlig samarbeid gjennom hele skoleåret med tanke på å øke integreringen av flyktningfamilier.
- I samarbeid med Lions i Elverum får alle lærere på barnetrinnet kurset «Dette er mitt valg». Dette er et viktig holdningsarbeid for å hindre mobbing og antisosial atferd i Elverumsskolen. I tillegg er Frydenlund skole pilotskole for å prøve ut PALS. PALS er en skoleomfattende innsatsmodell. Den består av systematiske og effektive forebyggingstiltak som retter positiv oppmerksomhet mot alle skolens elever.
- Elverum kommune er MOT kommune. MOT er et viktig holdningsskapende arbeid rettet mot ungdom i Elverum.
- Samarbeid med firma EON Norway AS om bruk av VR og AR-teknologi i skolen med fokus på utvikling av læringsmoduler.

Barnevern

Funksjoner og tjenester innenfor tjenesteområdet

Tjenesteområdet «Barnevern» er gruppert på funksjoner med tilhørende tjenester som vist i tabell og tekst under, med budsjett- og regnskapstall i 1.000 kroner.

Tjenesteområde med tilhørende funksjonsgrupper	Regnskap 2016	Budsjett 2017	Budsjett 2018
23 Barnevern			
244 Barnevernstjeneste	8 609	11 521	9 365
251 Barneverntiltak i familien	6 712	-6 783	-20 865
252 Barneverntiltak utenfor familien	25 979	19 724	22 129
285 Tjenester utenfor ordinært kommunalt ansvarsområde	-50		14 659
Totalsum	**41 250**	**24 462**	**25 288**

Tabell: Funksjoner innenfor tjenesteområdet Barnevern med regnskapstall og budsjettall (1.000 kroner). Kostnadstallene viser kommunens samlede kostnader til lønn, sosiale kostnader og innkjøp av varer og tjenester til tjenesteområdet.

Funksjon 244 Barneverntjeneste inneholder tjenesten:

- Barneverntjeneste – tjenesten omfatter den grunnleggende saksbehandling innenfor barnevernet samlet, inkludert innkjøp av nødvendige tjenester.

Funksjon 251 Barneverntiltak i familien inneholder tjenesten:

- Barneverntiltak i familien – tjenesten omfatter tiltak til barn og familier i hjemmet.

Funksjon 252 Barneverntiltak utenfor familien inneholder tjenesten:

- Barneverntiltak utenfor familien – tjenesten omfatter drift av tiltak for barn der omsorgen er overtatt av barnevernet; fosterhjem, institusjoner eller andre tiltak under barnevernet.

Funksjon 285 Tjenester utenfor ordinært kommunalt ansvarsområde inneholder tjenesten:

- Enslige mindreårige flyktninger – tjenesten omfatter bosetting, drift og underhold av enslige mindreårige flyktninger i bofelleskap, i vertsfamilier og i hybler med oppfølging.

Målgrupper for tjenestene

Målgrupper for tjenestene er:

- Barn som har behov for bistand i familien for ikke å oppleve videre omsorgssvikt.
- Barn som etter barneverntjenesteloven har behov for nytt bosted/familie.
- Enslige mindreårige flyktninger i bofelleskap.

Lovgrunnlag - Statistikk - Fakta

Tjenesteproduksjonen foregår i henhold til:

- Lov om barneverntjenester
- Forvaltningsloven
- Introduksjonsloven – lovgrunnlaget for mottak og bosetting av flyktninger.

I 2016 kom det 288 bekymringsmeldinger til barneverntjenesten. Antall bekymringsmeldinger per august 2017 er 166. Per september 2017 er det 51 barn i Elverum som er bosatt utenfor hjemmet. Det har vært en økning i antall barn i denne gruppen, samt at mange familier har behov for tiltak i hjemmet for å forhindre omsorgsovertakelse.

Per oktober 2017 er det totalt 29 enslige mindreårige med flyktningbakgrunn som følges opp av Elverum kommune. 7 bor i Hamarvegen bofellesskap, 1 bor i fosterhjem og resten bor i hybel med tilsyn.

Planverk på tjenesteområdet

Kommunalt planverk i Elverum som i særlig grad er styrende for tjenesteproduksjon innenfor tjenesteområdet er:

- Kommuneplanens samfunnsdel – planens omtale av barn, unge og familier.
- Strategisk plan: Integrering i Elverum 2015 – 2019.
- Strategisk plan: Helse og omsorg i Elverum 2016 – 2020.

Mål for tjenesteproduksjonen – målekort 2018

På grunnlag av langsiktige mål i kommuneplan, i de strategiske planer (se over) og overordnede mål i denne Handlings- og økonomiplanen, er det satt arbeidsmål for tjenesteområdet «Barnevern» for 2018. Målene for tjenesteproduksjonen for 2018 er vist som indikatorer for funksjonene/tjenestene. Indikatorene gjør det mulig å følge utvikling over tid og viser om kortsiktige (1 år) og langsiktige (flere år) mål nås.

244: Barneverntjenesten. Indikatorer på tjenestekvalitet.	**Resultat 2016**	**Mål 2017**	**Mål 2018**
Antall fristoverskridelser for gjennomgang av melding	3	0	0
Andel barn med frivillige hjelpetiltak som skal ha utarbeidet tiltaksplan som evalueres hver 3. måned	68%	100 %	100%
	Resultat		

252: Barneverntiltak utenfor familien. Indikatorer på tjenestekvalitet.	Resultat 2016	Mål 2017	Mål 2018
Andel lovpålagte tilsyn i fosterhjem	100%	100%	100%
Andel av brukere med tiltak som øker ORS-score fra første behandling til slutt	–	–	70%

285: Enslig mindreårige flyktninger. Indikatorer på tjenestekvalitet.	Resultat 2016	Mål 2017	Mål 2018
Antall enslige mindreårige som bosettes	6	inntil 20	3
Andel enslige mindreårige i skole utdanning eller arbeid etter fylte 20 år	97%	95%	95%

Organisering av tjenesteproduksjonen

Barneverntjenestene produseres i hovedsak innenfor kommunens Sektor for familie- og helse, og er organisert i en egen enhet i sektoren med egen enhetsleder, en fagleder, to teamledere samt 14 saksbehandlere og en miljøterapeut. Enheten er videre delt inn i et undersøkelsesteam, tiltaksteam og omsorgsteam som har oppfølging i fosterhjem og øvrige tiltak.

Sektor for Utdanning, enhet for bosetting og introduksjon, har ansvar for tjenesten bosetting av enslige mindreårige flyktninger. I oktober 2017 ble det gjennomført en driftsendring, som innebærer at kommunen nå har samlet driften når det gjelder heldøgns bemannede bofellesskap til Hamarvegen. I tillegg har bosetting og introduksjon ansvar for oppfølging og tilsyn av enslige mindreårige flyktninger som bor på hybel med tilsyn.

Planlagt utviklingsarbeid 2018

Utviklingsarbeid i 2018 innenfor tjenesteområdet Barnevern vil i særlig grad være å:

- utvikle det tverrfaglige samarbeidet med andre enheter i kommunen for å forbedre forebyggende arbeid for å redusere saker til overtagelse av omsorg.
- videreutvikle bruk av fagsystem for gode styringsdata.
- etablere mobilt barnevern.
- oppstart digitalt arkiv.
- oppstart «post ut» via KS.
- implementere oversiktsverktøy for kostnadsendringer i barnevernet.
- fortsette det kontinuerlige forbedringsarbeidet med LEAN-konseptet som verktøy.
- videreutvikle prosedyrer og implementering av prosedyre « nærnettverk» i Elverum kommune jf. lovendring.
- implementere Feedback informerte tjenester.

Helse – forebygging og behandling

Funksjoner og tjenester innenfor tjenesteområdet

Tjenesteområdet «Helse – forebygging og behandling» er gruppert på funksjoner med tilhørende tjenester som vist i tabell og tekst under, med budsjett- og regnskapstall i 1.000 kroner:

Tjenesteområde med tilhørende funksjonsgrupper	Regnskap 2016	Budsjett 2017	Budsjett 2018
24 Helse			
231 Aktivitetstilbud – barn og unge	5 313	5 833	2 707
232 Forebygging – helsestasjons- og skolehelsetjeneste	12 117	12 011	12 402

233 Annet forebyggende helsearbeid	7722	7 429	10 739
234 Aktivisering og servicetjenester overfor eldre og funksjonshemmede	11 736	10 993	11 633
241 Diagnose, behandling, re-/habilitering	31 938	30 627	28 232
Totalsum	**68 826**	**66 893**	**65 713**

Tabell: Funksjoner innenfor tjenesteområdet Helse – forebygging og behandling med regnskapstall og budsjettall (1.000 kroner). Kostnadstallene viser kommunens samlede kostnader til lønn, sosiale kostnader og innkjøp av varer og tjenester til tjenesteområdet.

Funksjon 231 – Aktivitetstilbud – barn og unge inneholder tjenestene:

- Ungdommens hus og Hernes fritidsklubb – tjenesten er for alle i alder 10-20 år, i tjenesten inngår gruppeaktiviteter, ferieklubb/åpen hall, Ungdommens kulturmønstring og andre enkeltarrangementer.

Funksjon 232 – **Forebygging – helsestasjon- og skolehelsetjeneste** inneholder tjenestene:

- Helsesøstertjeneste – smittevern og vaksinasjonsprogram, helsestasjonstjeneste til barn mellom 0-5 år, jordmortjeneste.
- Skolehelsetjeneste – for barn 6-18 år med tilstedetid på alle grunnskoler og videregåendeskoler og tilbud til høgskolestudenter.
- Psykisk helsearbeid – dvs. psykisk helsearbeid i helsestasjons- og skolehelsetjenesten.

Funksjon 233 – Annet forebyggende helsearbeid inneholder tjenestene:

- Miljørettet helsevern – interkommunal tjeneste i Sør-Østerdal.
- Samfunnsmedisinske tjenester og smittevern – tjeneste med kommuneoverleger, helsestasjonslege og psykologer.
- Folkehelsekoordinator – koordinering av en rekke tverrsektorielle tiltak for folkehelse, særskilte prosjekter, samarbeid med frivillige organisasjoner m.m.
- Frisklivssentralen – forebyggende helsearbeid til utsatte grupper (jfr. folkehelseprofilen for kommunen)
- Barne og familieteam – Forebyggende tiltak, familieveiledning og tiltak overfor utsatte barn og unge.
- SMISO Elverum – Senter mot incest og seksuelle overgrep – et lavterskel tilbud og hvor Elverum er vertskommune.
- Krisesenter – interkommunal tjeneste som utøves fra Krisesenteret i Hamar.
- Tilskudd til private og interkommunale tiltak – tilskudd til Møteplassen.

Funksjon 234 – Aktivisering og servicetjenester overfor eldre og funksjonshemmede inneholder tjenestene:

- Transporttjenester for eldre og yrkes- og utviklingshemmede til og fra dagaktiviteter/dagopphold.
- Aktivitet og kulturaktiviteter for funksjonshemmede – her ligger Sundsvoll dagaktivitetssenter.
- Støttekontakter – fritidsaktiviteter med bistand.

Funksjon 241 – Diagnose, behandling, re-/habilitering inneholder tjenestene:

- Avtaleleger – kommunens avtaler med fastleger.
- Interkommunal legevakt
- Turnusleger
- Tilsynsleger – i sykehjem, på helsestasjon, legetjenester på IKAD-plasser (interkommunal akutte døgnplasser) for somatikk og psykiatri.
- Fysioterapitjeneste – tilskudd til drift av private fysioterapitjenester.
- Psykologtjeneste
- Kommunal logopedtjeneste

Målgrupper for tjenestene

Målgrupper for tjenestene på tjenesteområdet «Helse – forebygging og behandling» er:

Innbyggere i Elverum og personer som oppholder seg i kommunen som har rett til en eller flere av de aktuelle tjenestene. Tjenestene gis i samsvar med lov og forskrift og særskilt vedtak, og gjelder mer spesifikt:

- jordmortjenester til alle gravide.
- barn og ungdom – fra 0 – 20 år
- ungdom og studenter på Høgskolen i Innlandet.
- barn, unge og voksne med rus problemer, psykiske utfordringer/lidelser, som trenger hjelp eller bistand for å mestre egen livssituasjon.
- personer som trenger fastlegetjenester eller fysioterapi.
- personer i alle aldre med akutt skade eller sykdom.
- personer med kronisk sykdom, funksjonssvikt og deres pårørende.
- yrkes- og utviklingshemmede med behov for støttekontakt, aktivitet og fritid med bistand.
- pasienter på sykehjemmene som trenger legetilsyn.
- foreldre som ønsker veiledning i foreldrerollen / miljøterapi i hjemmet

Lovgrunnlag - Statistikk - Fakta

Kommunens tjenester til helse, forebygging og behandling ytes med hjemmel i Lov om helse- og omsorgstjenester. Tjenestetilbudet skal være i overensstemmelse med lokale og nasjonale mål og faglige veiledere og skal foregå innen for rammen av forsvarlighet på hele tjenesteområdet.

Øvrige lover som i særlig grad er ramme for tjenesteproduksjonen er:

- Lov om barneverntjenester.
- Lov om vern mot smittsomme sykdommer (smittevernloven).
- Lov om helsepersonell.
- Folkehelseloven.
- Psykisk helsevernloven.
- Pasient- og brukerrettighetsloven.

Planverk på tjenesteområdet

Kommunalt planverk som i særlig grad er styrende for tjenesteproduksjon innenfor tjenesteområdet er:

- Kommuneplanens samfunnsdel – særskilt kapitlet om Livskvalitet og velferd.
- Strategisk plan: Helse og omsorg i Elverum 2016 – 2020.
- Strategisk plan: Folkehelsearbeid i Elverum 2013 – 2017.
- Strategisk plan: Integrering i Elverum 2015 – 2019.
- Strategisk plan: Barnefattigdom – bekjempelse og forebygging 2013-2016.
- Strategisk plan: Idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv i Elverum – 2014 – 2018.
- Legeplan
- Fysioterapiplan

Mål for tjenesteproduksjonen – målekort 2018

På grunnlag av langsiktige mål i kommuneplan, i de strategiske planer (se over) og overordnede mål i denne Handlings- og økonomiplanen, er det satt arbeidsmål for tjenesteområdet «Helse – forebygging og behandling» for 2018. Målene for tjenesteproduksjonen for 2018 er vist som indikatorer for funksjonene/tjenestene. Indikatorene gjør det mulig å følge utvikling over tid og viser om kortsiktige (1 år) og langsiktige (flere år) mål nås.

231 – Aktivitetstilbud barn og unge. Indikatorer på tjenestekvalitet.	Resultat 2016	Mål 2017	Mål 2018

Planlagte åpne dager på Ungdommens Hus og Hernes fritidsklubb	257	280	–
Antall besøkende Ungdommens hus / Hernes fritidsklubb			9500
Ferieklubb, totalt antall deltagere på aktiviteter	454	550	550
Sommeråpent Ungdommens hus antall dager	10	15	15
Åpne dager etter skoletid på Ungdommens hus	111	111	–
232 – Forebygging – helsestasjons- og skolehelsetjeneste. Indikatorer på tjenestekvalitet.	**Resultat 2016**	**Mål 2017**	**Mål 2018**
Alle gravide skal få tilbud om det nettbaserte programmet «Mamma Mia»		100%	100%
Andel nye bosatte flyktninger som får tilbud om 5 konsultasjoner/4-ukers program	–	–	100%
233 – Annet forebyggende helsearbeid. Indikatorer på tjenestekvalitet.	**Resultat 2016**	**Mål 2017**	**Mål 2018**
Tilbakemelding etter tilsyn /befaring i miljørettet helsevern.	4 uker	4 uker	4 uker
Andel avvik fra svarfrist på høringsuttalelser i miljørettet helsevern.	0 %	0 %	0 %
Andel av brukere i klinisk oppfølging , som øker ORS-score (måling av kvalitet på behandlingen) fra første behandling til slutt.	–	80%	70 %
Andel av gravide, samt de som har født i løpet av siste 6 måneder som deltar i fysisk aktivitet ved Frisklivssentralen.	20%	20%	20%
234 – Aktivisering og servicetjenester overfor eldre og funksjonshemmede. Indikatorer på tjenestekvalitet.	**Resultat 2016**	**Mål 2017**	**Mål 2018**
Antall timer bistand til brukere som har rettigheter til og behov for hjelp til å ha en meningsfylt fritid, snitt timer per måned.	12	12	12
Antall personer med nedsatt funksjonsevne som mottar aktivitetstilbud på dagsenter per år.	11	13	15
241 – Diagnose, behandling, re-/habilitering. Indikatorer på tjenestekvalitet.	**Resultat 2016**	**Mål 2017**	**Mål 2018**
Andel helsepersonell som tilfredsstiller kompetansekrav i akuttmedisinforskriften	80%	85%	100%
Antall klagesaker i legevakt/avvik – mindre enn	2	<10	<6
Andel av pasienter/brukere som øker ORS-score fra første behandling til slutt.	–	80%	70 %

Organisering av tjenesteproduksjonen

Tjenestene innen tjenesteområdet produseres i flere sektorer og staber som følger:

- **Sektor Familie- og helse** ivaretar tjenesteproduksjonen for de aller fleste tjenestene på tjenesteområdet – unntakene framgår under:
- **Folkehelsekoordinatoren** er plassert i Samfunnsutviklingsstaben i tilknytning til Rådmannskontoret.
- **Sektor for kultur** ivaretar tjenesteproduksjonen vedrørende Ungdommens hus og Hernes fritidsklubb, transporttjenesten til og fra dagaktiviteter samt støttekontakttjenesten.
- **Sektor for PRO** ivaretar tjenesteproduksjonen v/Sundsvoll dagaktivitetssenter.

Planlagt utviklingsarbeid 2018

Utviklingsarbeid i 2018 innenfor tjenesteområdet vil i særlig grad være å:

- implementere LEAN som filosofi og metode.
- videreutvikle tverrfaglig samarbeid med skole og helsesøster ved barns overganger fra barnehage – skole, skole – ungdomsskole – videregående skole.
- starte arbeidet med å utvikle egen helsestasjon for gutter.
- implementering av recovery-orientert arbeid i flere enheter (behandlingsprogram om livsmestring).
- strategisk arbeid mot vold i nære relasjoner, tvangsekteskap, kjønnslemlestelse, radikalisering, selvmord og selvskading.
- Implementere Feedback informerte tjenester i klinisk oppfølging.
- Kvalitetssikre dokumentasjon av nødvendig helsehjelp og saksbehandlingsrutiner.
- Kompetanseheving i taushetsplikt og samarbeid på tvers.
- Videreutvikle mestringstilbud og arbeid ved frisklivssentralen i h t føringer for folkehelsearbeid i statsbudsjettet.
- Utvikling av oppgaver og tjenester i helsehuset, bl.a nye funksjoner i legevakten.
- Forebygge og håndtere vold og trusler mot helsepersonell jmf. Arbeidsmiljøloven.
- Videreføre Ungdommens hus som MOT-arena i samarbeid med Elverum Ungdomsskole og MOT-kontakter.

Pleie og omsorg

Funksjoner og tjenester innenfor tjenesteområdet

Tjenesteområdet «Pleie og omsorg» er gruppert på funksjoner med tilhørende tjenester som vist i tabell og tekst under, med budsjett- og regnskapstall i 1.000 kroner:

Tjenesteområde med tilhørende funksjonsgrupper	Regnskap 2016	Budsjett 2017	Budsjett 2018
53 Pleie og omsorg			
253 Pleie, omsorg, hjelp og re-/habilitering i institusjon	178 643	148 433	156 044
254 Kjernetjenester knyttet til pleie, omsorg, hjelp	157 254	152 238	164 680
256 Akutt helse- og omsorgstjenesten	4 477	4 982	4 095
261 Institusjonslokaler	22 063		
Totalsum	**362 437**	**305 654**	**324 819**

Tabell: Funksjoner innenfor tjenesteområdet pleie og omsorg med regnskapstall og budsjettall (1.000 kroner). Kostnadstallene viser kommunens samlede kostnader til lønn, sosiale kostnader og innkjøp av varer og tjenester til tjenesteområdet. Inntekter fra brukerbetalinger og refusjoner kommer i tillegg og blir til tjenesteområdets bruttobudsjett som grunnlag for den samlede tjenesteproduksjonen.

Funksjon 253 Pleie, omsorg, hjelp og re-/habilitering i institusjon inneholder tjenestene:

- Pleie og omsorg i institusjon – omfatter også langtids-, rehabiliterings- og andre korttids- og avlastningsopphold.
- Drift av kjøkken og kantine i institusjon
- Dagopphold og aktivitet

Funksjon 254 Kjernetjenester knyttet til pleie, omsorg, hjelp inneholder tjenestene:

- Transporttjenester.
- Hjemmetjenester – herunder helsehjelp og psykisk helsetjeneste, matutkjøring, trygghetsalarm, avlastning utenfor institusjon , omsorgslønn, opplæring, lavterskel tjenester for rus og psykisk helse, heldøgns bemannet omsorgsbolig.
- Hjemmehjelp – praktisk bistand – daglige gjøremål.

- Brukerstyrt personlig assistanse (BPA)
- Fysio- og ergoterapitjenester
- Formidling av tekniske hjelpemidler fra NAV i tillegg til at kommunen har eget lager for korttidsutlån.

Funksjon 256 Akutt helse- og omsorgstjenesten inneholder tjenestene:

- Akutthjelp helse- og omsorgstjenesten – Elverum kommune er administrativ vertskommune for tjenesten innen somatisk helsehjelp, som ytes av sektor for pleie, rehabilitering og omsorg. Sektor for familie og helse har ansvar for kommunale øyeblikkelig-hjelp-plasser innen psykisk helsetjeneste.

Funksjon 261 Institusjonslokaler inneholder tjenesten:

- Renhold, drift og vedlikehold av institusjonslokaler .

Målgrupper for tjenestene

Målgrupper for pleie- og omsorgstjenestene er innbyggere i Elverum som, i henhold særskilt vedtak og i samsvar med lov og forskrift, har rett til en eller flere av de aktuelle tjenestene.

Målgruppen for helse- og omsorgstjenestene er personer i alle aldre med akutt skade eller sykdom, personer med kronisk sykdom eller funksjonssvikt, personer med pleie- og omsorgsbehov som de selv ikke kan mestre. Tjenestene gis i hjemmet, i bofellesskap, omsorgsbolig eller i institusjon.

Lovgrunnlag - Statistikk - Fakta

Helse- og omsorgstjenestene er lovpålagte, og en del av samfunnsoppdraget kommunen har. Det er særskilte statlige føringer for hvordan kommuner skal utøve helse- og omsorgstjenester. Tjenestene skal være i overenstemmelse med både lokale og nasjonale mål og faglige veiledere. De vesentligste lover på området er:

- Lov om helse- og omsorgstjenester
- Lov om pasient- og brukerrettigheter
- Lov om helsepersonell

Planverk på tjenesteområdet

Kommunalt planverk som i særlig grad er styrende for tjenesteproduksjon innenfor tjenesteområdet er:

- Strategisk plan: Helse og omsorg i Elverum 2016 – 2020.
- Strategisk plan: Folkehelsearbeid i Elverum 2013 – 2017.
- Strategisk plan: Integrering i Elverum 2015 – 2019.

Mål for tjenesteproduksjonen – målekort 2018

På grunnlag av langsiktige mål i kommuneplan, i de strategiske planer (se over) og overordnede mål i denne Handlings- og økonomiplanen, er det satt arbeidsmål for tjenesteområdet «Pleie og omsorg» for 2018. Et særlig viktig mål på tjenesteområdet «Pleie og omsorg» er å sikre at den enkelte får mulighet til å leve og bo selvstendig. Den enkelte tjenestemottaker sikres et aktivt og meningsfylt liv og en tilværelse i fellesskap med andre. En verdig avslutning på livet, som ivaretar den enkeltes individuelle behov, skal også ivaretas.Målene for tjenesteproduksjonen for 2018 er vist som indikatorer for funksjonene/tjenestene. Indikatorene gjør det mulig å følge utvikling over tid og viser om kortsiktige (1 år) og langsiktige (flere år) mål nås.

253: Pleie, omsorg, hjelp og rehabilitering i institusjon. Indikatorer på tjenestekvalitet.	**Resultat 2016**	**Mål 2017**	**Mål 2018**
Brukerundersøkelser sykehjem(forenklet undersøkelse, skala 1-2 og «vet ikke», 2 er best).			
Resultat for brukerne	1,9	–	1,9
Respektfull behandling	2,0	–	2,0

Brukermedvirkning	2,0	–	2,0
Pårørendeundersøkelser sykehjem (skala 1-6, 6 er best).			
Resultat for brukerne – pårørende	4,3	–	4,5
Respektfull behandling – pårørende	5,2	–	5,2
Brukermedvirkning – pårørende	4,2	–	4,5

Indikatorer for tjenesteproduksjonen i institusjon.			
Andel beboere i institusjon med aktive tiltaksplaner	100 %	100 %	100 %
Andel høgskoleutdannede i institusjonstjenesten	41 %	42 %	50%
Fallutredning er utført på alle pasienter i henhold til prosedyre	100 %	100 %	100 %
Andel pasienter som skal ha mål for habilitering/rehabilitering		100 %	100 %
Andel avdelinger som gjennomfører lokal internrevisjon på tjenestekvalitet		100 %	100 %
Andel pasienter med langtidsvedtak med utført legemiddelgjennomgang		100 %	100 %
Andel pasienter med ernæringskartlegging utført i henhold til prosedyre	100 %	100 %	100 %
Andel pårørende som har fått tilbud om deltagelse på individuelle møter	100 %	100 %	100%
Andel saker hvor frister overholdes i kommunens ergo- og fysioterapitjeneste	60 %	70 %	100 %
Plasser institusjon av innbyggere 80 år eller over	18,2 %	18,1 %	18,1 %
Andel plasser avsatt til rehabilitering/habilitering	4,1 %	4,1 %	4,1 %
Andel plasser avsatt til tidsbegrenset opphold	17,3 %	16,3 %	17,3 %
Andel plasser i skjermet enhet for personer med demens	19,9 %	19,9 %	20,2%
254: Kjernetjenester knyttet til pleie, omsorg, hjelp. Indikatorer på tjenestekvalitet.	**Resultat 2016**	**Mål 2017**	**Mål 2018**
Pårørendeundersøkelser – tjenester til personer med nedsatt funksjonsevne (skala 1-6, 6 er best).			
Trygghet – pårørende	–	5,3	–
Respektfull behandling – pårørende	–	5,3	–
Informasjon – pårørende	–	5,1	–
Brukerundersøkelser hjemmebaserte tjenester (forenklet undersøkelse, skala 1-2 og «vet ikke», 2 er best).			
De ansatte utfører arbeidsoppgavene på en god måte	–	2,0	–
Jeg får den hjelpen jeg trenger slik at jeg kan bo hjemme	–	2,0	–
Jeg får være med å bestemme hvilken hjelp jeg skal motta	–	1,9	–
De ansatte behandler meg med respekt	–	2,0	–
Tjenesten jeg får hjemme gjør at jeg føler meg trygg	–	1,9	–
De ansatte snakker klart og tydelig slik at jeg forstår dem	–	2,0	–
Alt i alt, jeg er fornøyd med den hjemmesykepleien jeg får	–	1,9	–
Alt i alt, jeg er fornøyd med den praktiske bistanden (hjemmehjelpen)	–	1,9	–
Indikatorer for tjenesteproduksjon – tjenester til personer med nedsatt funksjonsevne.			
Andel tjenestemottakere som skal ha aktive tiltaksplaner i Gerica, med daglig journalføring.	100 %	100 %	100 %
Andel nye tjenestemottakere og de som er i risikogruppe i bofellesskap med gjennomført ernæringskartlegging.	100 %	100 %	100 %
Andel tjenestemottakere med gitt tilbud om brukersamtale 1 gang per år.	100 %	100 %	100 %
Andel høgskoleutdannede innen helse og sosialfag i tjenesteproduksjonen.	22 %	22 %	25 %
Andel helsefagarbeidere/hjelpepleiere/omsorgsarbeidere i tjenesteproduksjonen	60 %	60 %	60 %
Indikatorer for tjenesteproduksjonen – hjemmebaserte tjenester			
Gjennomsnittlig antall tildelte timer pr. uke, hjemmesykepleie	4,3 t/uke	4,0 t/uke	4,6 t/uke
Andel høgskoleutdannede i hjemmebasert omsorg	50 %	50 %	50 %
Etterspørre legemiddelgjennomgang av fastlege ved behov/bekymring og/eller hos brukere med ordinasjon på mange medikamenter		100 %	100 %
Andel plasser i institusjon og heldøgns bemannet bolig 80 år eller eldre	22 %	23 %	24 %
Ernæringskartlegging er utført på alle aktuelle brukere i henhold til prosedyre	60 %	100 %	100 %

Andel brukere i hjemmebasert omsorg med aktive tiltaksplaner	90 %	100 %	100 %
Aktivitetstilbud (dagopphold) – antall plasser for hjemmeboende		22 plasser	23 plasser
Indikatorer for tjenesteproduksjon – hjemmetjenester psykisk helse			
Antall med bo- og oppfølgingsavtale (psykisk helse)	12	17	20
Antall som mottar psykiske helsetjenester – kortvarig	–	180	220
Antall som mottar psykiske helsetjenester – langvarig (med vedtak)	–	200	180
Andel brukere som øker ORS score fra start til slutt	–	–	70 %
Døgnkontinuerlig dekning sykepleier (KAD)	–	90 %	100 %
Indikatorer for tjenesteproduksjonen – Tjenestekontoret – forvaltning			
Alle inneliggende pasienter på sykehus som har behov for endret tjenestetilbud etter utskriving, skal kartlegges samme eller påfølgende virkedag.			100 %
Antall UK (utskrivningsklare) døgn (somatikk)	543 døgn	500 døgn	250 døgn
Andel pasienter hvor det er mistanke om demenssykdom som skal få tilbud om kartlegging/utredning av kommunens demensteam – så fremt kartleggingen ikke er utført av lege/spesialisthelsetjenesten			100 %
Andel pasienter og pårørende som er rammet av kreft som skal få tilbud om kreftkoordinator og kreftsykepleier i hjemkommunen.			100 %
Andel tjenestemottakere som ønsker og har rett på personlig koordinator som skal få dette opprettet innen 1 måned etter søknad			100 %

Organisering av tjenesteproduksjonen

Tall fra Statistisk Sentralbyrå (KOSTRA; kommune stat rapportering) viser at Elverum kommune har en noe institusjonstung tjenesteprofil, og prioriterer hjemmebaserte tjenester til de eldste noe lavere enn sammenlignbare kommuner. Samlet mottar ca. 1360 innbyggere i Elverum per høsten 2017 en eller flere helse- og omsorgstjenester. Av disse mottar omlag 476 personer hjemmesykepleie, ca 250 personer mottar psykisk helsetjeneste, ca 180 personer mottar praktisk bistand hjemmehjelp, og ca 80 personer mottar praktisk bistand opplæring. 26 personer i Elverum kommune har BPA-ordningen (brukerstyrt personlig assistanse) per høsten 2017.

Pleie- og omsorgstjenestene produseres i følgende sektorer:

Sektor for pleie, rehabilitering og omsorg:

- Moen sykehjem og Sætre alders- og sykehjem med 140 plasser.
- Jotunhaugen rehabilitering og sykehjem og Lyngholtet sykehjem med 56 plasser.
- Hjemmebaserte tjenester fordelt på følgende avdelinger: Nord, Sør, Sentrum, Sætre, Jotuntoppen bo- og omsorgssenter og forsterket avdeling.
- Aktivitetstilbud (dagopphold) for eldre ytes i følgende lokaler: Moen sykehjem, Sætre alders- og sykehjem, Søndre Nyborg omsorgsbolig og Jotuntoppen omsorgssenter. Enhet for tjenester til personer med nedsatt funksjonsevne fordelt på følgende avdelinger: Loken, Sandbakken (interkommunalt), Sandmoen, Grøndalsbakken, Grønliveien, Søndre Nyborg, Jotunhaugen, Vestly avlastning og avdeling for tilrettelagt arbeid og aktivitet.

Sektor for familie og helse:

- Psykisk helse og rus: Helsehjelp, praktisk bistand til innbyggere i eget hjem, og i omsorgsboliger. Mestringstilbud og pårørendestøtte. Lavterskeltilbud for personer med rusproblemer gis på Annekset i samarbeid med frivillige organisasjoner.

Sektor for kultur:

- Transporttjenesten har ansvar for transport av personer til og fra ulike dagaktiviteter.
- Hjelpemiddellageret som formidler tekniske hjelpemidler fra NAV hjelpemiddelsentral, i tillegg korttidsutlån fra kommunalt hjelpemiddellager.

Planlagt utviklingsarbeid 2018

Utviklingsarbeid i 2018 innenfor tjenesteområdet vil i særlig grad være å**:**

- implementere LEAN som filosofi og metode for kontinuerlig forbedring.
- ivareta fag- og kompetanseutvikling gjennom å bidra i utviklingssenteret for sykehjem og hjemmetjenester. Hamar kommune er vertskommune, hvor kommunene Elverum og Stange er satelitter.
- styrke pasientsikkerheten med spesielt fokus på fallforebygging, legemiddelgjennomgang, forebygge urinveisinfeksjon og trykksår som noen av de prioriterte fagområdene i PRO.
- videreutvikle systemet for kvalitetssikring og internkontroll.
- styrke demensomsorgen ved å videreutvikle rollen som demenskoordinator og etablere demensteam. Videre samarbeide med Demensforeningen for å spre kunnskap om demenssykdom for Elverum kommunes innbyggere, og gjennomføre pårørendeskole.
- videreutvikle og evaluere effekten av innsatsteam som en tjeneste som gir brukeren mulighet for rehabilitering og økt mestring i eget hjem.
- bidra som aktiv prosjekteier i kommunalt velferdsteknologiprosjekt og deltaker i velferdsteknologiprosjektet i Sør-Østerdal regionen, samt starte arbeidet med å innføre velferdsteknologi som en del av helse- og omsorgstjenesten. Tverrfaglig og tverrsektoriellt arbeid for å sikre overgang fra analoge til digitale trygghetsalarmer, etablere digital plattform og responssenter.
- samarbeide med MHBR om brannsikkerhet for risikoutsatte grupper.
- delta i KOLS (kronisk obstruktiv lungesykdom) prosjekt i samarbeid med sykehus og høgskolen for å øke kunnskap om KOLS.
- utvikle aktivitetstilbudet til hjemmeboende personer med demenssykdom.
- ivareta bestemmelser om utførelse av arbeid som kan medføre fare for å bli utsatt for vold og trussel om vold.
- implementere recoveryorientert arbeid i rus og psykisk helse.
- strategisk arbeid mot vold i nære relasjoner, tvangsekteskap, kjønnslemlestelse, radikalisering, selvmord og selvskading.
- forebygge og håndtere vold og trusler mot helsepersonell – jfr. nye pålegg i Arbeidsmiljøloven.
- opptrappingsplan for rusarbeid, jamfør statlige føringer.
- implementere Feedback orienterte tjenester i rus og psykisk helsetjenester.
- videreutvikle mestringstilbud og satsing på intro-kurset «tankens kraft» i psykisk helse.

Sosial - tjenestebistand

Funksjoner og tjenester innenfor tjenesteområdet

Tjenesteområdet «Sosial – tjenestebistand» er gruppert på funksjoner med tilhørende tjenester som vist i tabell og tekst under, med budsjett- og regnskapstall i 1.000 kroner:

Tjenesteområde med tilhørende funksjonsgrupper	Regnskap 2016	Budsjett 2017	Budsjett 2018
75 Sosial – Tjenestebistand			
242 Råd, veiledning og sosialt forebyggende arbeid	11 745	12 529	15 845
243 Tilbud til personer med rusproblemer	786	1 158	1 337
265 Kommunalt disponerte boliger	-5 302	-15 397	-15 350
273 Kommunale sysselsettingstiltak	4 321	3 362	3 317
Totalsum	**11 550**	**1 652**	**5 149**

Tabell: Funksjoner innenfor tjenesteområdet sosial – tjenestebistand med regnskapstall og budsjettall (1.000 kroner). Kostnadstallene viser kommunens samlede kostnader til lønn, sosiale kostnader og innkjøp av varer og tjenester til tjenesteområdet. Funksjonen «Kommunalt disponerte boliger» viser husleieinntektene på kommunale utleieboliger.

Funksjon 242 Råd, veiledning og sosialt forebyggende arbeid inneholder tjenestene:

- Sosial rådgivning og veiledning.
- Administrasjon og støttefunksjoner på bosettings- og introduksjonsordningen.
- Skjenkekontroll.
- Gjeldsrådgivning.
- Utekontakten – oppsøkende virksomhet mot arenaer hvor barn og unge oppholder seg
- Oppfølgende team – lavterskel tilbud med oppfølging for barn og unge opp til 25 år og enslige, mindreårige flyktninger i egen bolig.

Funksjon 243 Tilbud til personer med rusproblemer inneholder tjenesten:

- Rusomsorg.

Funksjon 265 Kommunalt disponerte boliger inneholder tjenestene:

- Kommunale utleieboliger for vanskeligstilte.
- Omsorgsboliger.
- Bofellesskap.
- Bolig-/eiendomsforvaltning.
- Videreformidling av Husbankens virkemidler startlån og bostøtte.
- «Bolig for velferd 2016 – 2020» (utviklingsprogram i samarbeid med Husbanken).

Funksjon 273 Kommunale sysselsettingstiltak inneholder tjenesten:

- Tilrettelagt arbeid – Tjenesten utøves i Elverum for tiden gjennom Vedsentralen, Jobbsentralen og Askeladden tekstilverksted.

Målgrupper for tjenestene

Målgrupper for tjenestene er:

- Personer som trenger råd, veiledning, midlertidig bolig og oppfølging i forhold til rus, gjeldsrådgiving og økonomisk bistand.
- Personer som har behov for omsorgsboliger, bolig i og utenfor bofellesskap som trenger heldøgnsoppfølging og øvrige vanskeligstilte som trenger kommunal bolig.
- Personer med nedsatt funksjonsnivå mellom 18 og 67 år som har vedtak og behov for jobb eller aktivitet i henhold til helse – og omsorgstjenesteloven.
- Ungdom som følge av Utekontaktens oppsøkende virksomhet smat enslige mindreårige flyktninger.

Lovgrunnlag - Statistikk - Fakta

Tjenesteproduksjonen foregår i henhold til:

- Lov om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen (Sosialtjenesteloven)
- Lov om kommunale helse- og omsorgstjenester m.m.
- Lov om introduksjonsordning og norskopplæring for nyankomne innvandrere (introduksjonsloven).
- Avtale med Integrerings- og Mangfoldsdirektorstet (IMDI)
- Kommunestyrets vedtak om bosetting av flyktninger.

Elverum kommune har (per høsten 2017) 440 kommunalt disponerte boliger som er fordelt på 35.575 m^2.

Planverk på tjenesteområdet

Kommunalt planverk i Elverum som i særlig grad er styrende for tjenesteproduksjon innenfor tjenesteområdet er:

- Kommuneplanens samfunnsdel – særskilt kapitlet om Livskvalitet og velferd.
- Strategisk plan: Helse og omsorg i Elverum 2016 – 2020.
- Strategisk plan: Integrering i Elverum 2015 – 2019.

- Strategisk plan: Barnefattigdom – bekjempelse og forebygging 2013-2016
- Strategisk plan for NAV Hedmark 2016-2020.
- Alkoholpolitiske retningslinjer 2016 – 2020, vedtatt av Kommunestyret 31.08.2016.

Mål for tjenesteproduksjonen – målekort 2018

På grunnlag av langsiktige mål i kommuneplan, i de strategiske planer (se over) og overordnede mål i denne Handlings- og økonomiplanen, er det satt arbeidsmål for tjenesteområdet «Sosial tjenestebistand» for 2018. Målene for tjenesteproduksjonen for 2018 er vist som indikatorer for funksjonene/tjenestene. Indikatorene gjør det mulig å følge utvikling over tid og viser om kortsiktige (1 år) og langsiktige (flere år) mål nås.

242: Råd, veiledning og sosialt forebyggende arbeid. Indikatorer på tjenestekvalitet.	**Resultat 2016**	**Mål 2017**	**Mål 2018**
Antall avsluttede gjeldsrådgivningssaker per måned.		10	10
Andel gjeldsrådgivningssaker som fører til avtale.		80%	80%
Andel flyktninger som følges opp av minoritetsveileder og som skal være i arbeidsrettede tiltak eller utdanning (måles hvert tertial).			80%
Antall registrerte samtaler Utekontakten	1000	1000	1150
243: Tilbud til personer med rusproblemer. Indikatorer på tjenestekvalitet.	**Resultat 2016**	**Mål 2017**	**Mål 2018**
Antall rusmisbrukere som følges opp av ruskonsulent.	55	60	60
265 Kommunalt disponerte boliger	**Resultat 2016**	**Mål 2017**	**Mål 2018**
Antall husstander fra kommunal leid til egen eid bolig per år.	12	12	12
Startlån – andel barnefamilien som får hjelp til egen bolig av totalt brukte startlånsmidler,	45%	50%	50%
Minimum driftskostnader til vedlikehold per år – kr per m^2			170
273: Kommunale sysselsettingstiltak	**Resultat 2016**	**Mål 2017**	**Mål 2018**
Antall personer med nedsatt funksjonsevne som mottar tilrettelagt arbeidstilbud per år.	35	40	45
Antall deltakere på arbeidstrening/arbeidsmarkedstiltak i Jobbsentralen per uke.	3	6	6

Organisering av tjenesteproduksjonen

Tjenestene innen tjenesteområdet produseres i flere sektorer og staber som følger:

- NAV Elverum ivaretar tjenestene sosial rådgiving og veiledning, administrasjon og støttefunksjoner inn mot bosetting og introduksjonsordningen, gjeldsrådgiving samt tjenestene rusomsorg og midlertidige boliger.
- Sektor for utdanning v/enheten Bosetting og introduksjon ivaretar funksjonen råd, veiledning og sosialt forebyggende arbeid med tilhørende tjenester mot flyktninger i introduksjonsperioden.
- Sektor for pleie, rehabilitering og omsorg (PRO) ivaretar tjenesten tilrettelagt arbeid på Askeladden tekstilverksted. Dette er et lavterskeltilbud med tilrettelagt arbeid for yrkeshemmede som faller utenfor ordinært og annet tilrettelagt arbeid. Tjenesten er spesielt rettet mot utviklingshemmede.
- Sektor for familie og helse ivaretar tjenestene Utekontakten og Oppfølgende team.
- Sektor for kultur ivaretar tjenesten tilrettelagt arbeid på Jobbsentralen. Dette er et arbeidsmarkedstiltak som i samarbeid med NAV jobber for å få folk ut i arbeid. Tjenesten er spesielt rettet mot sosialklienter med

behov for en lavterskel inngang til arbeidslivet.
- Elverum kommuneskoger produserer tjenesten kommunale sysselsettingstiltak på Vedsentralen.
- Eiendomsstaben bidrar med forvaltning, drift og vedlikehold på tjenesten kommunalt disponerte boliger.
- Service- og IKT staben med Boligsosialt team har ansvar for Husbankens kommuneprogram «Bolig for velferd 2016 – 2020”, og skal sammen med enheter/avdelinger finne løsninger for vanskeligstilte på boligmarkedet. Boligsosialt team har ansvar for tildeling av kommunale utleieboliger og omsorgsboliger. Disponering og videreformidling av startlån. Oppfølging, råd og veiledning av lånetakere. Råd og veiledning for søkere til Husbankens bostøtteordning.
- Service- og IKT staben har også ansvar for oppfølging og kontroll i henhold til vedtatte alkoholpolitiske retningslinjer.

Planlagt utviklingsarbeid 2018

Utviklingsarbeid i 2018 innenfor tjenesteområdet vil i særlig grad være**:**

- videre deltagelse i Husbankens kommuneprogram «Bolig for Velferd», blant annet med delprosjektene: «Hjem først» og «Midlertidig bolig». Etablere og utvikle et FACT team for å gi mer helhetlige og koordinerte tjenester til personer med store utfordringer knyttet til rus og psykiatri (FACT = Flexible Assertive Community Treatment – et ambulant behandlingstilbud rettet mot personer med psykoselidelser)
- å utvikle nye tilrettelagte arbeidsplasser for personer med utviklingshemming, og videreutvikle produkter fra Askeladden tekstilverksted i tråd med moter og etterspørsel. Forenkle produksjonen tilpasset brukergruppen.
- å avhende uhensiktsmessig boliger for å sikre optimal utnyttelse av boligporteføljen.

Sosial - økonomisk bistand

Funksjoner og tjenester innenfor tjenesteområdet

Tjenesteområdet «Sosial – økonomisk bistand» er gruppert på funksjoner med tilhørende tjenester som vist i tabell og tekst under, med budsjett- og regnskapstall i 1.000 kroner:

Tjenesteområde med tilhørende funksjonsgrupper	**Regnskap 2016**	**Budsjett 2017**	**Budsjett 2018**
76 Sosial – Økonomisk bistand			
275 Introduksjonsordningen	11 474	9 389	17 674
276 Kvalifiseringsordningen	5 081	5 776	5 357
281 Ytelse til livsopphold	32 161	33 441	35 089
283 Bistand til etabl. og opprettholdelse av egen bolig			
Totalsum	**48 716**	**48 606**	**58 120**

Tabell: Funksjoner innenfor tjenesteområdet sosial – økonomisk bistand med regnskapstall og budsjettall (1.000 kroner). Kostnadstallene viser kommunens samlede kostnader til lønn, sosiale kostnader og innkjøp av varer og tjenester til tjenesteområdet.

Funksjon 275 Introduksjonsordningen inneholder tjenestene:

- Introduksjonsordningen som omfatter mottak bosetting og boveiledning og introduksjonsprogrammet for flyktninger og innvandrere.

Funksjon 276 Kvalifiseringsordningen inneholder tjenesten:

- Kvalifiseringsprogrammet(KVP).

Funksjon 281 Ytelse til livsopphold inneholder tjenestene:

- Økonomisk sosialhjelp.
- Flyktninger i prosjekt.
- Prosjekt HOLF (Helhetlig oppfølging av lavinntektsfamilier).

Funksjon 283 Bistand til etablering og opprettholdelse av egen bolig inneholder tjenesten:

- Videreformidling av tilskudd fra Husbanken.

Målgrupper for tjenestene

Målgrupper for tjenestene er:

- Flyktninger som bosettes i Elverum kommune, bortsett fra enslige mindreårige flyktninger, og som har rett og plikt til å delta i introduksjonsprogrammet.
- Personer som deltar i kvalifiseringsprogrammet i regi av NAV.
- Personer som trenger råd, veiledning, midlertidig bolig og økonomisk bistand til livsopphold.
- Vanskeligstilte i egen eid bolig som kan søke tilskudd via kommunen for å opprettholde muligheten for å bo i egen bolig.

Lovgrunnlag - Statistikk - Fakta

Tjenesteproduksjonen foregår i henhold til:

- Lov om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen (Sosialtjenesteloven)
- Lov om kommunale helse- og omsorgstjenester m.m.
- Lov om introduksjonsordning og norskopplæring for nyankomne innvandrere (introduksjonsloven).
- Avtale med Integrerings- og Mangfoldsdirektoratet (IMDI)
- Kommunestyrets vedtak om bosetting av flyktninger.

År	**Måned**											
	JAN	**FEB**	**MAR**	**APR**	**MAI**	**JUN**	**JUL**	**AUG**	**SEP**	**OKT**	**NOV**	**DES**
2010	228	278	278	251	222	268	231	185	224	226	239	240
2011	176	209	227	212	200	202	158	181	216	166	183	200
2012	161	196	205	167	179	211	143	186	165	188	219	178
2013	170	201	238	204	214	195	198	193	180	224	251	211
2014	210	233	224	227	259	231	248	233	242	252	208	274
2015	247	243	236	239	211	264	259	217	285	276	243	260
2016	213	283	277	290	281	291	283	301	275	234	271	277
2017	225	281	315	281	267	317	245	297				

Tabell: Utviklingen i antall mottakere av økonomisk sosialhjelp i Elverum fra 2010 til høst 2017. Tallene uttrykker hovedpersonene (de som står som søkere). Bak hver hovedperson(søker) er det ofte flere familiemedlemmer som vil påvirke økonomisk stønad som utbetales.

Planverk på tjenesteområdet

Kommunalt planverk i Elverum som i særlig grad er styrende for tjenesteproduksjon innenfor tjenesteområdet er:

- Kommuneplanens samfunnsdel – særskilt kapitlet om Livskvalitet og velferd.
- Strategisk plan: Helse og omsorg i Elverum 2016 – 2020.

- Strategisk plan: Integrering i Elverum 2015 – 2019.
- Strategisk plan: Barnefattigdom – bekjempelse og forebygging 2013-2016
- Strategisk plan for NAV Hedmark 2016-2020.

Mål for tjenesteproduksjonen – målekort 2018

På grunnlag av langsiktige mål i kommuneplan, i de strategiske planer (se over) og overordnede mål i denne Handlings- og økonomiplanen, er det satt arbeidsmål for tjenesteområdet «Sosial -økonomisk bistand» for 2018. Målene for tjenesteproduksjonen for 2018 er vist som indikatorer for funksjonene/tjenestene. Indikatorene gjør det mulig å følge utvikling over tid og viser om kortsiktige (1 år) og langsiktige (flere år) mål nås.

275: Introduksjonsordingen. Indikatorer på tjenestekvalitet.	**Resultat 2016**	**Mål 2017**	**Mål 2018**
Antall deltagere på introduksjonsprogrammet (varighet cirka 2 år)	70	50	70
Andel flyktninger som starter på utdanning eller jobb etter avsluttet program. Grunnskole for voksne er inkludert.	33%	50 %	50%
Andel flyktninger som starter på utdanning eller jobb fem år etter bosetting (ferdig med integreringsfase).	76%	80 %	80%
Antall flyktninger som bosettes + sekundærbosetting eller familiegjenforente.	51	50	70
276:Kvalifiseringsordningen. Indikatorer på tjenestekvalitet.	**Resultat 2016**	**Mål 2017**	**Mål 2018**
Antall deltagere i kvalifiseringsprogrammet (KVP).	25	30	30
Andel deltagere som avslutter i KVP og som skal gå over i arbeid eller utdanning (måles hvert tertial)		70%	70%
281: Ytelse til livsopphold. Indikatorer på tjenestekvalitet.	**Resultat 2016**	**Mål 2017**	**Mål 2018**
Antall brukere under 25 år som mottar økonomisk sosialhjelp per måned.	46	56	55
Antall brukere under 25 år som har økonomisk sosialhjelp som hovedinntekt og har mottatt sosialhjelp i mer enn 30 dager.	23	23	30
Aktivitetsplikten – antall deltagere i pålagt aktivitet for sosialhjelp.			25
Andel av personer i aktivitetsplikt, se måltall, som har arbeidsoppgaver i kommunen.			60%

Organisering av tjenesteproduksjonen

Tjenestene innen tjenesteområdet produseres i flere sektorer og staber som følger:

- **NAV Elverum v/Jobbsenteret** ivaretar tjenestene førstelinjetjenesten herunder økonomisk sosialhjelp, aktivitetsplikten, kvalifiseringsprogrammet(KVP) og gir råd og veiledning både i forhold kommunale og statlige ytelser. **NAV – Markedsavdelingen** har ansvar for sykefraværsoppfølging og arbeidsledige og jobber aktivt ut mot arbeidsmarkedet for å skaffe arbeid og/eller tiltaksplasser. Avdelingen har i samarbeid med de andre avdelinger/instanser et særlig ansvar for å følge opp ungdommer som er uten jobb eller har droppet ut av videregående skole. Nasjonalt senter for veteransaker er organisert i denne avdelingen. **Oppfølgingsavdelingen** har ansvar for brukere med større bistandsbehov, herunder arbeidsavklaringssaker, avklaringspenger(AAP) og uføre som ønsker bistand til å komme tilbake til arbeidslivet.
- **Sektor for utdanning v/enheten bosetting og introduksjon** produserer tjenestene vedrørende bosetting og oppfølging av flyktninger i integreringsperioden på 5 år. Bosetting og introduksjon sammen med Elverum Læringssenter har ansvaret for gjennomføring av introduksjonsprogram som innebærer full arbeidsuke på 37,5 timer.

Alle kommunens sektorer har med sine forskjellige tjenesteleveranser medansvar for kvalifisering og integrering av bosatte flyktninger – jfr. den strategiske planen for integrering.

Planlagt utviklingsarbeid 2018

Utviklingsarbeid i 2018 innenfor tjenesteområdet sosial – økonomisk bistand vil i særlig grad være:

- IPS(individuell jobbstøtte). Det er planer om å implementere metodikken i ordinær drift. Arbeidet avhenger av tilgjengelige ressurser, og en er avhengig av et samarbeid mellom kommune, fylke(NAV), NAV lokalt og Distriktpsykiatrisk senter(DPS) – Elverum/Hamar.
- Aktivitetsplikt for de som mottar økonomisk sosialhjelp skal videreutvikles.
- NAV Elverum skal være med i et forskningsprosjekt som skal utprøve en ny metodikk for helhetlig oppfølging av lavinntektsfamilier(HOLF). Det er tilsatt 2 familiekoordinatorer hvorav 1,5 årsverk er finansiert av Arbeids og velferdsdirektoratet. Kommunens egenandel i dette er 0,5 årsverk. Prosjektet går over 2 år ut 2018. Oppstart var 1. oktober 2016. Prosjektet er organisert under Jobbsenteret i NAV.

Kultur og religiøse formål

Funksjoner og tjenester innenfor tjenesteområdet

Tjenesteområdet «Kultur og religiøse formål» er gruppert på funksjoner med tilhørende tjenester som vist i tabell og tekst under, med budsjett- og regnskapstall i 1.000 kroner:

Tjenesteområde med tilhørende funksjonsgrupper	Regnskap 2016	Budsjett 2017	Budsjett 2018
77 Kultur- og religiøse formål			
370 Bibliotek	3 991	3 982	3 944
373 Kino	2 381	520	1 047
375 Museer	505	529	512
377 Kunstformidling	1 148	2 236	2 111
380 Idrett	2 703	2 249	2 199
381 Kommunale idrettsbygg og idrettsanlegg	6 675	831	557
385 Andre kulturaktiviteter og tilskudd til andres kulturbygg	6 766	7 265	7 379
386 Kommunale kulturbygg	6 451		
390 Den norske kirke	9 185	8 446	8 358
392 Andre religiøse formål	685	730	743
Totalsum	**40 490**	**26 789**	**26 850**

Tabell: Funksjoner innenfor tjenesteområdet kultur og religiøse formål med regnskapstall og budsjettall (1.000 kroner). Kostnadstallene viser kommunens samlede kostnader til lønn, sosiale kostnader og innkjøp av varer og tjenester til tjenesteområdet.

Funksjon 370 Bibliotek inneholder tjenesten:

- Bibliotek – sikrer alle innbyggere fri tilgang til informasjon, kunnskap og kultur.

Funksjon 373 Kino inneholder tjenestene:

- Kino – sikrer alle innbyggere daglig kinovisning, med et tilbud tilpasset alle aldersgrupper og interesser. Det vises 5-6 forestillinger pr dag, 362 dager i året.
- Kiosk/billettkontor – i kulturhuset, og for alle kulturforestillinger og håndballkamper i Terningen Arena.

Funksjon 375 Muséer inneholder tjenesten:

- Kommunens tilskudd til Anno Museum – bidrag til å sikre gode museumtjenester i Elverum.

Funksjon 377 Kunstformidling inneholder tjenestene:

- Kulturhus – Kulturhuset har to saler: en sal med 343 seter og en sal med 60 seter. Kulturhuset gir innbyggerne et tilbud i alle sceniske utrykk som konserter, teater, standup, show, dans etc.
- Kunst og kunstformidling – tilskudd til kunstnerisk virksomhet på profesjonelt nivå, og til formidling av slik virksomhet. Her ligger blant annet tilskudd til kulturpris, Volumfestivalen, Hedmarken symfoniorkester, Festspillene i Elverum samt Elverum kunstforening. Inkludert er også forvaltning, utvikling og formidling kommunens kunstsamling lagret på Glomdals-museet og koordinering av kunstprosjekter i byggeprosjekter.

Funksjon 380 Idrett inneholder tjenestene:

- Idrett og nærmiljø – Veiledning og rådgivning – overfor alle idrettslag og foreninger samt internt i kommunen, veiledning knyttet til spillemidler og anlegg m.v. Kommunalt tilskudd til idrettsforeninger, eventuelle idrettsaktiviteter i kommunal regi, drifts- og anleggsstøtte til idrettsorganisasjoner samt mulig støtte til idrettsarrangementer.
- Flerbrukshall – kommunalt tilskudd til flerbrukshall Terningen Arena

Funksjon 381 Kommunale idrettsbygg og idrettsanlegg inneholder tjenestene:

- Kommunale idrettsbygg og anlegg – utgifter til drift og vedlikehold av kommunale idrettsbygg og idrettsanlegg (inklusive tilhørende tekniske anlegg og utendørs idrettsanlegg). **Elverumshallen** er gymsal for Elverum ungdomsskole på dagtid, og leies ut til idrettslag, foreninger og arrangementer på kveldstid. Kvelds- og helgeaktivitet er i hovedsak yngres avdeling i idrettslagene. **Svømmehallen** tilbyr skolebad for 7 barneskoler, Elverum ungdomsskole, Elverum videregående skole og for Høgskolen i Hedmark. Folkebad 5 dager i uka samt utleie til Elverum Svømming, Elverum sportsdykkerklubb og Forsvaret m.fl. inngår også. **Terningen Arena Idrettspark** inngår i tjenesten. Idrettsanlegget på Terningen Arena er eget kostnadsområde, og driftes av Elverumshallen i samarbeid med Høgskolen i Hedmark og Forsvaret. Anlegget er åpent for alle, men brukes primært av Høgskolen i Hedmark og Forsvaret på dagtid.

Funksjon 385 Andre kulturaktiviteter og tilskudd til andres kulturbygg inneholder tjenestene:

- Generelle kulturtiltak – tjenesten inkluderer tilskudd til lag og foreninger, tilskudd til samfunnshus og grendehus, tilskudd til 17.mai og andre driftstilskudd, restaurering og vedlikehold av Christiansfjeld festning og drift av fredede Terningen skanse og Grindalen skanse. Støtte til lokalt kulturabeid og tilrettelegging for samarbeidsprosjekter som Veterandag 8. mai, 17. mai feiring, nasjonale og lokale kampanjer, minneår og liknende begivenheter inngår.
- Den kulturelle spaserstokken.

Funksjon 386 Kommunale kulturbygg inneholder tjenesten:

- Forvaltning, drift og vedlikehold av kommunale kulturbygg.

Funksjon 390 Den norske kirke inneholder tjenesten:

- Kirkelig administrasjon – kommunens overføringer til Kirkelig fellsråd.

Funksjon 392 Andre religiøse formål inneholder tjenesten:

- Livssynsorganisasjoner – kommunens tilskudd/overføringer til livssynsorganisasjoner. Satsen for beregning

av kommunalt tilskudd blir regnet ut lokalt, og skal tilsvare kommunens utgifter per medlem til Den norske kirke som bor i kommunen.

Målgrupper for tjenestene

Målgrupper for tjenestene innenfor tjenesteområdet kultur og religiøse formål er:

- Alle innbyggere i Elverum kommune samt besøkende. Kulturaktiviteter som tilbys i bibliotek, kino, museer og idrettsanlegg er åpent for alle og lett tilgjengelig.
- Idrettslag, frivillige lag og foreninger og øvrige samarbeidspartnere gjennom kommunal støtte til virksomheten, som brukere av kommunale bygg og anlegg m.v.
- De som sokner til den norske kirke og øvrige livssynsorganisasjoner. Elverum kommunes ansvar er avgrenset til tilskuddet til Den norske kirke og til de øvrige livssynsorganisasjoner.

Lovgrunnlag - Statistikk - Fakta

Tjenesteproduksjonen innenfor tjenesteområdet Kultur og religiøse formål foregår i henhold lovverk/rammer for mange av tjenestene. Sentrale rammer er:

- Lov om offentlege styresmakters ansvar for kulturverksemd (kulturlova).
- Lov om folkebibliotek.
- Lov om kulturminner (kulturminneloven).
- Lov om film og videogram – Kino er underlagt film- og videogramloven. Denne loven gjelder framvisning og omsetning av film og videogram i næring.
- Kulturutredningen 2014 (NOU 2013:4) som sier at kulturvirksomhet gir grunnlag for demokrati, for sosiale felleskap og økonomisk verdiskapning.
- Forskrift for badeanlegg, bassengbad og badstu m.v. med formål «å sikre brukerne av badeanlegg, bassengbad og badstuer tilfredsstillende helsemessige og hygieniske forhold, samt bidra til å hindre ulykker».

Ungdommens hus er åpent 5 dager i uka for alle barn og unge 10 til 20 år. Juniorene 10 til 13 år har en egen ettermiddag i huset. Hovedvekten av brukere er ungdom i ungdomsskole alder. Hernes fritidsklubb er åpen 2 kvelder i uka: på tirsdager er det aktiviteter for aldersgruppa 10-13 år, mens på torsdager er det 13 til 18 år. Besøket på klubbtilbudet fra Elverum kommune er fordelt på Ungdommens hus med ca 8 000 i året, samt med 1 300 besøkende på Hernes fritidsklubb.

Elverum bibliotek har hatt stabilt besøk (årlig ca 80 000) og utlån (ca 70 000) over tid. De siste årene har biblioteket, jmf lovendring i biblioteklovеn i 2015, satset mer på utadrettet formidling, arrangementer og møteplassfunksjon. Faste ukentlige og månedlige arrangementer som Fredagstipset, Go’praten og Politisk hjerteRom er blitt en suksess. I 2016 hadde biblioteket 71gratis arrangementer med 1630 besøkende. Av disse var 11 for barn.

Elverum Kulturhus med sin drift som kino og kulturhus er en sentral kulturinstitusjon i kommunen. Besøksstatistikk framgår av tabell under:

KULTURHUSET	**2014**	**2015**	**2016**
Antall besøkende på kulturarrangementer for voksne	6.705	6.986	7031
Antall besøkende på kulturarrangementer for barn	4.095	4.320	3969
Antall besøkende på kino – barn	13.570	12.700	13.651
Antall besøkende på kino – fra 11 år og oppover	32.360	38.129	49.081

Planverk på tjenesteområdet

Kommunalt planverk i Elverum som i særlig grad er styrende for tjenesteproduksjon innenfor tjenesteområdet er:

- Kommuneplanens samfunnsdel med sine mål og strategier og hvor tjenesteproduksjon innenfor tjenesteområdet Kultur og religiøse formål på mange områder bidrar til å oppfylle mål.
- Kommunedelplan/strategisk plan: «Idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv i Elverum – 2014 – 2018».

Mål for tjenesteproduksjonen – målekort 2018

På grunnlag av langsiktige mål i kommuneplan, i de strategiske planer (se over) og overordnede mål i denne Handlings- og økonomiplanen, er det satt arbeidsmål for tjenesteområdet «Kultur og religiøse formål» for 2018. Målene for tjenesteproduksjonen for 2018 er vist som indikatorer for funksjonene/tjenestene. Indikatorene gjør det mulig å følge utvikling over tid og viser om kortsiktige (1 år) og langsiktige (flere år) mål nås.

370: Bibliotek. Indikatorer på tjenestekvalitet.	**Resultat 2016**	**Mål 2017**	**Mål 2018**
Utlån per innbygger	3,5	3,5	3,6
Utlån av bøker/media for barn	34 565	–	34 800
Antall besøkende per år	75 700	78 000	80 000
Totalt antall arrangementer	71	–	80
Antall arrangementer for barn/unge	11	–	15
373: Kino. Indikatorer på tjenestekvalitet.	**Resultat 2016**	**Mål 2017**	**Mål 2018**
Antall besøkende på kino – barn	7 332	10 000	10 000
Antall besøkende på kino – fra 11 år og oppover	55 398	38 000	38 000
377: Kunstformidling. Indikatorer på tjenestekvalitet.	**Resultat 2016**	**Mål 2017**	**Mål 2018**
Antall besøkende på kulturarrangementer for voksne	6 986	7 000	7 000
Antall besøkende på kulturarrangementer for barn	4 320	4 000	4 000
380: Idrett. Indikatorer på tjenestekvalitet.	**Resultat 2016**	**Mål 2017**	**Mål 2018**
Antall veiledninger for søknad på spillemidler	40	50	50
Antall stormøter med informasjon til idrettsråd, samfunnshus og grendehus	4	4	4
Antall styremøter i Elverum Idrettsråd	10	10	10
381: Kommunale idrettsbygg og idrettsanlegg	**Resultat 2016**	**Mål 2017**	**Mål 2018**
Brukertilfredshet Svømmehallen (skal 1-6, 6 er høyest).	–	5	5
Brukertilfredshet Elverumshallen (skal 1-6, 6 er høyest).	–	5	5

Antall besøkende per år i Elverumshallen	300 000	300 000	300 000
Totalt antall brukere Svømmehallen	80 032	80 000	80 000
Svømmehallen – antall besøkende på fellesbad	14 512	16 000	16 000

Organisering av tjenesteproduksjonen

Tjenester innenfor tjenesteområdet kultur og religiøse formål produseres i hovedsak innenfor Elverum kommunes Sektor for kultur i regi av enhetene/tjenestene:

- Idrettshaller og servicetjenester – I tillegg til drift av egne anlegg er driftsorganisasjonen til Elverumshallen leid inn av TAIK for å håndtere daglig drift av idrettshallen på Terningen Arena.
- Kino og Kulturhus
- Bibliotek
- Ungdommens hus og Hernes fritidsklubb
- Fritid med bistand

Tjenestene som hører under religiøse formål produseres av Den norske kirke og livssyns-organisasjonene kun med medfinansiering gjennom tilskudd fra kommunen.

Planlagt utviklingsarbeid 2018

Utviklingsarbeid i 2018 innenfor tjenesteområdet vil i særlig grad være å**:**

- videreutvikle Kulturhusets gode samarbeid med eksterne aktører og arrangører, både lokale og nasjonale.
- videreføre arbeid med ny kommunedelplan for kulturminner og kulturmiljøer, med fokus på medvirkning og informasjon.
- videreutvikle samarbeid med idrettsrådet og frivillige lag/foreninger, høgskole, fylkeskommune og departement. Vurdere tilskuddsordninger slik at de støtter mål i kommunalt planverk (Idrett, folkehelse og frivillighet).
- forsterke Elverum biblioteks fokus på litteratur, kunnskap og arrangementer rettet mot barn og unge, samt videreutvikle samarbeidet med skoler og barnehager.

Teknisk forvaltning

Funksjoner og tjenester innenfor tjenesteområdet

Tjenesteområdet «Teknisk forvaltning» er gruppert på funksjoner med tilhørende tjenester som vist i tabell og tekst under, med budsjett- og regnskapstall i 1.000 kroner:

Tjenesteområde med tilhørende funksjonsgrupper	**Regnskap 2016**	**Budsjett 2017**	**Budsjett 2018**
80 Teknisk forvaltning			
301 Plansaksbehandling	3 914	4 391	3 532
302 Byggesbehandling og eierseksjonering		-1 575	
303 Kart og oppmåling	817	871	942
304 Bygge- og delesaksbehandling, ansvarsrett og utlippstillatelser	-610	178	-1 281
		2 316	

329 Landbruksforv. og landbruksbasert næringsutv.	2 411	[illegible]	2 376
360 Naturforvaltning og friluftsliv	1 055	1 057	1 027
Totalsum	**7 587**	**7 238**	**6 596**

Tabell: Funksjoner innenfor tjenesteområdet teknisk forvaltning med regnskapstall og budsjettall.

Funksjon 301 Plansaksbehandling inneholder tjenesten:

- Arealplanlegging.

Funksjon 303 Kart og oppmåling inneholder tjenesten**:**

- Kart- og oppmåling.

Funksjon 304 Bygge- og delesaksbehandling, ansvarsrett og utslippstillatelser inneholder tjenesten:

- Bygge- og delesaksbehandling, ansvarsrett og utslippstillatelser.

Funksjon 329 Landbruksforvaltning og landbruksbasert næringsutvikling inneholder tjenestene:

- Veterinærvakt.
- Landbruksforvaltning.

Funksjon 360 Naturforvaltning og friluftsliv inneholder tjenestene:

- Fiske- og viltforvaltning.
- Viltfondet.

Målgrupper for tjenestene

Målgruppen for tjenestene er de som i tråd med lovverket har rett til en eller flere av de aktuelle tjenestene. De vanligste målgruppene for tjenestene etter særlovgivningen er:

- Utbyggere (private og profesjonelle aktører)
- Aktører i landbruket
- Grunneiere/eiendomsbesittere

Lovgrunnlag - Statistikk - Fakta

Kommunen er delegert forvaltningsmyndighet for et utvalg av særlover med de plikter det medfører for tilgjengelighet, faglighet og saksbehandlingskvalitet. Tjenestene ytes med hjemmel i disse særlovene, hvorav bl.a. Plan- og bygningsloven, Matrikkeloven, Forurensningsloven, Vegtrafikkloven, Jordloven, Skogbruksloven, Viltloven, Konsesjonsloven samt andre miljø- og landbruksrelaterte loverer er sentrale.

Ca. 2600 saker behandles årlig og gis vedtak, flest innen landbruksforvaltningen og dernest byggesaksområdet.

Planverk på tjenesteområdet

Kommunalt planverk som i særlig grad er styrende for tjenesteproduksjon innenfor tjenesteområdet er:

- Kommuneplanen (areal- og samfunnsdel).
- Kommunearealdelplaner/områdeplaner.
- Strategisk plan: Energi- og klimaarbeid i Elverum 2014-2018.
- Strategisk plan: Folkehelsearbeid i Elverum 2013 – 2017.
- Strategisk Næringsplan 2014 – 2018.

Mål for tjenesteproduksjonen – målekort 2018

På grunnlag av langsiktige strategiske mål (i kommuneplan, i strategiske planer) og i handlings- og økonomiplan er det satt arbeidsmål for tjenesteområdet for 2017.På grunnlag av langsiktige mål i kommuneplan, i de strategiske planer (se over) og overordnede mål i denne Handlings- og økonomiplanen, er det satt arbeidsmål for tjenesteområdet «Teknisk forvaltning» for 2018. Målene for tjenesteproduksjonen for 2018 er vist som indikatorer for funksjonene/tjenestene. Indikatorene gjør det mulig å følge utvikling over tid og viser om kortsiktige (1 år) og langsiktige (flere år) mål nås.

Alle funksjoner. Indikator på tjenestekvalitet.	**Resultat 2016**	**Mål 2017**	**Mål 2018**
Antall saker omgjort av Fylkesmannen på grunn av saksbehandlingsfeil.	0	0	0
301: Plansaksbehandling. Indikator på tjenestekvalitet.	**Resultat 2016**	**Mål 2017**	**Mål 2018**
Andel 1.gangsbehandling max 12 uker etter mottatt komplett planmateriale.	100 %	100 %	100 %
303: Kart og oppmåling. Indikatorer på tjenestekvalitet.	**Resultat 2016**	**Mål 2017**	**Mål 2018**
Andel plassering av tiltak innen 3 dager.	100 %	100 %	100 %
Andel eksisterende eiendommer i eiendomsbasen.	97 %	98 %	98 %
Andel oversittelse av frist etter forskrift, Matrikkelloven § 18.3 (16 uker).	0 %	0 %	0 %
304: Bygge- og delesaksbehandling, ansvarsrett og utslippstillatelser. Indikatorer på tjenestekvalitet.	**Resultat 2016**	**Mål 2017**	**Mål 2018**
Gjennomførte tilsyn i % av antall byggesaker.	24 %	20 %	20 %
Overskridelser av saksbehandlingstid som medfører nedsettelse av gebyr.	0%	0%	0%
Andel saker som har brukt byggsøk – nasjonale løsningen for elektronisk kommunikasjon i plan- og byggesaker	–	20 %	utgår
Brukertilfredshet i gjennomsnitt (skala fra 1-6, 6 er best).	4,6	–	4,5
329: Landbruksforvaltning. Indikatorer på tjenestekvalitet.	**Resultat 2016**	**Mål 2017**	**Mål 2018**
Andel ferdigbehandlede lovsaker innen 8 uker.	80 %	85 %	85 %
Andel næringssaker sendt overordnet myndighet uten mangler.	100%	100 %	100 %
Andel skogfondsaker som behandles innen 1 uke	80 %	85 %	85 %
Andel nærings- og økonomisaker behandlet innen 3 uker	80 %	90 %	90 %

Organisering av tjenesteproduksjonen

Tjenestene innen tjenesteområdet Teknisk forvaltning produseres av Sektor for teknikk og miljø med sine organisatoriske enheter:

- Enhet for Geodata.
- Enhet for Byggesak.
- Enhet for Arealplan.
- Enhet for Landbruk og Miljø.

Planlagt utviklingsarbeid 2018

Utviklingsarbeid i 2018 innenfor tjenesteområdet vil i særlig grad være å:

- videreføre arbeidet med innføring av 10-faktor og arbeidsgiverstrategien.
- bedre kvaliteten og effektiviteten i tjenestetilbudet, fortsette det kontiuerlige forbedringsarbeidet med innføring av LEAN-konseptet på utvalgte områder.
- videreføre arbeidet med digitalisering av saksbehandling og brukerdialog.
- sluttføre arbeidet med ny byplan.
- revisjon av strategisk plan: Energi- og klimaarbeid i Elverum 2014-2018 (2018-2022).
- starte arbeidet med utarbeidelse av plan for forvaltning av natur, kulturmiljø og landskap i Elverum kommune.

Teknisk drift

Funksjoner og tjenester innenfor tjenesteområdet

Tjenesteområdet «Teknisk drift» er gruppert på funksjoner med tilhørende tjenester som vist i tabell og tekst under, med budsjett- og regnskapstall i 1.000 kroner:

Tjenesteområde med tilhørende funksjonsgrupper	Regnskap 2016	Budsjett 2017	Budsjett 2018
81 Teknisk drift			
330 Samferdselsbedrifter/transporttiltak	-66	-1 781	-819
332 Kommunale veier, miljø- og trafikksikkerhetstiltak	12 374	12 608	12 264
335 Rekreasjon i tettsted	2 650	2 402	2 517
339 Beredskap mot branner og andre ulykker	19 166	16 858	17 172
340 Produksjon av vann	4 508	3 337	3 402
345 Distribusjon av vann	-6 462	-14 063	-13 307
350 Avløpsrensing	9 686	6 988	7 174
353 Avløpsnett/innsamling av avløpsvann	-11 078	-19 174	-18 593
355 Innsamling av husholdningsavfall	11	5	9
Totalsum	**30 789**	**7 179**	**9 819**

Tabell: Funksjoner innenfor tjenesteområdet teknisk drift med regnskapstall og budsjettall.

Funksjon 330 Samferdselsbesdrifter/transporttiltak inneholder tjenesten

- Parkeringsordning.

Funksjon 332 Kommunale veier, miljø og trafikksikkerhetstiltak inneholder tjenesten**:**

- Kommunale veger.

Funksjon 335 Rekreasjon i tettsted inneholder tjenesten:

- Rekreasjon i tettsted (parker m.v.).

Funksjon 339 Beredskap mot branner og andre ulykker inneholder tjenestene:

- Utrykning brann og ulykker – forvaltes av Midt-Hedmark Brann og Redningsvsen IKS (MHBR).
- Beredskpassenter – forvaltes av Midt-Hedmark Brann og Redningsvsen IKS (MHBR).

Funksjon 340 Produksjon av vann inneholder tjenestene:

- Produksjon av vann.

Funksjon 345 Distribusjon av vann inneholder tjenesten:

- Distribusjon av vann.

Funksjon 350 Avløpsrensing inneholder tjenesten:

- Avløpsrensing.

Funksjon 353 Avløpsnett/innsamling av avløpsvann inneholder tjenesten:

- Avløpsnett/innsamling av avløpsvann..

Funksjon 355 Innsamling av husholdningsavfall inneholder tjenesten:

- Gjenvinning og sluttbehandling av husholdningsavfall – forvaltes av Sør-Østerdal Interkommunale Renovasjonsselskap IKS (SØIR).

Målgrupper for tjenestene

Målgruppen for tjenestene er alle kommunens innbyggere, samt alle brukere av kommunale veger, parker og plasser.

Lovgrunnlag - Statistikk - Fakta

Tjenestene ytes innenfor rammene av og med hjemmel i blant annet disse særlovene: Plan- og bygningsloven, Forurensningsloven, Vegtrafikkloven, Vegloven, Vassressursloven, Matloven, Lov om kommunale vass- og avløpsanlegg, Smittevernloven, Brann- og eksplosjonsvernloven (MHBR), Renovasjonsforskriften (SØIR) m.fl.

Kommunen har ca 6.000 abonnenter på vann/avløp, som omfatter ca 17.000 innbyggere. Ca 227 km kjøreveger, 33 km gang/sykkelveger og ca 3.700 gatelyspunkter som forvaltes, driftes og vedlikeholdes.

Planverk på tjenesteområdet

Kommunalt planverk som i særlig grad er styrende for tjenesteproduksjon innenfor tjenesteområdet er:

- Kommuneplan (areal- og samfunnsdel)
- Kommune arealdelplaner/områdeplaner
- Hovedplan vann og avløp – 2015 – 2024.
- Trafikksikkerhetsplan 2008 – 2017.
- Strategisk plan: Energi- og klimaarbeid i Elverum 2014-2018.
- Strategisk plan: Folkehelsearbeid i Elverum 2013 – 2017.

Mål for tjenesteproduksjonen – målekort 2018

På grunnlag av langsiktige mål i kommuneplan, i de strategiske planer (se over) og overordnede mål i denne Handlings- og økonomiplanen, er det satt arbeidsmål for tjenesteområdet «Teknisk drift» for 2018. Målene for tjenesteproduksjonen for 2018 er vist som indikatorer for funksjonene/tjenestene. Indikatorene gjør det mulig å følge utvikling over tid og viser om kortsiktige (1 år) og langsiktige (flere år) mål nås.

332 og 335: Kommunale veier, miljø- og trafikksikkerhetstiltak og Rekreasjon i tettsted. Indikator på tjenestekvalitet.	**Resultat 2016**	**Mål 2017**	**Mål 2018**
Innbyggerundersøkelsen «Ryddighet og renhold på offentlige steder» (skala fra 1-6, 6 er best).	–	4,5	4,5
340, 345, 350, 353 –Produksjon og distribusjon av vann, Avløpsnett, Avløpsrensing og innsamling av avløpsvann. Indikator på tjenestekvalitet.	**Resultat 2016**	**Mål 2017**	**Mål 2018**

Kommunale kloakkrenseanlegg, avvik fra krav	0	0	0
Ingen skal være uten vann i mer enn 6 timer	100 %	100 %	100 %
Plassering i tilstandsvurderingen BedreVA (innenfor de -% beste)	7%	10 %	10 %
Avvik fra drikkevannsforskriftene.	0	0	0
Brukertilfredshet snitt, (skala 1 – 6, 6 er høyest).	5,2	4,8	utgår

Organisering av tjenesteproduksjonen

Tjenestene innen tjenesteområdet Teknisk drift produseres av sektor for Teknikk og Miljø med sine organisatoriske enheter:

- Enhet for Veg, park og anlegg
- Enhet for Vann og avløp og av de interkommunale selskapene:
  - Sør-Østerdal Interkommunale Renovasjonsselskap IKS
  - Midt-Hedmark brann- og redningsvesen IKS

Planlagt utviklingsarbeid 2018

Utviklingsarbeid i 2018 innenfor tjenesteområdet vil i særlig grad være å:

- videreføre arbeidet med innføring av 10-faktor og arbeidsgiverstrategien.
- kontinuerlig forbedre kvaliteten og effektiviteten i drift og på prosjekter.
- planlegge, prosjektere og gjennomføre kommunaltekniske investeringer.

Næringsutvikling

Funksjoner og tjenester innenfor tjenesteområdet

Tjenesteområdet «Næringsutvikling» er gruppert på funksjoner med tilhørende tjenester som vist i tabell og tekst under, med budsjett- og regnskapstall i 1.000 kroner:

Tjenesteområde med tilhørende funksjonsgrupper	Regnskap 2016	Budsjett 2017	Budsjett 2018
89 Næringsutvikling m.m.			
320 Kommunal næringsvirksomhet	-2 277	-425	-494
325 Tilrettelegging og bistand for næringslivet	4 546	5 905	5 564
Totalsum	**2 269**	**5 480**	**5 070**

Tabell: Funksjoner innenfor tjenesteområdet næringsutvikling med regnskapstall og budsjettall (1.000 kroner). Kostnadstallene viser kommunens samlede kostnader til lønn, sosiale kostnader og innkjøp av varer og tjenester til tjenesteområdet. Linja «Kommunal næringsvirksomhet» tilsvarer kommunens utbytte fra KF Elverum Kommuneskoger.

Funksjon 320 Kommunal næringsvirksomhet inneholder tjenestene:

- KF Elverum kommuneskoger – det vil si utbyttet fra kommuneskogens drift føres her.
- Konsesjonskraft – det vil si konsesjonsavgift på kraftutbygging i Glomma med tilhørende rettigheter inntektsføres her. Pengene tilføres hvert år et kommunalt næringsfond og anvendes som støtte til diverse næringstiltak (særlig for oppstartbedrifter) i henhold til egne vedtekter. Dette fremmes som egne saker for formannskapet som beslutningsmyndighet.

Funksjon 325 tilrettelegging og bistand for næringslivet inneholder tjenesten:

- Tilrettelegging og bistand for næringslivet – tjenesten omfatter næringssjefens funksjon samt flere driftsstøtteordninger for å sikre samfunnsutvikling og næringsutvikling slik som: Driftsstøtte til ElverumRegionen Næringsutvikling AS; ENØK-prosjekt i Sør-Østerdal; tjenestekjøpsavtale med VisitElverumRegionen AS (inkludert bidrag til turistinformasjonen i Elverum); Omstillingsprogram for Elverumregionen; Byregionprogrammet for Elverumregionen; forsvarskoordinator i Sør-Østerdal; Østerdalen sivilt-militært samarbeid; filmfestivalen Movies on War; kommunens deltakelse i forsknings- og utviklingsprosjektet ZEN (Zero Emission Neighbourhood), administrert av Norges Teknisk Naturvitenskapelige Universitet (NTNU) og knyttet til pilotprosjektet i Ydalir. Til sammen utgjør kommunens bidrag til disse avtalte tiltakene ca. 4,7 millioner kroner i 2018 av et samlet budsjett på tjenesten på ca. 5,5 millioner kroner.

Målgrupper for tjenestene

Målgruppen for tjenestene er alle næringsutøvere og næringsutviklere i Elverum via enkelttiltak og flere forskjellige fellesprosjekter for næringslivet, inkludert for tiden Omstillingsprogram og Byregionprogram (i regi av ElverumRegionens Næringsutvikling AS (ERNU AS)).

Lovgrunnlag - Statistikk - Fakta

Det kommunale bidraget til næringsutvikling er ikke lovpålagt, men baserer seg på kommunens egen ambisjon forankret i planverk (se under).

Elverum kommune opplever lav arbeidsledighet (høsten 2017) til tross for at en i kommunen har vært gjennom til dels tøffe omstillingsutfordringer og nedbemanninger særlig i industri, hvilket ga støtet til blant annet pågående Omstillingsprogram i regi av ERNU AS. Elverumregionen er en del av en større bo- og arbeidsmarkedsregion som omfatter Elverumregionen og Hedemarken – en region med tilsammen ca. 150. – 200.000 mennesker og et relativt variert arbeidsmarked innenfor reiseavstander på 30 – 45 minutter. Elverum kommune har innenfor kommunens grenser i størrelsesorden 10.000 arbeidsplasser, med et betydelig innslag av offentlige arbeidsplasser i forsvar, sykehus, høgskole, kommunal og fylkeskommunal virksomhet. I kommunen er det et markant behov for å drive næringsutvikling og forbedre innovasjonsevnen, for å utvikle en større andel av privat, konkurranseutsatt næringsvirksomhet basert på lokale fortrinn, for å balansere opp forholdet mellom private og offentlige arbeidsplasser og gjøre næringslivet mer differensiert og robust.

Planverk på tjenesteområdet

Kommunalt planverk som i særlig grad er styrende for tjenesteproduksjon innenfor tjenesteområdet er:

- Kommuneplanen (areal- og samfunnsdel)
- Strategisk Næringsplan 2014 – 2018
- Strategisk plan: Energi- og klimaarbeid i Elverum 2014-2018.
- Strategisk plan for NAV

Mål for tjenesteproduksjonen – målekort 2018

På grunnlag av langsiktige mål i kommuneplan, i de strategiske planer (se over) og overordnede mål i denne Handlings- og økonomiplanen, er det satt arbeidsmål for tjenesteområdet «Næringsutvikling» for 2018. Målene for tjenesteproduksjonen for 2018 er vist som indikatorer for funksjonene/tjenestene. Indikatorene gjør det

mulig å følge utvikling over tid og viser om kortsiktige (1 år) og langsiktige (flere år) mål nås.

325: Tilrettelegging og bistand for næringslivet. Indikatorer på tjenestekvalitet.	**Resultat 2016**	**Mål 2017**	**Mål 2018**
Antall gjennomførte eksterne arrangementer/møter	–	12	12
Antall gjennomførte systematiske bedriftsbesøk	10	12	12
Antall konkrete næringsutviklingsinitiativ/prosjekter i arbeid	Ikke målt	10	12

Organisering av tjenesteproduksjonen

Tjenestene innen tjenesteområdet Næringsutvikling produseres i regi av Samfunnsutviklingsstaben direkte og ved at en relativt betydelig del av ressursene kanaliseres inn i selskapet ElverumRegionens Næringsutvikling AS (ERNU AS) med sine medarbeidere på de forskjellige prosjekter og datterselskaper (Sør-Østerdal Næringshage AS, Visit ElverumRegionen AS m.fl.)

Kommunens næringssjef er medarbeider i Samfunnsutviklingsstaben, og arbeider i kontorfellesskap med medarbeidere i ERNU AS samt øvrige selskaper og virksomheter som også bidrar til næringsutvikling i Elverum – slike som kommunalt eide Elverum Tomteselskap AS og Elverum kommunale Industribygg AS med datterselskaper.

Tjenester som ytes i regi av kommunens Sektor for teknikk og miljø bidrar også i betydelig grad til næringsutvikling og tilrettelegging for næringslivet – i særlig grad gjelder dette tjenester som areal- og reguleringsplanlegging, byggesaksbehandling og landbruksforvaltningen – se omtale under tjenesteområdene Tekniske tjenester og Teknisk forvaltning.

Kommuneskogen drives som eget kommunalt foretak.

Planlagt utviklingsarbeid 2018

Tjenesteproduksjonen innenfor dette tjenesteområdet er i sin karakter utviklingsarbeid for å bidra til å skape forbedret og ny næring. I det følgende listes imidlertid noen arbeidsområder som prioriteres i 2018 for å «utvikle utviklingsarbeidet», altså bidrag til å utvikle hvordan næringsutviklingsarbeidet i Elverum kan forbedres:

- Oppfølging av prioriterte tiltak forankret i Strategisk Næringsplan 2014-2018.
- Understøtte utvikling av Elverum Næringsforum.
- Følge opp arbeidet i Omstillingsprogrammet for Elverumregionen.
- Arbeide med de særskilte prosjekter/initiativ som er oppe og har næringsutviklingspotensial.
- Arbeide videre med attraksjonsprosjektene i samarbeid innad i Elverumsregionen og med Hamarregionen samt pågående Byregionprogram for å rekruttere nye innbyggere og ny virksomhet.
- Videreutvikle det samlede Attraktivitetsarbeidet for Elverum ved å koordinere og samarbeide enda bedre mellom de aktører i kommunen som bidrar til næringsattraktivitet, bostedsattraktivitet og besøksattraktivitet. Dette arbeidet er igangsatt høsten 2017 og skal fortsette i 2018.

Fellesfunksjoner

Funksjoner og tjenester innenfor tjenesteområdet

Tjenesteområdet «Generelle fellesfunksjoner» inneholder KOSTRA-funksjoner som etter sitt innhold ikke kan henføres til noen spesifikke tjenester. Her føres kommunens generelle inntekter i form av rammetilskudd, andre tilskudd, skatteinntekter og renteutgifter/-inntekter og andre finansposter. Samt at årsresultatene føres her.

Tjenesteområdet «Generelle fellesfunksjoner» er gruppert på funksjoner med tilhørende tjenester som vist i tabell og tekst under, med budsjett- og regnskapstall i 1.000 kroner:

Tjenesteområde med tilhørende funksjonsgrupper	Regnskap 2016	Budsjett 2017	Budsjett 2018
90 Fellesfunksjoner			
170 Årets premieavvik	3 130	0	0
171 Amortisering av tidligere års premieavvik	12 234	12 452	12 722
172 Pensjon	752	3 900	5 900
173 Premiefond	-18 087	0	0
180 Diverse fellesutgifter	6	34 800	45 243
800 Skatt på inntekt og formue	-535 280	-560 588	-567 790
840 Statlig rammetilskudd og øvrige generelle statstilskudd	-591 259	-618 864	-618 899
850 Generelt statstilskudd vedrørende flyktninger m.v.	-48 948	-34 028	-42 336
860 Motpost avskrivninger	-71 185	0	0
870 Renter/utbytte og lån	87 702	110 767	97 504
880 Interne finansieringstransaksjoner	28 432	26 446	9 353
899 Årets regnskapsmessige merforbruk/mindreforbruk	7 682	0	0
Totalsum	**-1 124 821**	**-1 025 115**	**-1 058 303**

Tabell: Funksjoner innenfor tjenesteområdet generelle fellesfunksjoner med regnskapstall og budsjettall.

Funksjon 180 Diverse fellesutgifter. Her føres utgiftene til eldrerådet. Lønns- og pensjonsreserve samt kommunestyrets og formannskapets reserver blir budsjettert her, men regnskapsført på riktige funksjoner i løpet av året.

Funksjonene 170, 171, 172 og 173 brukes for å spesifisere kommunens pensjonskostnader i regnskapsåret. Budsjettet legges på pensjonsreserven, se funksjon 180.

Funksjon 800 Skatt på inntekt og formue, her føres skatt på alminnelig inntekt og formue for personlige skattytere samt eiendomsskatt.

Funksjon 840 Statlig rammetilskudd og øvrige generelle statstilskudd. Dette er statlig rammetilskudd som sammen med skatten benevnes kommunens frie inntekter. Videre inneholder funksjonen øvrige generelle statstilskudd som ikke skal henføres til spesiell tjenestefunksjon.

Funksjon 850 Generelt statstilskudd vedrørende flyktninger m.v. føres her. Også overføring av integreringstilskudd til/fra andre kommuner ved flytting av tilskuddsberettigede flyktninger føres under denne funksjonen.

All bruk av midler inkludert fondsavsetninger føres på relevante funksjoner (sosialkontortjeneste, sysselsetting, opplæring, bolig osv.), slik at det er de midler man mottar til fordeling som budsjetteres og regnskapsføres her.

Funksjon 860 Motpost avskrivninger – Avskrivninger er gjort obligatorisk i kommunenes driftsregnskap. Dette betyr at summen av alle avskrivninger som er utgiftsført på art 590 på de «tjenesteytende» funksjonene, inntektsføres på denne funksjonen. De kalkulatoriske avskrivningene benyttes for å finne «driftskostnadene» på de enkelte tjenesteområdene i forbindelse med KOSTRA-rapporteringen, men blir i kommunens finansregnskap motpostert og erstattet med de reelle avdrag på lån.

Funksjon 870 Renter/utbytte og lån (innlån og utlån). Under denne funksjonen føres renteutgifter (eksklusive morarenter) og renteinntekter, herunder rente- og avdragskompensasjon, og eksterne finansieringstransaksjoner (inkludert låneavdragsfond), samt utbytte fra selskaper.

Eksterne finansieringstransaksjoner inneholder:

1. Bruk av lån og avdrag på lån
2. Utlån (eksklusive sosiale utlån som skal føres på funksjon 281), formidlingslån og mottatte avdrag

Funksjon 880 Interne finansieringstransaksjoner. Dekning av tidligere års merforbruk og disponering av tidligere års mindreforbruk i driftsregnskapet er obligatoriske poster på denne funksjonen. Det samme gjelder for dekning av tidligere års udekket og disponering av tidligere års udisponert i investeringsregnskapet. Overføringer til investeringsregnskapet (f.eks. ved omdisponering av driftsmidler på en funksjon til investeringsformål) bør føres på denne funksjonen. Det samme gjelder avsetninger til og bruk av ubundne fond.

Funksjon 899 Årets regnskapsmessige merforbruk/mindreforbruk. Her føres årets regnskapsmessige resultat. Det budsjetteres ikke på denne funksjonen da økonomiplanen disponeres fullt ut ved avsetning til fond eller bruk av fond, slik at det budsjettmessige resultatet er lik null. Siden dette er et fellesområde for alle kommunens tjenesteområder og i stor grad omhandler kommunens finanser avviker beskrivelsen av området fra de øvrige tjensteområdene.

Tjenesteområdet har ingen eksterne målgrupper, men understøtter de øvrige tjenesteområdene. Lovgrunnlaget finnes i hovedsak i Kommuneloven og i lover og forskrifter knyttet til økonomiforvaltningen som er beskrevet tidligere, herunder særlig de kommunale budsjett- og regnskapsforskriftene.

Det finnes noen spesifikke mål for tjenesteområdet og disse er beskrevet tidligere i de mål som gjelder for hele kommunen.

Interne servicefunksjoner

Funksjoner og tjenester innenfor tjenesteområdet

Tjenesteområdet «Interne servicefunksjoner» benyttes i virksomhetsplanen og budsjettet for å fordele ressurser til områder hvor det på budsjetteringstidspunktet ikke er mulig å fastlegge den eksakte fordelingen på de øvrige tjenesteområdene. Gjennom den løpende regnskapsførselen blir ressursbruken fordelt på de øvrige tjenesteområdene. De KOSTRA-funksjoner som inngår i dette tjenesteområdet skal være nullet ut senest i årsoppgjøret.

Den alt overveiende delen av ressursene som vises på dette tjenesteområdet henføres til internhusleie, som føres på eget KOSTRA-begrep utenfor KOSTRA-kontoplanen. Her budsjetteres sektorer og stabers utgifter til internhusleie og eiendomsstabens tilsvarende inntekter. Eiendomsstaben budsjetterer også sine bygningsrelaterte driftsutgifter her, som fordeles til de øvrige tjenesteområdene gjennom regnskapet. Også denne funksjonen skal være utlignet senest i årsoppgjøret.

Tjenesteområdet «Interne servicefunksjoner» er gruppert på funksjoner med tilhørende tjenester som vist i tabell og tekst under, med budsjett- og regnskapstall i 1.000 kroner:

Tjenesteområde med tilhørende funksjonsgrupper	Regnskap 2016	Budsjett 2017	Budsjett 2018
94 Interne servicefunksjoner (fordeles)			
000 Internhusleie – i henhold til Kostra	0	-667	-62
190 Interne serviceenheter	0	78 474	72 273

Totalsum	**0**	**77 807**	**72 211**

Tabell: Funksjoner innenfor tjenesteområdet interne servicefunksjoner med regnskapstall og budsjettall (1.000 kroner).

Funksjonene 000 Internhusleie og 190 Interne serviceenheter

Tjenesteområdet benyttes for samlet budsjettering av utgifter og inntekter til forvaltnings-, drifts- og vedlikeholdsavdelinger som betjener flere funksjoner i KOSTRA-kontoplanen. Dette gjelder for eksempel eiendomsavdelinger, felles materiallager og felles maskinpark eller bilpark. Eventuelt også andre avdelinger definert av KMD. Det forutsettes at alle utgifter for serviceenheten skal fordeles fullt ut på de funksjonene som betjenes fra enheten.

Det er viktig å få fram i KOSTRA hvordan drifts- og vedlikeholdsutgifter faktisk er fordelt på de ulike byggtypene. Internhusleie eller intern fordeling av utgifter knyttet til forvaltning, drift og vedlikehold av bygg og anleggsdrift, skal derfor fordeles i regnskapet slik at den faktiske fordelingen av drifts- og vedlikeholdsutgifter til for eksempel skolebygg kommer frem i KOSTRA.

I vår kommune er det i alt vesentlig intern husleie for alle bygg som budsjetteres her. I budsjettet vises en mindre differanse som knyttes til til avtalejusteringer og investeringsprosjekter. Dette vil bli utlignet i regnskapet.

Det betyr at selv om det budsjetteres betydelige beløp her, skal regnskapsresultatet for året i dette tjenesteområdet være i null, når alle kostnader er fordelt ut på respektive enheter. Dette betyr også at tjenesteområdenes rammer må justeres i løpet av året slik at det blir samsvar mellom regnskap og budsjett ved årets slutt.

Tjenesten inneholder i hovedsak Vedlikehold, Drift og Renhold (VDR). Men også en del andre poster til fordeling.

Innenfor vedlikehold gjennomføres det vedlikeholdstiltak iht. egen 4-årig vedlikeholdsplan. Den skal sikre opprettholdelse av den bygningstekniske tilstand overlevert ved ferdigstillelse av nybygg, herunder oppgradere kommunens Eiendom, Bygg og Anlegg (EBA) iht. gjeldende forskriftskrav – eierstyrt utvikling. Vedlikeholdet omfatter kommunens formålsbygg, som samlet utgjør 121.712 m^2.

Drift innebærer løpende driftstiltak iht. egen driftsplan, som sikrer ivaretakelse av kommunens eieransvar for egen EBA, herunder internkontroll, serviceavtaler og løpende utbedring av feil og mangler.

Renhold gjennomføres regelmessig og periodisk iht. egen renholdsplan, som skal bidra til ivaretakelse av inneklima, samt redusere behovet for bygningsteknisk vedlikehold. Renholdsarealet utgjør 78.657 m^2.

Målgrupper for tjenestene

Dette tjenesteområdet har ingen eksterne målgrupper. Alle målgrupper er knytet til de øvrige tjenesteområdene, og beskrives under disse. I tillegg har eiendomsstaben noen eksterne leietagere i kommunale formålsbygg.

Lovgrunnlag – Statistikk – Fakta

Alt lovgrunnlag, statistikk og konkrete fakta er knyttet til de øvrige tjenesteområdene disse ressursene fordeles til i regnskapet (se de øvrige tjenesteområdene). Eiendomsstabens tjenesteproduskjon, som genererer de største beløpene på tjenesteområdet «Interne servicefunksjoner» er beskrevet under tjenesteområdet «Administrasjon».

Planverk på tjenesteområdet

Det er ikke noe særskilt kommunalt planverk knyttet til dette tjenesteområdet. En forholder seg til det planverket som er grunnlaget på de øvrige tjenesteområdene som de interne servicefunksjonen betjener.

Mål for tjenesteproduksjonen – målekort 2018

Det er ikke etablert noen særskilte egne mål for dette tjenesteområdet. Det er som vist ellers i virksomhetsplanen mål for tjenesteproduksjonen på de øvrige tjenesteområdene som servicefunksjonene fordeles til i regnskapet.

Organisering av tjenesteproduksjonen

Tjenesteproduksjonen organiseres av den sektor eller stab som har budsjettmidler i dette tjenesteområdet, og som gjennom regnskapet fordeler disse ut fra leverandørfakturaer og lønnsfordelinger løpende.

Kommunale tilskudd til ulike organisasjoner

Organisasjon/lag/forening	2017	2018
Tilskudd til festspillene, reguleres iht sum og føringer kulturdepartementet	941.000	941.000
Elverum håndball herrer	50.000	50.000
Nysted – Elverum Kunstforening	32.000	32.000
Hedmarken Symfoniorkester	18.000	18.000
Møteplassen	1.050.000	1.125.000
Volum	100.000	100.000
Tilskudd samfunnshus	260.000	260.000
Tilskudd lag og foreninger 300´ – driftsmidler etter søknad 1 gang pr år	300.000	300.000
Elverum Idrettsråd	805.000	805.000
Tilskudd 17. mai	96.500	125.000
Tilskudd Glomdalsmuseet (avh. av innbyggere)	103.000	103.000
Tilskudd Hedmark Fylkesmuseum	400.000	400.000
Namibiaforeningen, internasjonalt infosenter	100.000	100.000
Grundsetmart'n	230.000	230.000
Tilskudd frivillighet kultur – prosjektmidler etter søknad 2 ganger i året	200.000	200.000
Tilskudd til lokal musikk og kultur	160.000	160.000
Diverse tilskudd lag/foreninger innen helse	55.000	55.000
SMISO (tidl. Evas Støttesenter)	162.000	162.000
Herneshallen (indeksreguleres i henhold til avtale)	285.000	285.000
Elverum Frivilligsentral (pluss justering i henhold til leiekontrakt)	788.600	788.600
Christianfjelds venner	30.000	30.000
	6.166.100	**6.269.600**

Gebyrregulativ 2018

Leie av Elverumshallen

A	Turneringer/arrangementer		2018		2017
	Messehallen/turn + 2 garderober/dusj (pr time à 60 min)	kr	280,00	kr	270,00
	Idrettshallen + 2 garderober/dusj (pr time à 60 min)	kr	490,00	kr	470,00
	Idrettshallen + alle garderober/dusj (pr time à 60 min)	kr	550,00	kr	530,00
	Bomberom + garderober/dusj (pr time à 60 min)	kr	170,00	kr	160,00
	Vestibyle	kr	160,00	kr	150,00
B	**Idrettshallen**				
	Arrangementer uten inntektsgivende tiltak pr døgn (vaktmestertjenester faktureres i tillegg)	kr	7 000,00	kr	6 890,00
	Idrettsarrangementer med egen avtale				
	Arrangement med inntektsgivende tiltak pr døgn (tilsyn/vaktmester faktureres i tillegg)	kr	13 500,00	kr	13 220,00
	Egne avtaler med f.eks Grundsetmart'n		–		–
	Leie av utstyr				
	Tilsyn vaktmester per påbegynt time	kr	580,00	kr	560,00
	Scene-elementer med ben pr element for inntil 2 uker	kr	160,00	kr	150,00
C	**Trening**				
	Elverumshallen pr treningstime à 45 min	kr	330,00	kr	320,00
	Messehallen pr treningstime à 45 min	kr	250,00	kr	240,00
	Utleie av bomberom pr treningstime à 60 min	kr	140,00	kr	130,00
	Aktiviteter for barn og unge under 19 år gis 40 % rabatt				
	Avgift for bruk av klister pr.time	kr	50,00	kr	40,00
D	**Kamper – 25 % av spilleinntekten**				
	Minimumsleie	kr	890,00	kr	860,00
	Kretskamper	kr	510,00	kr	490,00
E	**Garderobeutleie (hver seksjon har 1 eller 2 garderober + 1 dusj)**				
	Garderobe en seksjon	kr	160,00	kr	150,00
	Garderober to seksjoner	kr	260,00	kr	250,00
	Garderober tre seksjoner	kr	370,00	kr	360,00
	Leie av lagerrom – egen avtale		–		–

Leie av skolelokaler

	UTLEIE AV SKOLELOKALER		2018		2017
1	Skolens lokaler kan lånes ut til sosiale og kulturelle formål utenom skoletid, såfremt denne bruken ikke i vesentlig grad begrenser skolens bruk av lokalene.				
2	Rektor har det daglige ansvaret for tilsyn med skoleanlegget og forestår utlån i disse tilfelle: * arrangementer i skolens egen regi, eller i regi av skolens rådsorganer eller foreninger i skolens lokalmiljø * Idretts- og kulturaktiviteter der utlån/-leie avtales for det enkelte tilfelle * voksenopplæringskurs arrangert av kommunen eller av godkjent studieorganisasjon. Slik at bruk av skolelokalene som ikke har inntektsbringende siktemål, er gratis for brukeren. For arrangementer av inntektsbringende karakter betales leie etter satsene i reglementets punkt 6. Brukeren betaler for ekstra renhold som måtte bli nødvendig på grunn av utvidet bruk, også i de tilfelle det ikke betales leie. * Utlån av skolens kroppsøvingsanlegg som trenings- og øvingslokaler for lokalt idretts- og kulturliv gjennom hele eller deler av skoleåret: Søknad sendes den enkelte skole etter kunngjøring i lokalpressen før skoleferien. Denne bruken av skoleanlegget er gratis for brukerne. Brukes skolens kroppsøvingsutstyr så som baller, apparater og matter, betales en avgift				

	pr t/u pr halvår for dette. Ekstra renhold betales av bruker.				
	Bruk av kroppsøvingsutstyr pr t/u pr halvår	kr	350,00	kr	340,00
3	Utleie av skolebygg til overnatting skjer etter avtale med rektor og innkvarterings- ansvarlig for arrangementet, alternativt direkte med representant for brukerne. Rektor er ansvarlig for forhånsvarsling av brannvesenet. Rektor har ansvar for at arrangør/bruker blir gjort kjent med skolens brann- og sikkerhetsinnstruks. Rektor vurderer om overnatting krever at det etableres bakvaktsordning av vaktmester eller tilsynsansvarlig. Uttak av strøm til campingvogner o.l skjer etter skolens anvisning, og kan bare skje i det omfang skolens tekniske anlegg tillater det.				
	Overnatting pr person pr overnattingsdøgn med bakvakt	kr	100,00	kr	90,00
	Overnatting pr person pr overnattingsdøgn uten bakvakt	kr	100,00	kr	90,00
	Uttak av strøm til campingvogn o.l pr døgn pr uttak	kr	80,00	kr	70,00
4	Skolelokalene kan også leies bort til andre etter avtale med rektor: * Møter og samlinger i heimevern og sivilforsvar * Kortere kurs arrangert av andre enn nevnt under punkt 2 foran * Andre møter og foredragsvirksomhet, også av politisk eller religiøs art * For slik utleie betales husleie som nevnt i punkt 6				
5	Bortleie skjer i alle tilfelle på slike vilkår: * Kravene i renholdsforskriftene for skoler må overholdes * Leieren må i hvert tilfelle oppgi en ansvarshavende blant dem som er tilstede, til skolens vedkommende (rektor eller vaktmester). * Den fastsatte godtgjøringen kan kreves innbetalt på forskudd * Leietillatelsen kan når som helst tilbakekalles. * Leieren er ansvarlig for at skolens lokaler og inventar blir behandlet aktsomt og forsvarlig og står økonomisk ansvarlig for all skade som måtte oppstå. * All parkering av sykler og motorkjøretøyer skjer på anvist plass. * Det er forbudt å nyte rusmidler innfor skoleområdet. Videre er det forbudt å røyke på skolens arealer.				
6	Utleieprisen for de forskjellige rom fastsettes slik: (Minimumsleie = 1 time)				
	Gymnastikksal m/garderobe og dusj	kr	320,00	kr	310,00
	Svømmebaseng m/garderobe og dusj	kr	320,00	kr	310,00
	Klasserom	kr	180,00	kr	170,00
	Øvrige rom	kr	210,00	kr	200,00
	Utgifter til brensel, lys og renhold fastsettes til 75 % av leieprisen. Når leietillatelsen gis etter pkt. 4 kan disse satsene settes ned av rektor/driftsstyret etter søknad i hvert enkelt tilfelle. Rektor påser at leieforholdet blir gjort kjent for økonomisjef mht. innbetaling av leie.				
7	Vaktmester/rektor sender månedlig oppgave over utleie av skolens lokaler til revisor.				

Leie av lokaler Folkvang

	LEIE FOR DE ENKELTE ROM I KOMMUNEHUSET FOLKVANG		**2018**		**2017**
	Utleie skjer ved at forespørsel bekreftes med underskrevet avtale. Utleie som krever ekstra renhold på kvelder og i helger, belastes leietaker i tillegg til leiekostnadene. Elverum – Aulaen på Folkvang leies kun ut til kulturformål, konserter, forestillinger og annet. Leie for det enkelte rom er fastsatt slik:				
A	**Elverum – Aulaen**				
	Dagtid 8:00 – 15:30 pr gang	kr	1 750,00	kr	1 700,00
	Kveld 15:30 – 24:00 pr gang	kr	1 970,00	kr	1 920,00
	Fredag kveld, lørdag, søndag og helligdager	kr	3 640,00	kr	3 550,00
	Øving Aulaen alle dager	kr	520,00	kr	500,00
	Timepris dagtid	kr	270,00	kr	260,00
B	**Leiret – Store Auditoriet**				
	Dagtid 8:00 – 15:30 pr gang	kr	1 690,00	kr	1 650,00
	Kveld 15:30 – 24:00 pr gang	kr	1 970,00	kr	1 920,00
	Fredag kveld, lørdag, søndag og helligdager	kr	3 640,00	kr	3 550,00
	Timepris dagtid	kr	270,00	kr	260,00
C	**Møterom: Sørskogbygda 1.etg G213, Nordskogbygda 1. etg H201 og Hernes 2.etg H301**				
	Dagtid 8:00 – 15:30 pr gang	kr	640,00	kr	620,00
	Kveld 15:30 – 24:00 pr gang	kr	640,00	kr	620,00
	Fredag kveld, lørdag, søndag og helligdager	kr	1 250,00	kr	1 220,00

Leie Ungdommens hus

	BETALING FOR LEIE AV LOKALER I UNGDOMMENS HUS		2018		2017
	Frivillige lag, grupper eller organisasjoner med en klar barne- og ungdomsprofil: gratis bruk av lokalene til sin virksomhet på dager uten ordinær drift Forutsetninger for gratis bruk er: At arrangementet er lukket (for lagets medlemmer), og at ikke bruk av utstyr medfører kostnader, samt at lokalene ryddes etter bruk				
	Bursdager, seremonier, jubileer etc	kr	1 500,00	kr	1 500,00
	Større arrangementer som cuper, lan, turneringer, mønstringer. Tilgang til hele huset unntatt øvingsrom	kr	4 260,00	kr	4 160,00
A	**Utleie av lokaler til andre brukergrupper (kort varighet, kveld eller dag)**				
	Kafè	kr	730,00	kr	710,00
	Storsal	kr	1 450,00	kr	1 410,00
	Buldrerom	kr	460,00	kr	440,00
	Øvingsrom pr. mnd. i helger	kr	2 050,00	kr	2 000,00
	Øvingsrom pr. ukedag/kveld	kr	520,00	kr	500,00
B	**Utleie av kjentmann**				
	Hverdager 09:00 – 24:00 pr påbegynt time	kr	420,00	kr	410,00
	Helger pr påbegynt time	kr	550,00	kr	530,00
	Fritid med Bistand				
	Egenandel transport pr. tur fritidsaktiviteter internt i Elverum	kr	60,00	kr	50,00
	Egenandel transport pr tur fritidaktiviterer til nabokommuner	kr	110,00	kr	100,00

Leie rom Rådhuset

	LEIE FOR DE ENKELTE ROM I RÅDHUSET		2018		2017
	Utleie skjer ved at forespørsel bekreftes med underskrevet avtale. “Store arrangementer” i Festsalen er: utleie til bl.a. dansefester, brylluper, og kommersielle arrangementer med inngangspenger. Utleie som krever ekstra renhold på kvelder og i helger, belastes leietaker i tillegg til leiekostnadene. Leie for det enkelte rom er fastsatt slik:				
A	**Festsalen – vanlig arrangement**				
	Dagtid 8:00 – 15:30 pr gang Inkl vask	kr	3 840,00	kr	
	Kveld 15:30 – 24:00 pr gang Inkl vask	kr	4 070,00	kr	
	Fredag kveld, lørdag, søndag og helligdager Inkl vask	kr	5 670,00	kr	
	Øving Festsal alle dager Inkl vask	kr	1 630,00	kr	
	Festsalen – stort arrangement				
	Dagtid 8:00 – 15:30 pr gang Inkl vask	kr	9 040,00	kr	4 290,00
	Kveld 15:30 – 24:00 pr gang Inkl vask	kr	9 040,00	kr	6 430,00
	Fredag kveld, lørdag, søndag og helligdager Inkl vask	kr	9 040,00	kr	
B	**Tårnet i Rådhuset**				
	Dagtid 8:00 – 15:30 pr gang Inkl vask	kr	2 230,00	kr	2 170,00
	Kveld 15:30 – 24:00 pr gang Inkl vask	kr	2 230,00	kr	2 170,00
	Fredag kveld, lørdag, søndag og helligdager Inkl vask	kr	2 800,00	kr	2 730,00
C	**Rådhusfoajèen**				
	Dagtid 8:00 – 15:30 pr gang Inkl vask	kr	2 770,00	kr	2 700,00
	Kveld 15:30 – 24:00 pr gang Inkl vask	kr	2 770,00	kr	2 700,00
	Fredag kveld, lørdag, søndag og helligdager Inkl vask	kr	3 330,00	kr	3 250,00

D	**Kommunestyresalen**				
	Dagtid 8:00 – 15:30 pr gang Inkl vask	kr	2 230,00	kr	2 170,00
	Kveld 15:30 – 24:00 pr gang Inkl vask	kr	2 230,00	kr	2 170,00
	Fredag kveld, lørdag, søndag og helligdager Inkl vask	kr	2 800,00	kr	2 730,00
E	**Formannskapssalen**				
	Dagtid 8:00 – 15:30 pr gang	kr	1 850,00	kr	1 800,00
	Kveld 15:30 – 24:00 pr gang	kr	1 850,00	kr	1 800,00
	Fredag kveld, lørdag, søndag og helligdager	kr	2 420,00	kr	2 360,00
E	**Grupperommet**				
	Dagtid 8:00 – 15:30 pr gang Inkl vask	kr	1 260,00	kr	1 230,00
	Kveld 15:30 – 24:00 pr gang Inkl vask	kr	1 260,00	kr	1 230,00
	Fredag kveld, lørdag, søndag og helligdager Inkl vask	kr	1 830,00	kr	1 780,00
F	**Peisestua**				
	Dagtid 8:00 – 15:30 pr gang Inkl vask	kr	1 260,00	kr	1 230,00
	Kveld 15:30 – 24:00 pr gang Inkl vask	kr	1 260,00	kr	1 230,00
	Fredag kveld, lørdag, søndag og helligdager Inkl vask	kr	1 830,00	kr	1 780,00
G	**Resturant Elvarheim**				
	Leie uten kjøkken (kun utleie etter kl 15. hverdager) Inkl vask	kr	3 380,00	kr	3 300,00
	Leie med kjøkken (kun utleie etter kl 15. hverdager) Inkl vask	kr	4 570,00	kr	4 460,00
H	**Kantine Folkvang**				
	Leie uten kjøkken (kun utleie etter kl 15. hverdager) Inkl vask	kr	3 380,00	kr	3 300,00
	Leie med kjøkken (kun utleie etter kl 15. hverdager) Inkl vask	kr	4 570,00	kr	4 460,00

Leie Kulturhuset

	VEILEDENDE UTLEIEPRISER VED KULTURHUSET I ELVERUM		**2018**		**2017**
	Kultursjefen har fullmakt til å godkjenne særskilte avtaler for hele Kultursektorens ansvarsområde. Det kan omfatte avtaler med leietakere/arrangører som f.eks Festspillene i Elverum og lignende. Ledsagerbevis gir innehaveren adgang til arrangementer med en ledsager mot å betale kun for seg selv. Eksterne arrangører må forespørres om å akseptere ledsagerbevisordningen. Kultursektoren står også for utleie av Festsalen, Rådhusfoajéen og Tårnet i Rådhuset. Kulturhuset leies ikke ut til kurs/konferanser etter kl 16:00				
A	**Storstua – lokale leietagere/foreninger**		**Pr gang**		**Pr gang**
	Dagtid 8:00 – 15:30	kr	2 340,00	kr	2 280,00
	Kveld 15:30 – 21:00	kr	4 900,00	kr	4 780,00
	Fredag kveld, lørdag, søndag og helligdager	kr	9 000,00	kr	7 550,00
	Storstua – kommersielle leietakere alle dager		**Pr gang**		**Pr gang**
	Alle dager	kr	12 230,00	kr	11 940,00
	Dobbeltforestillinger	kr	16 060,00	kr	15 680,00
B	**Veslestua – lokale leietagere/foreninger**		**Pr gang**		**Pr gang**
	Dagtid 8:00 – 15:30	kr	1 740,00	kr	1 690,00
	Kveldtid 15:30 – 21:00	kr	2 880,00	kr	2 810,00
	Veslestua – kommersielle leietakere		**Pr gang**		**Pr gang**
	Alle dager	kr	kr 5 080,00	kr	kr 4 960,00
C	**Avgift for billettsystem – billettavgift**				
	Bruk av husets billettsystem er obligatorisk. Kurs og konferanser er unntatt.				
	Billettavgift pr solgt billett	kr	kr 25,00	kr	kr 25,00
	Provision av billettinntekter etter at husleie og billettavgift er trukket fra brutto inntekt: (Lokale barne- og ungdomsaktiviteter der alle				

	Provisjon av billettinntekter etter at husleie og billettavgift er trukket fra brutto inntekt. (Lokale barne- og ungdomsaktiviteter der alle deltagere er under 18 år er fritatt for provisjon)				
	Lokale leietagere/foreninger		6 %		6 %
	Kommersielle leietagere		7 %		7 %
D	**Utleie av teknikere**				
	Lokale leietagere: Hverdager kl 09:00 – 24:00 pr påbegynt time	kr	550,00	kr	400,00
	Lokale leietagere: Helger pr påbegynt time	kr	600,00	kr	500,00
	Kommersielle leietagere hverdager og helg pr. påbegynt time	kr	650,00	kr	600,00
E	**Utleie utstyr**				
	Teknisk utstyr fra Kulturhuset leies ikke ut.				

Leie Rådhusplassen og Musikkpaviljongen

	UTLEIE AV RÅDHUSPLASSEN		**2018**		**2017**
	Leie pr. dag inkl. strøm	kr	880,00	kr	850,00
	UTLEIE AV MUSIKKPAVILJONGEN				
	Musikkpaviljong etter nærmere avtale		Gratis		Gratis

Billettpriser Elverum kino

	BILLETTPRISER VED ELVERUM KINO		**2018**		**2017**
	Vedtatt av rådmannen etter fullmakt. Prisene inkluderer kulturmoms med gjeldende sats.				
A	**Barneforestilinger før kl. 17:00**				
	Pr person uansett alder	kr	95,00	kr	85,00
	Pr person uansett alder – 3D forestillinger	kr	110,00	kr	105,00
B	**Ungdom/voksenforestillinger – Alle forestillinger**				
	Pr person	kr	115,00	kr	105,00
	Pr person – 3D forestillinger	kr	125,00	kr	125,00
C	**Rabattordninger**				
	Honnørbillett voksen forestilling.	kr	95,00	kr	95,00
	Vernepliktige alle forestillinger	kr	90,00	kr	85,00

Elverum Bibliotek

	ELVERUM BIBLIOTEK		**2018**		**2017**
	Erstatning for tapte og ødelagt bøker/lydbøker	kr	580,00	kr	560,00
	Erstatning for tapt og ødelagte filmer	kr	360,00	kr	350,00
	Erstatning for tapt og ødelagt musikk cd	kr	260,00	kr	250,00
	Erstatning for tapt og ødelagt pc spill	kr	380,00	kr	370,00
	Erstatning for tapt og ødelagte tidsskrifter	kr	90,00	kr	80,00
	Kopiering av vitnemål med rett kopi bekreftelse	kr	6,00	kr	6,00
	Kopiering i sort/hvit format A4	kr	4,00	kr	4,00
	Kopiering i sort/hvitt format A3	kr	8,00	kr	8,00

	Kopiering i farge format A4	kr	7,00	kr	7,00
	Kopiering i farge format A3	kr	14,00	kr	14,00
	Erstatning for tapt lånekort	kr	45,00	kr	40,00
	Gebyr for **1. gangs varsel** om innlevering	kr	60,00	kr	60,00
	Gebyr for **2. gangs varsel** om innlevering	kr	140,00	kr	140,00
	Fax innland pr side	kr	12,00	kr	11,00
	Fax utland pr side	kr	17,00	kr	16,00
	Scanning minstepris pr. sending deretter 1 kr. pr. side over 4 sider	kr	4,00	kr	4,00
	Utskrift fra PC pr side	kr	4,00	kr	4,00

Elverum Svømmehall

	BILLETTPRISER VED ELVERUM SVØMMEHALL		**2018**		**2017**
A	**Svømmehallen**				
	Voksenbillett	kr	75,00	kr	75,00
	Førstegangstjeneste/student	kr	60,00	kr	55,00
	Barnebillett	kr	30,00	kr	30,00
	Klippekort, voksne	kr	680,00	kr	680,00
	Klippekort, barn	kr	270,00	kr	270,00
	Klippekort, honør	kr	540,00	kr	540,00
	Årskort, voksne	kr	2 030,00	kr	2 030,00
	Årskort, barn	kr	810,00	kr	810,00
B	**Klubber/Idrettslag, stevner**				
	Svømmestevne på helgedag (Tilsyn utover hallens ordinære åpningstid, og eventuelle vaktmestertjenester faktureres i tillegg)	kr	3 900,00	kr	3 800,00
	Svømmestevne på hverdager (Tilsyn utover hallens ordinære åpningstid, og eventuelle vaktmestertjenester faktureres i tillegg)	kr	930,00	kr	900,00
	Klubber/Idrettslag, trening				
	Hele bassenget pr time	kr	360,00	kr	350,00
	Baneleie pr time	kr	110,00	kr	100,00
C	**Ordinær utleie**				
	Hele bassenget pr time	kr	840,00	kr	820,00
	Bare trimrommet	kr	120,00	kr	110,00
	Tillegg for tilsyn/badevakt pr påbegynt time	kr	580,00	kr	560,00
	Når hele bassenget leies kan trimrom benyttes uten tillegg.				
D	**Garderober i underetasje**				
	1 garderobe / 1 dusj pr time	kr	150,00	kr	140,00
	2 garderober / 1 dusj pr time	kr	200,00	kr	190,00
	3 garderober / 2 dusj pr time	kr	230,00	kr	220,00
	4 garderober / 2 dusj pr time	kr	260,00	kr	250,00
	Ved utleie av garderobene utenom badets åpningstider faktureres tillegg for tilsyn pr time	kr	580,00	kr	560,00

Diverse tjenester

	DIVERSE TJENESTER		**2018**		**2017**
A	**Betaling av faktura på Servicekontoret**				

	Betaling med kontanter/kort	kr	36,00	kr	35,00
	Sort/hvit format A3	kr	13,00	kr	12,00
B	**Kjøp av andre offentlige dokumenter. Kopipris pr side**				
	Sort/hvit format A4	kr	13,00	kr	12,00
	Sort/hvit format A3	kr	13,00	kr	12,00
	Farge format A4	kr	35,00	kr	34,00
	Farge format A3	kr	48,00	kr	46,00

Alkoholloven - salgs- og skjenkebevillinger

	ALKOHOLLOVEN: SALGS- OG SKJENKEBEVILLINGER		**2018**		**2017**
A	Kunnskapsprøve – salgsbevilling pr gang	kr	410,00	kr	400,00
B	Kunnskapsprøve – skjenkebevilling pr gang	kr	410,00	kr	400,00
C	Etablerer prøve for serveringsvirksomhet	kr	410,00	kr	400,00
D	Søknad om ambulerende bevilling pr. gang	kr	320,00	kr	310,00
E	Søknad om skjenkebevilling for enkeltanledning	kr	1.030,00	kr	1.000,00
F	Gebyr for ikke levert salgsoppgave fra bevillingshaver – pr arrangement	kr	1.030,00	kr	1.000,00
	Gebyr per omsatt vareliter alkoholholdig drikke følger satsene i forskrift om omsetning av alkoholholdig drikke § 6-2. Avgiftene blir regulert hvert år av Helse- og omsorgsdepartementet				
A	Minimumsgebyr per omsatt vareliter skjenket alkohol pr år. Der beregning etter gjeldende litersatser ikke overstiger kr 1500 pr år er minstesats kr 2000	kr	2.000,00	kr	2.000,00
B	Minimumsgebyr per omsatt vareliter skjenket alkohol pr år. Der beregning etter gjeldende litersatser ikke overstiger kr 2500 pr år er minstesats kr 3000	kr	3.000,00	kr	3.000,00
C	Minimumsgebyr per omsatt vareliter skjenket alkohol pr år. Der beregning etter gjeldende litersatser ikke overstiger kr 4800 pr år er minstesats kr 4900	kr	4.900,00	kr	4.800,00

Skolefritidsordning

	BETALING FOR OPPHOLD I SKOLEFRITIDSORDNING (SFO)		**2018**		**2017**
	Betalingssatser for opphold i SFO fra 01.08 **(Betaling innkreves over 11 måneder)** Matpenger er inkludert i betalingssatsen				
A	Heldagplass pr mnd	kr	2 970,00	kr	2 900,00
B	Delt plass pr mnd	kr	2 360,00	kr	2 300,00
C	Leksehjelptilbud: Det gis fratrekk i betalingssatsen ut fra antall timer leksehjelp som gis i sfo-tiden Fratrekk pr time:	kr	103,00	kr	100,00
D	Søskenmodrasjon ytes slik: For barn nr. 2 eller flere: 20%				
E	Utleie av skolen til store årlige arrangemeneter rettet mot barn og unge, eksempelsvis Elverumsturneringen og håndballturneringen. Pris pr skole pr utleie.	kr	10 240,00	kr	10 000,00

Elverum Kulturskole

	SEMESTERAVGIFT FOR ELEVER I DEN KOMMUNALE KULTURSKOLE		**2018**		**2017**
	Med virkning fra 01.08 fastsettes semesteravgiften slik:				
A	Semesteravgift for eneundervisning	kr	1 640,00	kr	1 600,00

B	Semesteravgift for undervisning i gruppe	kr	1 340,00	kr	1 300,00
C	Instrumentleie pr. semester	kr	410,00	kr	400,00
D	Note/Kopieringsavgift pr år	kr	180,00	kr	180,00
E	Materiell visuelle fag pr år	kr	590,00	kr	570,00

Elverum Læringssenter - norskopplæring

	NORSKOPPLÆRING FOR ELEVER VED ELVERUM LÆRINGSSENTER UTEN RETT TIL GRATIS OPPLÆRING		**2018**		**2017**
	Det fastsettes kursavgiftg for elevene slik:				
	Kursavgift for 3 måneder	kr	10 000,00		

Opphold i Barnehage

	BETALING FOR OPPHOLD I BARNEHAGE		**2018**		**2017**
	Ny nasjonal ordning for reduksjon av foreldrebetalingen i barnehager ble innført 2015. Husholdninger med lavere inntekt enn kr 500 500 kan søke om reduksjon av foreldrebetalingen. Ingen husholdning skal betale mer enn 6 prosent av inntekten sin for en barnehageplass. I tillegg skal husholdninger med lavere inntekter enn kr 428 000 ha gratis kjernetid (20 timer per uke) når barn er 3 – 4 – 5 år.				
A	Heldagplass pr mnd (statsbudsjettets maksimalsats) 01.01. – 31.12.	kr	2 910,00	kr	2 730,00
	Dagplass – betaling for enkeltdager	kr	280,00	kr	270,00
	Gebyr for henting av barn etter åpningstid; pr. påbegynt halvtime	kr	620,00	kr	600,00
	Matpenger pr mnd – endring med virkning fra 01.08	kr	300,00	kr	290,00
B	Søskenmodrasjon ytes slik: For barn nr. 2: 30 % For barn nr. 3: 50 % Matpenger er unntatt fra søskenmodrasjonen				

Utenlandsvaksinering

	BETALING FOR UTENLANDSVAKSINERING		**2018**		**2017**
	Egenbetaling for utenlandsvaksinasjon er fastsatt slik: Selve vaksinen og vaksinemateriell betales av den enkelte. Denne prisen varierer for de ulike vaksinene. Vaksinasjonsprogrammet mot enkelte sykdommer, krever vaksinasjon i flere omganger. Barn under 16 år, betaler kun for selve vaksinen og medgått materiell.				
	Vaksinasjon pr gang (fra fylte 16 år)	kr	290,00	kr	290,00
	Pris ved senere besøk ang. samme reiseprogram	kr	190,00	kr	190,00
	Familie	kr	500,00	kr	480,00
	Studenter / honnør / barn 12- 16 år	kr	230,00	kr	210,00
	Egenandel ikke møtt til time	kr	290,00	kr	290,00
	Enkel kontakt /resept	kr	60,00	kr	50,00
	Barn under 16 år, betaler kun for selve vaksinen og medgått materiell				

Helse- og omsorgstjenester

1	**BETALING FOR SERVERING AV MIDDAG**		**2018**		**2017**
	Prisen for servering av middag til eldre og uføre fastsettes slik: Prisene forutsetter at det tegnes abonnementsavtale for minimum en måned ad gangen. Rådmannen, eller den han bemyndiger, gis fullmakt til å avvike denne prisen i spesielle tilfelle etter vurdering av helse- og /eller sosial status.				
	Utkjøring av middag med dessert	kr	91,00	kr	88,00
	Utkjøring av middag uten dessert	kr	76,00	kr	74,00
	Middag med dessert kjøpt i kantine/institusjon	kr	83,00	kr	81,00
	Middag uten dessert kjøpt i kantine/institusjon	kr	69,00	kr	67,00
	Lunsj servert på dagopphold	kr	50,00		
2	**BETALING FOR HELSE- OG OMSORGSTJENESTER I HJEMMET**				
	I medhold av forskrift FOR-2011-12-16-1349 om egenandel i kommunale helse- og omsorgstjenester som fastsetter betalingssatser for hjemmehjelp dvs. praktisk bistand og opplæring i hjemmet:				

	Abonnementsordning for tjenester som ytes over lang tid				
	Månedsavgift ved inntekt 0 G – 2 G (inntil 187 268)	kr	195,00	kr	190,00
	Månedsavgift ved inntekt 2 G – 3 G (inntil 187 268 – 280 902)	kr	766,00	kr	748,00
	Månedsavgift ved inntekt 3 G – 4 G (inntil 280 902 – 374 536)	kr	1 832,00	kr	1 789,00
	Månedsavgift ved inntekt 4 G – 5 G (inntil 374 536 – 468 170)	kr	2 984,00	kr	2 914,00
	Månedsavgift ved inntekt over 5 G (over 468 170)	kr	3 466,00	kr	3 384,00
	De som er innlemmet i abonnementsordningen, men som ikke får hjelp under ferieavviklingen, fritas for månedsavgift i en måned. Brukere av hjemmetjenester skal ikke betale høyere vederlag enn det kommunens utgifter til vedkommende tjeneste utgjør pr måned (sjølkost). De som er innlemmet i abonnementsordningen, skal dermed betale en lavere sats enn månedsavgiften, dersom antall timer vedkommende har fått hjelp er så lavt at kommunens kostnader, ved å gi hjelpen, ikke overstiger den månedsavgift brukeren skulle ha betalt etter sin netto inntekt.				
	Betalingssatsen uten abonnementsordning				
	Kommunens kostnad pr time (sjølkost) for hjemmehjelp, boveileder o.l	kr	489,00	kr	477,00
	I tilfelle hvor brukere har behov for nødvendig hjelp for et kortere tidsrom, gis pleie- og omsorgssjef fullmakt til å redusere betalingssatsen, eventuelt gi gratis tjenester. Det betales ikke egenandel for hjemmesykepleie.				

3	**VEDERLAG FOR OPPHOLD I INSTITUSJON**		**2018**		**2017**
	Vederlag for opphold i institusjon er regulert i forskrift fra Helse- og omsorgsdepartementet – forskrift om egenandel i kommunale helse- og omsorgstjenester FOR-2011-12-16-1349 nr. 1349. I medhold av forskriften § 3 og 4 er følgende maksimalsatser for egenandel i institusjon vedtatt:				
	Kortidsopphold				
	Korttidsopphold pr døgn. Transport, kost og losji, medisiner o.l, samt nødvendig hjelp, er inkludert i satsen	kr	*) 160,00	kr	155,00
	For dag eller nattopphold uten middag	kr	*) 80,00	kr	80,00
	*) Satsene følger de til enhver tid fastsatte maksimalsatser i forskrift om kommunale helse- og omsorgstjenester § 4. Avlastningstiltak for personer og familier, som har et særdeles tyngende omsorgsarbeid, er gratis. Personer på avlastningstiltak har også gratis kost og losji, men utgifter til medisiner, medisinsk forbruksmateriell, transport- og reiseutgifter, hygieneartikler, vask og reparasjon av privat tøy og egenandel for bruk av tjeneste, dekkes ikke.				

	Langtidsopphold				
	Kommunen fastsetter oppholdsutgiftene ved den enkelte institusjon i eget vedtak. Den fastsatte egenandel skal ikke overstige de reelle utgiftene, og skal beregnes på følgende måte: Av inntekter inntil folketrygdens grnnbeløp, fratrukket et fribeløp, kan det kreves betalt 75 % årlig. Frbeløpets størrelse følger av helse- og omsorgsdepartementets forskrift om kommunale helse- og omsorgstjenester §3 andre ledd. Betaling skal begrenses slik at enhver har i behold til eget bruk minst 25% av folketrygdens grunnbeløp i tillegg til fordelen av fribeløpet. Av inntekter utover folketrygdens grunnbeløp betales inntil 85%. Kommunen gir fradrag for boutgifter i egen blig ved tildeling av fast plss i sykehjem:				

	1. Leieligheter – inntil kr 2.862,- mot dokumentert betaling av husleie. 2. Enebolig – inntil kr 1.711,- mot atdet fremvises dokumentasjon på betalt strøm, kommunale avgifter og boligforsikring Dersom beboer har hjemmeboende ektefelle, eller mindreårige barn eller delvis forsørger barn over 18 år, halveres beløpne. Det foreslås høyere fradrag for leiligheter enn eneboliger, da leilighetsbeboere gjennom sin husleie hr høyere boutgifter.				
	Jotuntoppen bo- og omsorgssenter				
	Mat pr måned, 4 måltider i døgnet	kr	3.789,00	kr	3.700,00
4	**BETALING FOR KOPI AV JOURNAL**				
	Avgift for kopi av journal	kr	103,00	kr	100,00
5	**TRYGGHETSALARMER**				
	Abonnementsgebyr pr. måned på trygghetsalarm med privat tele/nett-abonnement. (fritatt for merverdiavgift).	kr	246,00	kr	240,00
	Abonnementsgebyr pr. måned på trygghetsalarm uten privat tele/nett-abonnement. (fritatt for merverdiavgift).	kr	273,00	kr	

Landbruk - gebyr for behandling av saker

	Betalingsregulativ for behandling av saker etter jord- og konsesjonsloven		**2018**		**2017**
	Gebyr for behandling av saker etter jord- og konsesjonsloven fastsettes ved forskrift av Landbruks- og Matdepartementet. Gebyr merket med *) kan endres av departementet etter at kommunestyret har fattet vedtak. Gebyrene er fritatt for merverdiavgift.				
1	**Delingssaker etter jordloven *)**				
	For delingssaker som behandles etter jordloven, i hht. gebyrsats fastsatt av Landbruksdepartementet. (Kan forandres i løpet av gebyråret.)	kr	2 000,00	kr	2 000,00
2	**Konsesjonssaker *)** Jf. konsesjonsloven. Gebyrsats fastsatt av Landbruksdepartementet. Tinglysningsgebyr kommer i tillegg. (Kan forandres i løpet av gebyråret.)	kr	5 000,00	kr	5 000,00
3	**Felles gebyr for mindre overføring av landbruksareal – deling og konsesjon** Ved overføring av landbruksarealer mellom eiendommer hvor arealet ikke endrer formål som følge av overføringen. Tinglysingsgebyret og ev. oppretting av matrikkelenhet kommer i tillegg.				
3.1	**Areal fra 0-15 daa – jordlovdeling og konsesjon**	kr	2 630,00	kr	2 560,00
3.2	**Areal fra 15,1 – 30 daa – jordlovdeling og konsesjon**	kr	4 200,00	kr	4 100,00
	Fellingsgebyr viltforvaltning				
4	**Søknader i hht. forskrift om hold av vilt i fangenskap m.v. jfr. rundskriv 1/99**	kr	2 630,00	kr	2 560,00
5	**Fellingsgebyr hjortevilt**				
	Voksen elg	kr	450,00	kr	300,00
	Elg kalv	kr	300,00	kr	300,00
	Voksen hjort	kr	300,00	kr	150,00
	Hjort kalv	kr	200,00	kr	150,00
6	**Timepris** (Kommer til anvendelse ved gjennomføring av avtalte oppdrag.)	kr	850,00	kr	830,00
	Miljøsertifisering, jf «Miljøfyrtårn» ordningen		**2018**		**2017**
0	Gebyret angir kostnaden ved en gjennomsnitlig sertifisering. Ved komplekse søknader kan gebyret øke. For sertifisering av bedrifter utenfor Elverum kommune tilkommer kjøregodtgjørelse ihht. Statens satser.				
1	Nysertifisering av bedrift, inkl mva. Ved økt kompleksitet kan gebyret bli høyere.	kr	5 500,00	kr	4 000,00
	Tillegg for bedrifter med 4 eller flere bransjekrav, inkl mva	kr	520,00	kr	520,00
2	Resertifisering av bedrift, inkl mva. Ved økt kompleksitet kan gebyret bli høyere.	kr	4 500,00	kr	1 200,00
	Tillegg for bedrifter med 4 eller flere bransjekrav, inkl mva	kr	520,00	kr	520,00

Kart og oppmåling - gebyr for behandling av saker

	BETALINGSREGULATIV FOR KARTKOPER OG ANDRE KOPIERINGSTJENESTER		**2018**		**2017**
1	**Normalt uttak av kopier for saksorientering er gratis. Kopieringsoppdrag utover dette dekkes etter timepris, pluss papiromkostninger. Timepris:**	kr	850,00	kr	830,00
2	**Diverse bestemmelser**				
	Det skal ikke tas betaling for kart som skal følge delingssøknad, byggesøknad, søknad om utslippstillatelse eller dokumenter som er en del av vår informasjonsplikt og naturlige serviceansvar. Unntak er situasjonsplaner etter byggeforskriftenes kap. 14.5. Andre offentlige etater, skoler og ideelle organisasjoner betaler ikke for enkeltkopier på papir. For større leveranser kan det avtales spesialpriser.				
	REGULATIV FOR ARBEID ETTER MATRIKKEL- OG SEKSJONERINGSLOVEN		**2018**		**2017**
	Lovhjemmel Matrikkelloven § 32, forskriftenes §16 og Lov om seksjonering §7. Tinglysingsgebyr fastsettes ved statsbudsjettet og kommer i tillegg.				
1.1	**Oppretting av matrikkelenhet**				
1.1.1	**Oppretting av grunneiendom og festegrunn**				
	areal fra 0 – 500 m²	kr	16 450,00	kr	16 060,00
	areal fra 501 – 750 m²	kr	19 090,00	kr	18 640,00
	areal fra 751 – 1000 m2	kr	21 930,00	kr	21 410,00
	areal fra 1001 – 1250 m2	kr	24 910,00	kr	24 320,00
	areal fra 1251 – 1500 m2	kr	27 870,00	kr	27 210,00
	areal fra 1501 m² – 1750 m²	kr	30 790,00	kr	30 060,00
	areal fra 1751 – 2000 m2	kr	33 730,00	kr	32 930,00
	pluss pr. påbegynt daa mellom 2 daa – 10 daa	kr	2 830,00	kr	2 760,00
	Økning pr. daa over 10 daa	kr	1 430,00	kr	1 390,00
	For arealer over 20 daa betales etter medgått tid. Minstepris	kr	70 460,00	kr	68 800,00
	For landbrukseiendommer og grunn til allmennyttige formål betales etter medgått tid. Minstepris	kr	10 710,00	kr	10 450,00
	Ved samtidig oppmåling av minimum 6 tilgrensede tomter som er rekvirert av samme rekvirent, gis 10% reduksjon av gebyret. For punktfeste der merking og måling i marken er unødvendig, betales etter pkt. 1.2. Ved ommatrikulering av arealer der målebrev er med koordinater regnes 50% av 1.1.1				
1.1.2	**Matrikulering av eksisterende umatrikulert grunn**				
	Arealklasser følger 1.1.1. Gebyr 50% av 1.1.1.				
	For areal over 20 daa betales etter medgått tid. Minstepris:	kr	26 850,00	kr	26 220,00
1.1.3	**Oppmåling av uteareal på eierseksjon**				
	Arealklasser og gebyr følger 1.1.1.				
1.1.4	**Oppretting av anleggseiendom**				
	Gebyr for oppretting av anleggseiendom;				
	areal fra 0 – 2000 m³	kr	33 310,00	kr	32 520,00
	areal fra 2001 m³ – , økning pr. påbegynt 1000 m³	kr	1 430,00	kr	1 390,00
1.1.5	**Registrering av jordsameie**				
	Gebyr for registrering av eksisterende jordsameie faktureres etter medgått tid.				
1.2	**Oppretting av matrikkelenhet**				
	(Tidligere midlertidig forretning og registreringsbrev). Matrikkelføring uten fullført oppmålingsforretning.I tillegg kan det komme tilleggsgebyr for å utføre oppmålingsforretning. Viser til 1.1.1, 1.1.2, 1.1.4 og 1.1.5.	kr	7 060,00	kr	6 890,00

1.2.1	**Avbrutt oppmålingsforretning eller matrikulering**				
	Gebyr for utført arbeid når saken blir trukket før den er fullført, må avvises, ikke lar seg matrikkelføre på grunn av endrede hjemmelsforhold eller av andre grunner ikke kan fullføres, settes til 1/3 av gebyrsatsene etter 1.1 og 1.2.				
1.3	**Grensejustering**				
1.3.1	**Grunneiendom, festegrunn og jordsameie**				
	Ved gebyr for grensejustering kan arealet for involverte eiendommer justeres med inntil 5% av eiendommens areal (maksimalgrensen er satt til 500 m²). En eiendom kan imidlertid ikke avgi areal som i sum overstiger 20% av eiendommens areal før justeringen. For grensejustering til veg- eller jernbaneformål kan andre arealklasser gjelde.				
	areal fra 0 – 250 m²	kr	5 930,00	kr	5 790,00
	areal fra 251 m² – 500 m²	kr	10 550,00	kr	10 300,00
1.3.2	**Anleggseiendom**				
	For anleggseiendom kan volumet justeres med inntil 5% av anleggseiendommens volum, men den maksimale grensen settes til 1000 m³.				
	volum fra 0 – 250 m³	kr	15 530,00	kr	15 160,00
	volum fra 251 – 1000 m³	kr	17 420,00	kr	17 010,00
1.4	**Arealoverføring**				
1.4.1	**Grunneiendom, festegrunn og jordsameie**				
	Ved arealoverføring skal oppmålingsforretning og tinglysing gjennomføres. Arealoverføring utløser dokumentavgift. Dette gjelder ikke arealoverføring til veg- og jernbaneformål.				
	areal 0 – 250 m²	kr	15 530,00	kr	15 160,00
	areal fra 251 m² – 500 m²	kr	18 380,00	kr	17 940,00
	areal fra 501 m²-, økning pr påbegynt 500 m²	kr	5 170,00	kr	5 040,00
1.4.2	**Anleggseiendom**				
	For anleggseiendom kan volum som skal overføres fra en matrikkelenhet til en annen, – ikke være registrert på en tredje matrikkelenhet. Volum kan kun overføres til en matrikkelenhet dersom vilkårene for sammenføying er til stede. Matrikkelenheten skal utgjøre et sammenhengende volum.				
	volum fra 0 – 250 m³	kr	20 260,00	kr	19 780,00
	volum fra 251 – 500 m³	kr	24 010,00	kr	23 440,00
	volum fra 501 m³-, økning pr påbegynt 500 m³.	kr	6 430,00	kr	6 270,00
1.5	**Klarlegging av eksisterende grensepunkt der grensen tidligere er koordinatbestemt ved oppmålingsforretning**				
	For første punkt	kr	3 770,00	kr	3 680,00
	For hvert nytt punkt	kr	770,00	kr	750,00
1.6	**Klarlegging av eksisterende grensepunkt der grensen ikke tidligere er koordinatbestemt / eller klarlegging av rettigheter**				
	For første punkt	kr	5 940,00	kr	5 800,00
	For hvert nytt punkt	kr	2 980,00	kr	2 910,00
	Gebyr for klarlegging av rettigheter faktureres etter medgått tid.				
1.7	**Privat grenseavtale**				
	For inntil 2 punkter	kr	4 720,00	kr	4 600,00
	For hvert nytt punkt	kr	770,00	kr	750,00
	Billigste alternativ for rekvirent velges.				
	Alternativt kan gebyr fastsettes etter medgått tid (minimum 3 timer).				
1.8	**Timepris**				

	Timepris for arbeider etter matrikkelloven	kr	950,00	kr	1 000,00
1.9	**Urimelig gebyr**				
	Hvis gebyret anses å bli klart urimelig i forholdt til det arbeid og de kostnader som kommunen har hatt med saken, kan rådmannen på eget initiativ eller etter søknad fastsette annet gebyr enn det som framgår av regulativet.				
1.10	**Betalingsbetingelser**				
	Gebyret beregnes etter de satser som gjelder på rekvisisjonstidspunktet. Gebyret kreves inn etterskuddsvis, men før tinglysning.				
1.11	**Forandringer i grunnlaget for matrikkelføring i saken**				
	Gjør rekvirenten under sakens gang forandringer i grunnlaget for matrikkelføring av saken, opprettholdes likevel gebyret.				
1.12	**Kostnader for innhenting av relevante opplysninger**				
	Kostnader utenom det som er nevnt over, som kommunen påføres i forbindelse med innhenting av relevante opplysninger i forbindelse med oppmålingsforretning, viderefaktureres til rekvirenten.				
1.13	**Utstedelse av matrikkelbrev. Jf matrikkelfoskriften § 16.4**				
	Matrikkelbrev inntil 10 sider	kr	180,00	kr	175,00
	Matrikkelbrev over 10 sider	kr	359,00	kr	350,00
GEBYRREGULATIV FOR SEKSJONERING AV EIENDOMMER.					
	Lovhjemmel: Lov om seksjonering § 7.				
1	**Generelt**				
	Regulativet skal dekke utgifter til kontroll av at vilkårene for seksjonering er til stede, herunder kontroll av tegninger og eventuell befaring. Gebyret gjelder pr sak og ikke pr seksjon. Rettsgebyr (R) fastsettes ved statsbudsjettet hvert år, pr 1.1.2017 kr 1.049,- . Tinglysning av seksjonsbegjæringen kommer i tillegg. Ny seksjoneringslov forventes å tre i kraft i løpet av 2018. Da endres seksjoneringsgebyret slik: **Gebyr avregnes etter medgått tid i hht. timepris fastsatt i pkt 1.8, minimum 3 timer**				
2	**Tillatelse til seksjonering uten nødvendig befaring**				
	3 ganger det til enhver tid gjeldende rettsgebyr (3R), pr 1.1.2017 kr 1.049,-	kr	3 147,00	kr	3 075,00
3	**Tillatelse til seksjonering med nødvendig befaring**				
	5 ganger det til enhver tid gjeldende rettsgebyr (5R), pr 1.1.2017 kr 1.049,-	kr	5 245,00	kr	5 125,00
4	**Betalingsbestemmelser**				
	Innbetaling skal skje innen frist fastsatt av kommunen. Blir seksjoneringstillatelse ikke gitt skal tinglysningsgebyret og halvparten av gebyret for seksjonering betales tilbake.				
5	**Gebyr for oppmåling av uteareal på eierseksjon kommer i tillegg til pkt 2. og 3.**				
	Se gebyrregulativ for matrikkelloven pkt. 1.1.3.				
OPPDRAG FOR TJENESTER UTFØRT AV EGET FORETAK					
	Oppdrag og tjenester utført av eget foretak, Org. Nr. 952857991				
	For alle tiltak som krever godkjenning beregnes beløpet etter medgått tid. Medgått tid til beregning skal belastes oppdraget. For større utbyggingsprosjekter og anlegg gis foretaksleder anledning til å regne fastpris/anbud. Prisen skal baseres på timepris. Ved stiknings- og måleoppdrag skal det beregnes instrumentleie etter utleietid. Oppgitte timepriser er ekskl. mva. **Alle oppdrag og tjenester faktureres med 25 % mva.**				
1	**Plassering av tiltak og beliggenhetskontroll** For alle tiltak som krever godkjenning beregnes beløpet etter medgått tid.	kr	1 610,00	kr	1 570,00
2	**Instrumentleie**				
	GPS – timepris	kr	490,00	kr	470,00

	Totalstasjon – timepris	kr	220,00	kr	210,00
	Niveller – timepris	kr	120,00	kr	110,00

Byggesak - gebyr for behandling av bygge- og delingssaker

	BETALINGSREGULATIV FOR BEHANDLING AV BYGGE- OG DELINGSSAKER M.M.		**2018**		**2017**
	Det fastsettes følgende gebyr for behandling av bygge- og delingssaker iht. pbl § 33-1. Tid til nødvendig tilsyn inngår og finansieres med 10% av gebyrinntektene. Eventuell tvangsmulkt og overtredelsesgebyr behandles særskilt. Gebyrene er fritatt for merverdiavgift.				
	Gebyr beregnes etter de satser som gjelder på det tidspunkt saken registreres, og betales til kommunekassa etter regningsoppgave fra kommunen				
	Hvis gebyret anses å bli klart urimelig i forholdt til det arbeid og de kostnader som kommunen har hatt med saken, kan rådmannen på eget initiativ eller etter søknad fastsette annet gebyr enn det som framgår av regulativet.				
1	**Boliger og fritidsboliger (tillatelse til tiltak)**				
A	Nybygg/hovedombygging pr. bruksenhet	kr	22 850,00	kr	22 310,00
B	For søknader med mer enn en selvstendig boenhet i samme bygning, betales pr boenhet f.o.m. enhet nr. 2 t.o.m enhet nr 20:	kr	11 430,00	kr	11 160,00
C	For søknader med mer enn en selvstendig boenhet i samme bygning, betales ved flere enn 20 boenheter i samme bygning f.o.m. enhet nr 21:	kr	5 720,00	kr	5 580,00
2	**Andre kategorier nybygg samt tilbygg, påbygg, underbygging, hovedombygging, betales etter bruksareal.**				
A1	Grunnbeløp – til og med 15 m²	kr	4 711,00	kr	4 600,00
A2	16 – 200 m² – pr m²	kr	113,00	kr	110,00
A3	201 – 600 m² – pr m²	kr	82,00	kr	80,00
A4	alt over 600 m² – pr m²	kr	41,00	kr	40,00
B	**Bruksendring** Ved bruksendring betales 50 % av satsene i 2 A, men maksimum kr. 37.420,-.				
C	**Driftsbygninger i landbruket** For driftsbygninger i landbruket betales etter satsene i 2 A(1-4) , men maksimum kr 20.000,-				
3	**Arealuavhengige tiltak på bolig-, fritids- og landbrukseiendom**				
A	Endring av tillatelse, forstøtningsmur, støyskjerm, brønn, dam og basseng, midlertidig tiltak, fasadeendring, riving, bygningsteknisk installasjon (separat installasjon eksklusiv ildsted/skorstein), tilknytning til offentlig nett, tankanlegg, gjerde, terrenginngrep og p-plasser.	kr	3 060,00	kr	2 980,00
B	**Arealuavhengige tiltak på annen eiendom enn bolig-, fritids- og landbrukseiendom**				
	Endring av tillatelse, forstøtningsmurer, støyskjerm, brønn, dam og basseng, midlertidig tiltak, fasadeendring, riving, bygningsteknisk installasjon (separat installasjon eksklusiv ildsted/skorstein), tilknytning til offentlig nett, lednings- og kabelanlegg, tankanlegg, gjerde, terrenginngrep og p-plasser, skiltplaner (for enkeltskilt og reklameinnretninger betales det etter satsene under 3E)	kr	6 090,00	kr	5 950,00
C	**Igangsettingstillatelse etter rammetillatelse, pr.stk**	kr	4 230,00	kr	4 130,00
D	**Skorstein og ildsteder**				
	Oppføring, rehabilitering av skorstein	kr	963,00	kr	940,00
E	**Skilt og reklame**				
	Oppføring av enkeltskilt inntil 2 stk. (ved mer enn 2 skilt og skiltplaner for bygninger betales etter satsene i 3 B)	kr	2 642,00	kr	2 580,00
4	**Dispensasjoner**				
A	Administrativ avgjørelse (fullt gebyr uavhegig av utfall)	kr	5 673,00	kr	5 540,00
B	Politisk avgjørelse (fullt gebyr uavhengig av utfall)	kr	11 770,00	kr	11 490,00
4	**Fradeling**				
A	For behandling av søknad om deling av eiendom i regulert område betales	kr	4 730,00	kr	4 610,00
B	For hver ytterligere parsell i samme søknad betales	kr	2 420,00	kr	2 360,00
C	For behandling av søknad om deling av eiendom utenfor regulert område betales	kr	6 790,00	kr	6 630,00
D	For hver ytterligere parsell i samme søknad betales	kr	3 470,00	kr	3 380,00
6	**For behandling av utslippssøknader**				

A	Inntil 15 pe:	kr	5 300,00	kr	5 170,00
B	15-100 pe	kr	25 930,00	kr	25 320,00
C	Over 100 pe	kr	54 450,00	kr	53 170,00
7	**Behandling av søknader som ikke kommer til utførelse:**				
A	For ferdigbehandlede søknader som ikke kommer til utførelse betales 75 % av satsene for gjeldende behandling, unntatt dispensasjonsgebyret som betales fullt ut, se punkt 4.				
B	Ved avslag betales 75% av satsene for gjeldende behandling, unntatt dispensasjonsgebyret som betales fullt ut, se punkt 4.				
C	Dersom søker velger å trekke saken før den er ferdigbehandlet, faktureres gebyret ut fra hvor langt i prosessen behandlingen har kommet. Ferdigbehandlet søknad settes til 75 % av ordinært gebyr. Prosesstart regnes fra mottakskontroll er gjennomført.				
D	Ved pålegg om søknad for ulovlig igangsatt byggearbeid eller arbeid igangsatt uten tillatelse, betales 100 % tillegg av satsene ovenfor pga merarbeid.				
E	Fornyelse av tidligere godkjent byggesøknad og reviderte søknader som krever ny behandling belastes med 50 % av gjeldende behandling hvis søknad mottas innen ett år etter utløp av byggefrist				
F	Merarbeid der arbeid ikke dekkes av regulativet faktureres med kr. 1000 pr time. Dette gjelder også besvarelse av forespørsler som medfører en sammenstilling av informasjon.				
8	**Behandling av søknad om godkjenning av foretak og ansvarsrett, også ved sanitærmeldinger**				
A	Lokal godkjenning	kr	4 720,00	kr	4 600,00
B	Personlig godkjenning (selvbyggere)	kr	1 782,00	kr	2 310,00
C	Søknad om ansvarsrett (der det ikke er gitt lokal eller personlig godkjenning)	kr	891,00	kr	870,00
D	Erklæring om ansvarsrett	kr	891,00	kr	870,00
E	Endring av ansvarshavende	kr	1 895,00	kr	1 850,00
F	Behandling av sanitærmeldinger der søker ikke har sentral godkjenning	kr	3 400,00	kr	3 320,00
9	**Andre gebyrer**				
A	Søknad om midlertidig brukstillatelse (skal brukes kun unntaksvis, se pbl. § 21-10, 3. ledd)	kr	3 780,00	kr	3 690,00
B	Ferdigattest som rekvireres innen fastsatt frist i midlertidig brukstillatelse belastes ikke med gebyr. Hvis ikke settes gebyret til:	kr	2 350,00	kr	2 290,00
C	Anmodning om tilleggsopplysninger pga. søknad ikke komplett og behandlingsdyktig, pr. gang	kr	1 030,00	kr	1 000,00
D	Gjennomgang som fører til retur av søknad fordi den ikke inneholder den minimumsdokumentasjonen som kreves i forskriften	kr	2 560,00	kr	2 500,00

Plansaker - gebyr for behandling

	BETALINGSREGULATIV FOR BEHANDLING AV PLANSAKER		**2018**		**2017**
1	**Private planforslag – Plan- og bygningsloven (PBL) kapittel 12**				
	Med hjemmel i forskrift til plan- og bygningsloven § 2-1 kreves det at alle forslag til reguleringsplaner konstrueres og leveres på digital form før planforslaget tas opp til 1. gangs behandling. Digital arealplan skal være i henhold til nasjonal produktspesifikasjon for arealplan og digitalt planregister. Gebyret skal ikke overstige kommunens nødvendige kostnader på sektoren. **Gebyrene er fritatt for merverdiavgift.**				
	Hvis gebyret anses å bli klart urimelig i forholdt til det arbeid og de kostnader som kommunen har hatt med saken, kan rådmannen på eget initiativ eller etter søknad fastsette annet gebyr enn det som framgår av regulativet.				
A	**Planprogram**	kr	18 360,00	kr	17 920,00
B	**Reguleringsplaner**				
	Planareal inntil 10 daa	kr	73 410,00	kr	71 680,00
	Planareal inntil 20 daa	kr	82 320,00	kr	80 390,00
	Over 20 daa tillegg pr. påbegynt 10 daa	kr	7 350,00	kr	7 170,00
	Innenfor arealdelplanene for Elverum sentrum – Leiret og Vestad nord er gebyret	kr	134 750,00	kr	131 590,00
	Maksimalgebyr for reguleringsplaner	kr	162 530,00	kr	158 720,00
	Mindre reguleringsendringer, fast pris:	kr	30 000,00	kr	21 150,00
	Tilleggsgebyr Når kommunen må utføre digitalisering av plankart og tilpasning av format for				

C	**Tilleggsgebyr** Når kommunen må utføre digitalisering av plankart og tilpasning av format for innlegging i GIS-database betales gebyr etter brukte timeverk.				
	Minstegebyr pr. planforslag	kr	8 190,00	kr	7 990,00
	Timepris – fritatt for merverdiavgift	kr	950,00	kr	1 030,00
D	**Konsekvensutredninger** Hvor planmyndigheten er godkjenningsmyndighet for søkers konsekvensutredninger, jfr. Forskrift om konsekvensutredninger, betales gebyr etter brukte timeverk og utgifter kommunen måtte ha hatt til sakkyndig bistand.				
	Minstegebyr pr. planforslag	kr	25 170,00	kr	24 580,00
	Timepris – fritatt for merverdiavgift	kr	950,00	kr	1 030,00
E	**Forlenget gyldighet av planvedtak** Forlenget gyldighet av planvedtak ihht plan og bygningsloven §12-4	kr	10 080,00	kr	9 840,00
F	**Foreleggelse av planspørsmål (PBL §12-8)** Framleggelse med politisk forhåndsvurdering	kr	12 000,00	kr	

Vei, park og anlegg

	LEIE AV TORGPLASSER		**2018**		**2017**
	Torgplassene er på 12,5 m². **Gebyrene er fritatt for merverdiavgift.**				
A1	Salg fra fast plass pr. år, uten strøm	kr	3 610,00	kr	3 520,00
A2	Salg fra fast plass pr. år, med strøm	kr	5 710,00	kr	5 570,00
B1	Annet salg pr. dag, uten strøm	kr	500,00	kr	480,00
B2	Annet salg pr. dag , med strøm	kr	530,00	kr	510,00
	LEIE AV KOMMUNAL P-PLASS, GATEGRUNN, TORG ELLER PARK				
	Gebyrene er fritatt for merverdiavgift.				
	Rådmannen kan inngå avtale om reduksjon av gebyr dersom gebyret blir urimelig høyt.				
A	FOLKVANGTOMTA				
	Pris pr dag.	kr	5 430,00	kr	5 300,00
B	TORGET SØR				
	Pris pr. dag	kr	5 620,00	kr	5 480,00
C	KOMMUNAL GATEGRUNN				
	Pris pr. dag og gatekvartal	kr	5 620,00	kr	5 480,00
D	ELVARHEIMPARKEN, TRIANGELPARKEN				
	Uten vegstenging, intet gebyr. Evt. skader belastes søker.	kr	0,00	kr	0,00
	Pris pr. dag dersom trafikkomlegginger	kr	5 620,00		5 480,00
E	Det er utarbeidet særskilt avtale for Grundsetmarten, Elverumsdagene og julegateåpning med omfattende trafikktiltak og leiebehov. Evt skader faktureres separat.	kr	50 000,00	kr	150 000,00
	PARKERINGSAVGIFT OG -GEBYR				
1	Parkeringsavgift langtid pr dag	kr	25,00	kr	25,00
2	Parkeringsavgift langtid pr time	kr	12,00	kr	12,00
3	Jf. «Forskrift om offentlig parkeringsgebyr»; gjelder overtredelser av bestemmelser om stans og parkering av motorvogn eller tilhenger til motorvogn på veg åpen for alminnelig ferdsel, jf. trafikkreglene § 1. Gebyr fastsatt av Samferdelsdepartemenetet	kr	900,00	kr	900,00
4	Jf «Forskrift om vilkårsparkering (parkeringsforskriften)». Gebyr fastsatt av Samferdelsdepartemenetet. Ved overtredelse av vilkårene for parkering ilegges en kontrollsanksjon (gebyr) på: For enkelte spesielle overtredelser henvises til forskriftens § 36.	kr	600,00	kr	600,00
	PARKERING, ABONNEMENTSKORT				
	Abonnementskort for parkering på offentlige avgiftsbelagte langtids P-plasser. Kortet er elektronisk og er knyttet til kjøretøyets reg.nr.				
1	Avgift pr år	kr	4 410,00	kr	4 410,00
2	Avgift pr mnd	kr	450,00	kr	450,00
	FRIKJØP AV PARKERINGSPLASSER				

	Jfr. vedtekt til PBL §69 nr. 4, stadfestet 05.11.1984. Prisen er fritatt for merverdiavgift	kr	150 000,00	kr	150 000,00
	GRAVING I KOMMUNALE VEGER OG GATER				
	Gebyrene er fritatt for merverdiavgift.				
1	Behandling av gravetillatelser, pr. søknad inntil 100 meter: Det tilkommer deretter kr 20,- pr.meter for gravelengde over 100 meter	kr	2 870,00	kr	2 800,00
2	Forringelsesgebyr ved ordinær graving i asfaltert veg pr. m²	kr	250,00	kr	240,00
3	Dersom veg-/grøfte-areal ikke er istandsatt i hht. avtale innenfor fristen, påløper et ekstra gebyr pr. m². Gebyret gjelder også dersom graving er igangsatt uten godkjent gravetillatelse.	kr	600,00	kr	580,00
	GEBYR FOR BEHANDLING AV TILTAK UTEN GRAVING				
	På kommunalt trafikkareal som krever arbeidsvarsling og skiltplan	kr	1 380,00	kr	1 340,00
	HÅNDHEVING AV POLITIVEDTEKTENE				
	Jf Politivedtektenes § 28a. Vedtektenes § 6, § 12, § 13, § 15, § 16, § 17, § 19, § 20 håndheves av Elverum kommune med hjemmel i forskrift av 19. juni 2012 nr. 600 om Kommunal håndheving av politivedtekter. Elverum kommune ilegger ved overtredelser av disse bestemmelsene overtredelsesgebyr som fastsatt i forskriftens §6.				

Vann- og avløpsgebyrer

	VANN- OG AVLØPSGEBYR		**2018**		**2017**
	Gebyrsatsene er oppgitt ekskl. merverdiavgift. Gebyrene er merverdiavgiftspliktige, hvis ikke annet er spesifisert under det enkelte punkt.				
1	**Tilknytningsgebyr (engangsgebyr) Tilknytningsgebyr skal være betalt før byggearbeider kan igangsettes**				
A	I eksisterende og nye boligfelt, industrifelt, forretningsområder o.l. hvor refusjoner for veg, vann og avløp er fastsatt på grunnlag av faktiske investeringer eller er innregnet i tomteprisen, betales tilknytningsgebyr ifølge gjeldende forskrifter for vann- og avløpsgebyr etter følgende satser				
	VANN:				
	For boliger pr. m² beregnet areal	kr	35,00	kr	35,00
	For annen bebyggelse pr. m² bruksareal	kr	35,00	kr	35,00
	AVLØP:				
	For boliger pr. m² beregnet areal	kr	62,00	kr	62,00
	For annen bebyggelse pr. m² bruksareal	kr	62,00	kr	62,00
B	I eksisterende og nye boligfelt, industrifelt, forretningsområder o.l. hvor refusjoner for veg, vann og avløp ikke er fastsatt på grunnlag av faktiske investeringer eller er innregnet i tomteprisen, **betales et tillegg pr m2 til tilknytningsgebyr etter pkt A. Tillegget er fritatt for merverdiavgift.**				
	VANN:				
	For boliger pr. m² beregnet areal	kr	116,00	kr	116,00
	For annen bebyggelse pr. m² bruksareal	kr	41,00	kr	41,00
	AVLØP:				
	For boliger pr. m² beregnet areal	kr	182,00	kr	182,00
	For annen bebyggelse pr. m² bruksareal	kr	61,00	kr	61,00
C	Eiendommer som tilknyttes vann og avløp i forbindelse med utvidelsen av forsyningsområdet i henhold til hovedplan VA, betaler et fast tillegg til tilknytningsgebyr alt. A. Tillegget er fritatt for merverdiavgift.				
	Vann	kr	16 800,00	kr	16 800,00
	Avløp	kr	16 800,00	kr	16 800,00
D	Tilknytningsgebyr for tilbygg mindre enn 8 m² innkreves ikke.				
2	**Årsgebyr**				
A	**Boliger – med vannmåler**				
	Vann pr. m³ målt vannforbruk	kr	10,11	kr	9,91
	Avløp pr. m³ målt vannforbruk	kr	15,40	kr	14,95

	Boliger – uten vannmåler				
	Vann pr. m² beregnet areal	kr	16,18	kr	15,86
	Avløp pr. m² beregnet areal	kr	24,64	kr	23,92
	For svømmebasseng på eiendom hvor det ikke er vannmåler Vanngebyr og Avløpgebyr etter beregnet forbruk tilsvarende bassengets størrelse pr. m³				
	VANN:				
	Bassengvolum fra 3 m³ til 20 m³	kr	404,00	kr	396,00
	Bassengvolum fra 20 m³ til 40 m³	kr	808,00	kr	792,00
	Bassengvolum over 40 m³	kr	1 212,00	kr	1 188,00
	Avløp:				
	Bassengvolum fra 3 m³ til 20 m³	kr	616,00	kr	598,00
	Bassengvolum fra 20 m³ til 40 m³	kr	1 232,00	kr	1 196,00
	Bassengvolum over 40 m³	kr	1 848,00	kr	1 794,00
B	**Næringsdrivende**				
	Vann pr. m³ målt vannforbruk	kr	10,11	kr	9,91
	Avløp Bedrifter med avløpsvann som ikke avviker vesentlig fra vanlig boligavløpsvann betaler pr. m³ målt vannforbruk.	kr	15,40	kr	14,95
	Ikke forurenset avløpsvann (kjølevann o.l.) som ledes til overvannsledning pr. m³ målt vannforbruk Det er en betingelse at det monteres vannmåler for det vann som slippes til overvannsledningen.	kr	2,32	kr	2,25
	Vann pr. m³ målt vannforbruk, ved vannforbruk over 10.000 m³ pr. år. Storkunde etter avtale	kr	3,44	kr	3,37
3	**Gebyr for vannavstenging**				
	For oppmøte i forbindelse med avstenging/-påsetting av vannforsyning betales et gebyr.	kr	600	kr	585

Innfordring - gebyr for behandling

	INNFORDRINGSGEBYR		**2018**		**2017**
	*)Omkostninger som påløper i forbindelse med innfordring av husleie, barnehage/SFO, pleie- og omsorgstjenester, kommunale eiendomsavgifter, diverse fakturering og plan- og byggesaker framgår i tabellen nedenfor. Gebyrer fastsettes ut fra det til enhver tid gjeldende rettsgebyr (R) eller inkassosats (IS) fastsatt i forskrift.				
	Purregebyr (0,1 IS) av gjeldende inkassosats	kr	*) 70	kr	70
	Betalingsoppfordring (0,3 IS) av gjeldende inkassosats	kr	*) 210	kr	210
	Saker til forliksråd (1 R) av gjeldende rettsgebyr	kr	*) 1 130	kr	1 049
	Begjæring om utlegg (1,7 R) av gjeldende rettsgebyr	kr	*) 1 920	kr	1 783

Midt-Hedmark brann- og redningsvesen IKS

	Med virkning fra 01.01.18 fastsettes følgende betalingsregulativ i Midt-Hedmark brann- og redningsvesen IKS. Samtlige satser er ekskl. merverdiavgift.		**2018**		**2017**
A	**Leie av bil og mannskap**				
	Leie av utrykningskjøretøy pr. time (ihht. KS satser)	kr	608,00	kr	608,00
	Mannskap pr. time (ihht. KS satser)	kr	835,00	kr	835,00
	Fritatt for merverdiavgift ved utrykning.				
B	Unødige alarmer utover 1 grunnet manglende vedlikehold/ uaktsomhet.	kr	6 869,00	kr	6 605,00
	Unødige innbruddsalarmer utover 3 grunnet manglende vedlikehold/uaktsomhet.	kr	704,00	kr	651,00
C	**Kursavgift for kurs arrangert av brann- og feiervesenet fastsettes i forhold til det enkelte kurs. Fritatt for merverdiavgift**				

D	**Gebyr for behandling av søknad om fyrverkeri og tilsyn av utsalgssted. Fritatt for merverdiavgift.**	kr	3 181,00	kr	3 059,00
	FEIE-OG TILSYNSGEBYR		**2018**		**2017**
	Følgende betalingsregulativ gjelder for feiing og tilsyn i Midt-Hedmark brann- og redningsvesen IKS. Samtlige satser er ekskl. merverdiavgift. **Midt-Hedmark brann- og redningsvesen IKS (MHBR) innkrever feie- og tilsynsgebyrer på vegne av kommunen, og representerer ved innfordring av kravene Elverum kommune hva gjelder bruk av legalpant i eiendommer.**				
1	**For vanlige røykpiper i bolig- og forretningsbygg inntil 3 etasjer, ekskl. kjeller og uinnredet loft pr. pipe (røykløp) pr. år.**	kr	455,00	kr	440,00
	Det foretas ikke feiing av piper (røykløp) dersom ildsted ikke er tilkoblet, eller i særskilte tilfeller, ildstedet (ene) er plombert av feiervesenet. I disse tilfellene kan det søkes fritak for feie-/tilsyns gebyr.				
	Feiing/tilsyn fritidsbolig, faktureres etterskuddsvis etter varsling	kr	800,00	kr	
2	**For bygninger med flere etasjer enn nevnt under punkt 1 betales et tillegg pr. etasje pr. år.**	kr	77,00	kr	74,00
3	**For større røykpiper betales for medgått tid etter sats pr. time.**	kr	490,00	kr	473,00
4	**Mannskap pr. time, fyrkjelefeiing.**	kr	490,00	kr	473,00
5	**Gebyr for ferdigbefaring/trykkprøving/videofilming pr. røykløp inntil 1 time, pr. påbegynte time nr. 2 er kr 490,- (pkt.4)**	kr	646,00	kr	624,00

Sør-Østerdal Interkommunale Renovasjonsselskap IKS (SØIR)

	RENOVASJONSGEBYR		**2018**		**2017**
	Det fastsettes følgende gebyrsatser for Sør- Østerdal Interkommunale renovasjonsselskap IKS. Alle priser er eks. mva. Ved manuell betaling av fakturering/betalinger, vil det tilkomme et behandlingsgebyr på kr. 35,-. **Sør-Østerdal Interkommunale Renovasjonsselskap IKS (SØIR) innkrever renovasjonsgebyrene på vegne av kommunen, og representerer ved innfordring av kravene Elverum kommune hva gjelder bruk av legalpant i eiendommer.**				
A	**Grunngebyr pr. år – husstander/husholdningsavfall**	kr	912,80	kr	864,80
B	**Volumgebyr pr år – tømming av restavfallsbeholder 1 gang pr mnd – ordinære husstander:**				
	140 ltr. restavfall	kr	1 040,00	kr	984,80
	190 ltr. restavfall	kr	1 629,60	kr	1 543,20
	240 ltr. restavfall	kr	2 060,00	kr	1 950,40
	360 ltr. restavfall	kr	3 092,00	kr	2 928,00
	660 ltr. restavfall	kr	5 673,60	kr	5 372,00
	160 ltr. ekstrasekk (kjøpes i butikkene – 50 kr inkl mva)	kr	40,00	kr	40,00
C	**Leie av papirbeholder**				
	140 ltr. papir	kr	86,40	kr	81,60
	240 ltr. papir	kr	152,00	kr	143,20
	360 ltr. papir	kr	304,00	kr	285,60
	660 ltr. Papir	kr	748,00	kr	701,60
D	**Leie av beholder for glass- og metallemballasje**				
	140 ltr. G&M	kr	86,40	kr	81,60
	240 ltr. G&M	kr	152,00	kr	143,20
E	**Renovasjonsgebyr pr. år – forenklet renovasjonsordning (kun sekkerenovasjon) – jfr retningslinjer for endring av abonnement: (spredtbygde områder, lang privat gårdsveg, liten avfallsproduksjon)**				
	Årsgebyr forenklet ordning	kr	1 023,20	kr	968,80
	Fradrag i ordinært renovasjonsgebyr pr. år som følge av hjemmekompostering/bruk				

F	**Fradrag i ordinært renovasjonsgebyr pr. år som følge av hjemmekompostering/bruk av egen gjødselkjeller for bioavfall – jfr. retningslinjer for endring av abonnement**				
	Fradrag hjemmekompostering	kr	-401,60	kr	-380,00
G	**Serviceabonnement pr. år – henting av avfall utover 3 meters-regelen.**				
	3-10 meter	kr	149,60	kr	141,60
	11-20 meter	kr	304,80	kr	288,00
	over 20 meter – særskilt avtale				
H	**Gebyr pr år for renovasjon av hytter og fritidseiendommer**				
	Kategori 0	kr	1 832,00	kr	1 732,00
	– hytter/fritidseiendommer i områder med høy standard og stor avfallsproduksjon (for eksempel Trysilfjellet)				
	Kategori 1	kr	1 144,00	kr	1 081,60
	– hytter/fritidseiendommer i regulerte hytteområder med tilrettelagt infrastruktur (veg, vann, avløp, elektrisitet).				
	Kategori 2	kr	620,00	kr	586,40
	– hytter/fritidseiendommer i eller i tilknytning til regulerte hytteområder. Omfatter også hytter som ligger inntil offentlig vei/privat vei og hvor det delvis er tilrettelagt infrastruktur. De fleste hytter hører inn under denne kategorien.				
	Kategori 3	kr	248,00	kr	234,40
	– omfatter hytter/koier med lav standard utenfor regulerte områder, uten vegforbindelse i rimelig nærhet.				
I	**Bringeordning av sortert avfall til ministasjoner – papp/papir, glass og tekstiler**				
	Ministasjoner	kr	0,00	kr	0,00
J	**Bringeordning til gjenvinningsstasjoner – sorterte avfallsfraksjoner som papp/papir, treverk, metall, møbler, farlig avfall, hageavfall, kuldemøbler osv**				
	Sortert avfall – Alle fraksjoner unntatt restavfall	kr	0,00	kr	0,00
	Restavfall pr. m^3 – (200 kr inkl. mva. Minsteavgift. kr. 100,- inkl. mva)	kr	160,00	kr	160,00
	Kostnadene for håndtering av sortert avfall inngår i grunngebyret.				
K	**Septikrenovasjon – Elverum kommune**				
	For tømming av slamavskillere for eiendommer med fast bosetting betales pr. år for slamvolum opp til 6 m^3 og tømming hvert 2. år	kr	849,60	kr	804,80
	For eiendommer med fast bosetting uten toalett og for fritidsbebyggelse betales pr. år for slamvolum opptil 6 m^3 og tømming hvert 4. år	kr	422,40	kr	400,00

Elverum Kirkelige Fellesråd

	Gebyr for:		**2018**		**2017**
	Festeavgift for graver ved kirkegårdene i Elverum	kr	300,00	kr	220,00

Vedlegg

Innspill og søknader fra andre

Her finner du søknader og innspill til årets økonomiplan som kommer fra ulike organisasjoner, frivillige lag og foreninger m.m:

Behov for økt bemanning på Hamar interkommunale krisesenter

Interkommunal rådgivningstjeneste for døve og hørselshemmede

«Varmtvannsgruppa» ønskes at det avsettes midler og areal til framtidig nytt svømmeanlegg med varmtvannsbasseng i den 4.årige økonomiplanen Varmtvanns gruppa

Søknad om økt kommunalt tilskudd til Møteplassen Elverum Møteplassen økt tilskudd

Revisjon-Årsbudsjett2018 – godkjent representantskapet

MHBR styreprotokoll 200917

Finansiering Finnskogleden

ELVERUM
KOMMUNE

Kommunehuset Folkvang, Lærerskolealleen 1, 2408 Elverum
PB 403, 2418 Elverum. Tlf 62 43 30 00 – postmottak@elverum.kommune.no